

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

**-Ben sizden
değilim,
ben edebiyatı
karşılıksız
sevdim.**

**Nihat Genç
4 kitapla vuruyor.**

›Paulo Coelho
›Tanja Dücker

**Troia Destanı:
Mitolojinin
Edebiyatta
kullanımı**

Hollywood
medyatik
zombiler mi
yaratıyor?
Sinemada
Sylvia Plath
olayı

**Ahmet Altan'ın romanı "Kılıç Yarası Gibi"nin
konusunun,ERCÜMENT EKREM TALU'nun "Kodaman"
isimli romanından alındığı ortaya çıktı...**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Türk edebiyatı/Yeni bir yazar

ESRA TAYÜK

BANA YAKIN BİR YERLERDE

46

Troia Destanı:
Mitolojinin edebiyatta kullanımı

> **mehmet ergün**

4

Edebiyatın dopingi, intihal

18

Isabel

Allende

> **aşkın ılık suları**

58

nafer ermiş

> **BİR TUFAN GİZLİ**

26

BU HUZURLU

YAZ GEÇESİNDE

cüneyt

özdemir

70

özlem kumrular

> **akdeniz suyunu**
aşk hikâyeleri

27

Kolombiya
Notları-2

adnan özer

> **Hollywood medyatik**
zombiler mi
Yaratıyor?

Patricia Highsmith

66

kürşad oğuz

46

Sylvia Plath

Edebiyatın dopingi, intihal/Mehmet Ergün/4

Şiddetsez mücadele/Paul Coelho/9

Nihat Genç 4 kitapla vuruyor/10

Hollywood medyatik zombiler mi

yaratıyor? Sylvia Plath/Zeynep Şehiraltı/12

Birleri hayatımızı kurgulamakla uğraşıyor/Metin Aksoy/15

Tanıklıklar/Salih Bolat/16

Isabel Allende konuşuyor/18

Almanya Haber/Gültekin Emre/22

İzmir İmbatı/Savaş Ünlü/24

Kaçak Şiir/Cüneyt Özdemir/26

Kolombiya Notları-2/Adnan Özer/27

Bilimkurgu gerçeği/Ahmet Çelikkol/33

Ulus, devlet ve sonrası-II/Oktay Taftalı/34

Oğün Şanlısoy ile söyleşi/36

Olaylar ve Şekiller/Özlem Kumrular/42

Ece Temelkuran ile söyleşi/40

Gramafonlu Kahve/Tahir Abacı/43

Troia Destanı: Mitolojinin edebiyatta kullanımı/Rüstem Aslan/46

Torunların romanlarında Nazi dönemi "Eksik" mi?/

Tanja Dückers/51

Yavuz Ekinci ile söyleşi/54

Hangi Yazar*/Hasine Şen/56

Aşkın ılık suları/Nafer Ermiş/59

Polisiye - Gerilim Türünde Kadın Yazarlar/60

Ya eleştiri kokarsa?/Alper Çeker/62

Popüler edebiyata direnen bir grup öğrenci.../

Aruz Yazıcı/64

Patricia Highsmith/Kürşad Oğuz/66

Tozlu Raflar/Faruk Kaya/69

Akdeniz suyunu aşk hikâyeleri/Özlem Kumrular/70

Kanat Alıştıranlar/Hüseyin Kıran/74

Yazarın Kışkırtıcı Soruları/Özlem Kumrular/77

Tersten Okuma/Yahya Kebir/78

Cadde'den yeniler Bir inceleme, bir öykü

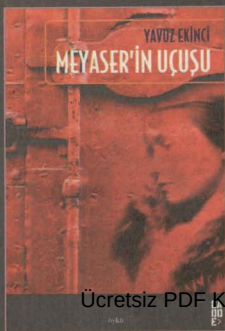
CADDE

Latin Amerika Edebiyatı,
insanda düşgücünün yeniden keşfi!

XX. yüzyılın en büyük
fenomenlerinden biri olup,
Latin Amerika boom diye
anılan bu kıtasal hareketin
kökeninde neler yatmaktadır?

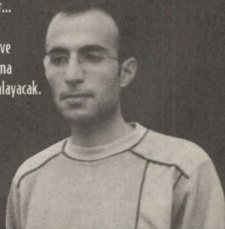

TILSIMDAN İNANCA M.NECATİ KUTLU

Onca duyarlılıktan sonra
elde yalnızlık kalınca dünya ile
konuşmanın vaktidir...

Bu öykülerdeki usul ve
acı dolu sesle konuşma
sizi kalbinizden yakalayacak.

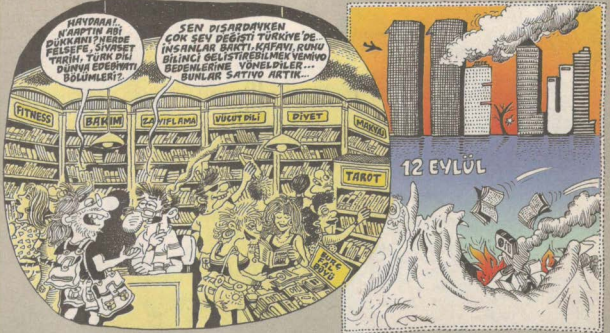
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

MEYASER'İN UÇUŞU YAVUZ EKİNCİ

Tatil bitti, okullar açılıyor. Kaçak Yayın geçtiğimiz yıl bu anonsla çılmıştı zili. Türkiye’de ilk defa bir edebiyat dergisi tarafından “yazınsal geliştirme” derslikleri kurulmuştu. Kaçak Yayın büyük ilgi gören bu derslikleri **1 Kasım 2004** tarihinden itibaren yeniden açacak. Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da ücretsiz olarak düzenlenen seminerlere katılmak isteyenler bir kompozisyon kalem alıp posta yoluyla Kaçak Yayın’a gönderecekler. Başvurular eldende yapılabilir. Kompozisyonların son gönderilme tarihi 15 Ekim olarak belirlendi. Bu dönem için kompozisyon konusu “**ADA**” olarak tespit edilmiştir. Başvurular için künyedeki bilgiler geçerlidir. Başvuranların zarfların üzerine Kaçak Yayın “yazınsal geliştirme” ibaresini koymaları rica olunur. Yazınsal geliştirme seminerlerine katılmak isteyenlerin, iletişim için gerekli bilgiler ile dört adet fotoğraf ve kısa özgeçmiş göndermeleri gerekmektedir.

Eylül’le gelen karikatürler

Derya Sayın

Sayı: 17 - Eylül 2004 / Aylık yerel süreli yayındır.

Sahibi: LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni: Tuncay Akgün Yayın Danışmanı: Adnan Özer adnanoters7@hotmail.com Editör: Aslan Özdemir aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışlar Müdürü: Ayhan Erdoğan Genel Tasarım: Mithat Çınar Grafik Tasarım: Tanzer Ercanpolat Fotoğraflar: Sinan Göksel

Diğiz: Nurgül Sedef Kıran Düzeltil: Hüseyin Kıran Mübessese Müdürü: Ali Yavuz Satış Müdürü: Cengiz Kocali Baskı Sorumlusu: Tanju Kırte

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 95 51 (4 Hatt) - Fax: 0212 - 292 44 91 Abonelik İpti Tel: 0212 - 292 94 50/59

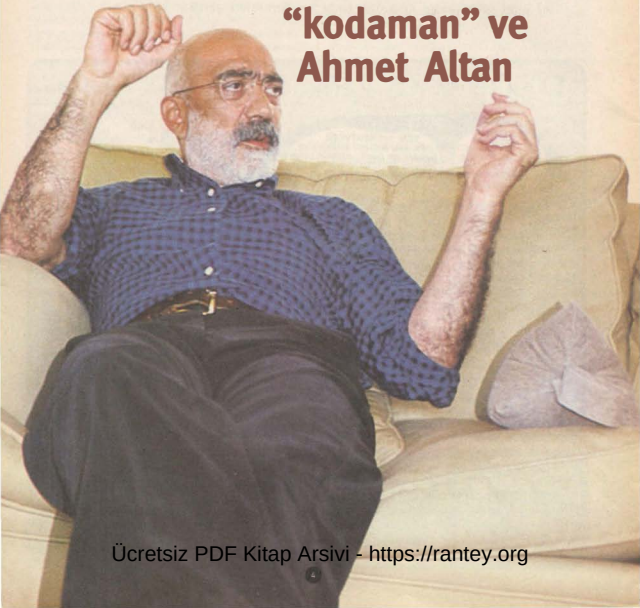
Adres: Fırıncıba Mahallesi, Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul Baskı: LeMan Matbaası Tel: 0212 - 858 00 93 (7bx) @gittim: 880 Merkez

Edebiyatın dopingi,

Avrupa'nın en çok satan yazarı, konu

Ahmet Altan'ın romanı "Kılıç Yarası Gibi"nin konusunun, Ercüment Ekrem Talu'nun "Kodaman" isimli romanından alındığı ortaya çıktı...

**"kodaman" ve
Ahmet Altan**

intihal

sıkıntısı mı çekiyor?

Başlık yanılmasın!

Artık eskisi gibi yaygın olmasa bile, gündelik dilde yine de kullanılmakta olan "kodaman"ın sözlük anlamı ile Ahmet Altan arasında bağ kurmayı amaçlamıyor bu yazı.

Türkçe Sözlük'ün "kodaman" için verdiği tanım şöyle: "İleri gelen, para ya da arun sahibi kimseler için alay yollu söylenir."¹

Tanımın izinden giderek yineleyeyim: Bu yazı Ahmet Altan'ın ne "İleri gelen, para ya da arun sahibi kimse"lerle ilişkili, ne de öyle biri olduğunu duyumsatmak gibi bir amaç güdüyor.

Asla!

Bu düzlemde söz almak yetkimin de, bilgimin de dışında zaten.

"Öyle ise başlık neyin nesî?" diye sorulabilir.

Yanıt kısa: Ahmet Altan'ın "kodaman"la ilişkisi var.

Öyle gibi gözükse de, niyetim, sözcük oyunu yapmak değil. Ahmet Altan'ın, gerçekten de, "kodaman"la ilişkisi var. Ancak onun ilişkili olduğu "kodaman" başka. Onun ilişkili olduğu "kodaman", bir roman.

DÖNEMİNDE POPÜLER, AMA UNUTULMUŞ BİR YAZAR?

Evet Ahmet Altan'ın ilişkili olduğu "kodaman" bir roman. Yazarı, döneminde oldukça popüler olmasına karşın benim kuşağımın bile şöyle böyle bildiği, genç kuşakların ise hemen hemen hiç bilmediği, kim bilir belki de adını bile duymadıkları **Ercüment Ekrem Talu**. Merak edip de **Behçet Necatigil**'in Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü'ne bakacak olanlar, **Recazade Mahmut Ekrem** beyin oğlu olduğunu öğrenecek ve yazınsal etkinliği ile ilgili olarak da şu bilgilerin verildiğini göreceklerdir:

"...Yaygın şöhretini *Meşhedi* adında bir İranlının abartmalı yaşantılarını konu edinmiş, mizahî hikâye ve romanlarıyla sağladı. Öteki romanlarında kişilerini orta halli ve fakir çevrelerden seçti, eski İstanbul hayatını canlandırdı. **Hüseyin Rahmi Gürpınar** ve **Ahmed Rasim** yolunda yürüdü."²

Daha meraklı olanlar, ilk ağızda başvurulabilecek toplu değerlendirme kitaplarından biri olan **Tahir Alon-gu'nun 100 Ünlü Türk Eseri**'ni boşuna karıştıracaklardır. Buna karşılık değerbilir, ancak o ölçüde de zor beğenir bir kişi olan **Cevdet Kudret**'in *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*'da, kısacası bile olsa, ona da yer ayırdığını ve şöyle değerlendirdiğini göreceklerdir:

"Edebiyatımızda bir mizah yazarı olarak ün alan **Ercüment Ekrem Talu**, romanlarında da mizaha geniş ölçüde yer vermiştir. Onun romanlarını, bu bakımdan, iki küme-ye ayırabiliriz:

a) **Toplumsal konuları işleyen romanlar** (*Sâbir Efendi'nin Gelini*, *Kopuk*, *Asirler* v.b.). Batılılığın yanlış anlaşılması, kimsesiz çocukların bakımsızlığı, bürokrasi v. b. gibi ciddi birer toplum sorunu üzerinde durulan bu romanlarda, **Hüseyin Rahmi** geleneğine uyularak, ciddi ile mizah iç içe yürütülmüş; mizah, sırası düştükçe, parça parça verilmiştir.

Hüseyin Rahmi ve **Ahmet Rasim** geleneğine bağlı-şın bir sonucu olarak, bu romanlarda genellikle eski İstanbul'un yaşayışı ele alınmış, Edebiyat – i Cedide'nin salon kişilerine karşılık kenar mahallelerin orta halli ve yoksul kişileri, kendi çevrelerinin âdetleri, inançları, dilleri ile anlatılmıştır. Türklü kavimleri içine alan Osmanlı İmparatorluğundaki çeşitli tipler (*Acem*, *Ermeni*, *Rum*, *Yahudi*, *Çerkes*, *Arnavut*, *Arap* v.b. gibi azınlıklar; ayrıca, *Kastamonulu*, *Karamanlı*, *Trabzonlu*, v.b. gibi taşralı Türkler, *İstanbullu küllhanbeyleri* v.b.) karagöz, ortaoyunu, ve meddah geleneğinde olduğu gibi, ulusal, ya da çevresel mizaçları (mübalâğacılık, gevezelik, korkaklık, palavracılık v.b.) ile ve şive taklitleriyle canlandırılmıştır.

b) **Doğrudan doğruya mizah amacı ile yazılan romanlar** (*Meşhedi ile Devr – i Âlem*, *Meşhedi Arslan Peşinde* v.b.). Baştan aşağı mizah havası içinde yazılan bu eserlerde, yukarıda sözü edilen yerli tipler abartılmış bir olay içinde canlandırılmış, şive taklitlerine daha geniş yer verilmiştir."³

Ahmet Altan'ın ilişkili olduğu *Kodaman*'ın yazar **Ercüment Ekrem Talu** böyle biri işte. *Kodaman* ise, "toplumsal konuları işleyen romanlar" arasında yer alıyor. Diğer bir deyişle de *Kodaman* "mizahî" değil, "ciddî" bir roman.

“II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİ”NDEN BİR KESİT

Kodaman'da, II. Abdülhamit döneminden bir kesit sunuluyor. Yoksul esnaf çocuğu Yaşar'ın koşulların ite-lemesi ile “kabadayı dünyası”na katılması ve saraya bağlı / sarayca desteklenen “çeteler”le⁴ ilişkisi anlatılıyor. Bu ilişki aracılığı ile de, Talu, söz konusu “çeteler”in eylediklerini gözler önüne seriyor. “Kara baskı yönetimi”nin otuz üç yıl gibi hiç de kısa sayılamayacak bir süre ayakta kalmasında / kalabilmesinde, “so-kak”tan “saray”a uzanan “kirli ilişkiler zinciri”nin yeri ortaya konuyor. Bir anlamda okur, II. Abdülhamit dö-neminin perde gerisine yaklaşıyor.

Yoksul esnaf çocuğu Yaşar'ın çevresinde kurgulanı-yor roman. Yer aldığı ilişkiler ağı aracılığı ile de dö-ne-min önde gelen adları ve bazı olaylar romana giriyor. Bu adlardan biri, saraya bağlı / sarayca desteklenen “çeteler”in en güçlüsünün başı olan Fehim Paşa. Birta-kım özellikleri olan bir kişi o. İlk özelliği, II. Abdülha-mit'in, denilebilirse, dünyada tek güvendiği kişinin, süt kardeşi İsmet Bey'in oğlu olması. İkinci özelliği, saray-da ve Padişah çocukları ile birlikte eğitilmesi. Üçüncü özelliği, aşamalar merdivenini asansörle tırmanması ve genç yaşında general olarak Yaver – i Hususî – i Haz-ret – i Şehriyarîler arasına katılması.

Sonuncu ve en önemli ise, bunun, yani arkasında-ki kişinin bizzat Padişah olduğunun “sokaktaki adam”ca da bilinmesi.

Fehim Paşa, başında bulunduğu hafiye teşkilâtı ara-cılığı ile II. Abdülhamit'in korkulu düşü olan kişileri de-netler ve sokağa korku salarken kişisel çıkar sağlama-yı da ihmal etmiyor. Yararına inanılan eylemlerine kar-şılık, eylediklerine de göz yu-muluyor.

Fehim Paşa'nın **Koda-man**'in kuşattığı kesitteki eylemlerinin en çarpıcısı, dönemin namuslu, doğru bil-diğinin gereklerini yerine ge-tirmekten kaçınmayan, bun-dan ötürü de “Deli” niteleme-si ile anılan ve halkça çok se-vilen Yanya kahramanı Müşir Deli Fuat Paşa'nın Şam'da ika-mete memur edilmesine zemin hazırlamak için yaptıkları...

Söyle anlatıyor Talu:

“Fehim Paşa, o sene, Kala-mış'ta Zehirzade Ahmet Pa-şa'nın köşkünü kiralamıştı. Bundan da maksadı o havali-nin derebeyi hükmünde olan, ihtiyar Müşir Fuat Paşa'ya meydan okumak, nisbet ver-mekti. Fuat Paşa İstanbul hal-

kına kendini çok sevdiymişti. Kahramanlığından başka, bu cesur ve temiz askerin bir de liberallik şöhreti vardı. Padişaha, müteaddit fırsatlarda da-yatmış olduğu, mabeyin erkânını çok defa kepaze ettiği şayi idi.

Abdülhamit bu zatı çekemiyordu. Bir çıban başı koparıp, bir hâdise yaratıp ondan kurtulmak, kızıl sultanın en büyük emellerinden biri idi. Bu emeli tahakkuk ettirmeyi, Fehim Paşa kendi üzerine al-mıştı. İşte köşk de bu maksatla tutulmuştu. (...)

O sene, Fuat Paşa, Fener'e her geldiğinde, arkasın-da, mücerret onu takip içirmiş gibi, tozu dumana katarak gelen diğer mükellef bir araba peyda ol-muştu. Bu, Yaver – i Hususî – i Padişahî Fehim Pa-şa hazretlerinin arabası idi.

İlk defalarında, bunun orada, hem de aynı saat-lerde belirmesini sırf bir tesadüf eseri tahmin eden Fuat Paşa aldırmamıştı. Fakat ertesi hafta, yine da-ha ertesi hafta biraz dikkat edince, takip olundu-ğunun farkına varmış ve olanca cınları tepesine sıçramıştı. Bizzat fiiliyata geçmezden evvel, bir ke-re Padişah'a şikâyet etmek lüzumunu duydular.

Bir Cuma günü, selâmlık resminde, Abdülha-mit'in yanına sokuldu ve ‘bu edepsiz, şımarık oğ-lanın kendisine musallat olmaları vazgeçirilmesi-ni’ acı bir lisanla hünkârdan istedi.

Abdülhamit:

– Olur.. Söyleriz! dedi.

Lâkin içinden çok memnun oldu. Deli Fuat Pa-şa'nın herhangi bir sebepten rahatsız ve kaygılı ol-ması, fesat düşünmesine mâni olurdu. Zaten, Fehim Paşa'ya ta-limatı bizzat vermiş, onun Kala-mış'a taşınmasını ve Fuat Pa-şa'yı iz'âç etmesini tasvip eyle-mişti. (...)

Fuat Paşa, bir iki gün, Abdül-hamit'in va'dinde durup dur-mayacağını kolladı. Halbuki Padişah, bu takip ve tasallutu men edecek yerde, bilâkis Fe-him Paşa'ya, müsaahipleri va-sıtasıyla mahzuziyet – i seni-yesini tebliğ ettirmişti. (...)

Fehim Paşa, İstanbul'a in-miş olmakla, Fuat Paşa'yı ta-kipten, tecessüsten, iz'âçtan vazgeçmiş değildi. Kışları Şehzadebaşı'nda oturmayı tercih eden ihtiyar müşirin peşine kendi adamlarını takmıştı. Onlar vasıtasıyla Paşa'nın nerelere gittiğini, kimlerle görüşüğünü,

evinde nelerle meşgul bulunduğunu, yalan yanlış tahkik ettirip aldığı malumatı muntazaman mabeyne bildiriyordu. Fuat Paşa da işin farkında idi ama tahammül ediyordu.

(...)

Bu defa, hiç kimseyi haberdar etmeden, şöyle bir curnal tertip etti:

'Müşir Fuat Paşa kulları muhat - ı ilm - i âli buyurduğu veçhile, bir müddetten beridir İstanbul cihetinde Saraçnabaşı'nda ihtiyar - ı ikamet ederek, oradaki konağında her gün ve her gece başına topladığı nan ve nimet haini birtakım eclâf ile akd - ı meclis - i mefsedet ve lâşek tertib - i mel'anet eylemekte idüğü kanaat mertebesinde mesmu ve malûm - u memlûkânem olmuştur. Paşa - yı müşarünileyhin hüdanegerde kuvveden fiile geçip dahil - i memlekette bir güne fesat ikama meydan verilmemiş olmak için, her türlü takip ve mürakabe - i ahvaline gayri müsait bulunan semt - i mezburu terke icbar olunması ve bîlrıza terkeylemediği takdirde bu hususta şerefsudur buyrulanak irade - i seniye - i cenab - ı cihanbanilerini infazen kuvve - yi cebriye istimaliyle tebdil - i mekân ettirmesi rehin tasvib - i âli buyruldukta her ne veçhile emr ü ferman buyrulursa canla ve başla infazı cihetine gidileceği atabe - i seniyelerine kemal - i hulûs ve tazim ile maruzdur.'

Bundan iki gün sonra, bir curnal daha:

'Müşir Fuat Paşa'nın, hali hazır ikametgâhında akd - i meclis - i fesad eylediği şüphe götürmeyecek bir keyfiyet olduğundan tarihiyle vukubulan maruzat - ı memlûkânemin lütfen ve merhameten nazar - ı itibara alınarak şerefsudur buyrulanak emir ve ferman - ı hümayunlarına anbean muntazir bulunduğum muhatalam âli şehriyarileri buyrurdukte her ne veçhile irade buyrulur ise isabet anda idüğü maruzdur ferman.'

Artık Abdülhamit, bu ikinci curnalı da alınca daha ziyade tereddüde lüzum görmedi. İradesini tebliği ettirdi.

(...) Fuat Paşa, mabeyin müşirinin odasına girdikten biraz sonra gelen hünkâr yaverlerinden biri, kendisine mevkuf bulunduğunu ve bundan böyle Şam'da ikamete memur edildiğinden, hemen o gece İzzettin Vapuruna Bevrut'a ozaimetini bildirdi "5

Ahmet Altan KILIÇ YARASI GİBİ

21. BASIM

"KODAMAN" VE "KILIÇ YARASI" GİBİ

"Has" Ahmet Altan okurlarının, ki gazete haberlerine bakılacak olursa yüz binleri geride bırakıp milyonlara doğru yelken açıyorlar, bu satırları okuyunca *Kılıç Yarısı Gibi*'yi anımsayacaklarından kuşku duymuyorum. Aynı olay orada da var çünkü ve şöyle anlatılıyor:

"Müşir Fuat Paşa, halkın kendisine taktığı isimle 'Deli Müşir', (...) Feneryolu'ndaki köşkünde her akşam saz âlemleri yapıyor, oynaklıklarıyla ünlü güzel kadınların peşinden koşuyor; büyük servetini, savşsız geçen yıllarda eğlenceye ve kadına harcıyordu.

Fuat Paşanın öfkesinden ve gücünden çekinen diğer paşalar Feneryolu semtine pek uğramıyorlar, onun yaptıklarını izleyebilmek için adamlarını gizli gizli gönderiyorlardı (...)

O yaz, askeri müddeiumumi Rasim Paşaya birdenbire garip bir cesaret gelmiş, arabasıyla sık sık Feneryolu'nda Müşirin köşkü etrafında dolaşmaya başlamıştı. (...) İki gün sonra gazeteleri görünce can sıkıntısı korkunc bir öfkeye döndü; gazeteler, askeri müddeiumumi Rasim Paşanın ferikliğe terfi ettiğini ve beş yüz altın lira 'ihsanı şahane' ile taltif olunduğunu yazıyordu; kendisinin iki gün önce dövdüğü birinin Padişah tarafından ödüllendirilmesi Deli Müşiri gerçekten çılgına çevirdi. (...)

(...) Gerçekten de Fuat Paşa hakkındaki jurnaller sıklaşmıştı, özellikle evinde yaptığı saz âlemlerinin üzerinde duruluyor, bu âlemlerin aslında ayaklanan toplantıları olduğu her jurnalde birdaha vurgulanıyordu.

Jurnaller, Fuat Paşanın da kulağına geliyordu. Şüphelerin gözlerden uzak bir yerde yaşamasından oturmasından kaynaklandığını sanan Fuat Paşa bu söylentileri kesebilmek için İstanbul tarafına taşınmaya karar verdi. Adamlarını gönderip bir köşk arattı, Şehzadebaşı'nda paşaya uygun, geniş bahçeli, büyük bir konak buldu. (...) Müşir Paşanın Şehzadebaşı'na taşınması üzerine bu sefer de jurnallerde, 'Fuat Paşanın ayaklanma hazırlıklarını tamamlamak üzere olduğu, ayaklanmayı yakından kontrol edebilmek için İstanbul tarafına taşındığı' söylenmeye başladı (...)

Fehim Paşa hem bu jurnalleri yazdırıp Padişaha gönderiyor hem de adamları vasıtasıyla bu dedikoduyu çevreye yayıyordu (...).

(Padişah) Fuat Paşayı hem seviyor, hem deliliğinden çekiniyor, hem kendisine sığınmak istemesinden hoşlanıyor, hem de kendisiyle böyle uluorta konuşulan bir Padişah olmaktan sinirleniyordu.

(...) Fuat Paşanın bu İstanbul'u son görüşü oldu, güneş doğarken gemi onu bir daha dönmeyeceği uzun yolculuğuna aldı götürdü."⁶

Görüldüğü gibi iki metin arasında benzerlikten öte bir ilişki var. Ama *Kılıç Yarısı Gibi*'nin *Kodaman*'la ilişkisi bununla sınırlı değil. Ahmet Altan'ın romanlarının karakteristiği olan "aşk – meşk hikâyesi"nin oturtulduğu "toplumsal fon" da, neredeyse, *Kodaman*'dakiyle özdeş. Bir başka zaman kesiti ve ilişkiler ağı içerisinde anlatılabileceği o hikâyeyi, kolaylık olsun diye kuşkusuz, *Kodaman*'daki zaman kesiti ve ilişkiler ağı içerisine yerleştirerek anlatmayı yeğlemiş **Ahmet Altan!** Şehremini Ridvan Paşa, Kabasakal Çerkez Mehmet Paşa, Tüfekçi-başı Arnavut Tahir Paşa, Müddeiumumi Rasim Paşa... gibi dönemin mülki ve askerî erkânı iki romanın da kahramanları arasında yer alıyor. Kabadayı dünyasının kişileri de öyle.

Öte yandan *Kodaman*'da Yaver – i Hususî – i Hazret – i Şehriyarî Fehim Paşa, Müşir Deli Fuat Paşa'nın konağını basmaya kalkışıyor (*Kodaman*, s. 151-152). Ama Fuat Paşa'nın elinden zor kurtuluyor. Yediği dayak da yanına kâr kalıyor. Aynı olay, *Kılıç Yarısı Gibi*'de de yer alıyor. Ama küçük bir ayrımla: Müşir Deli Fuat Paşa'nın adamlarına yapılan saldırıya Yaver – i Hususî – i Hazret – i Şehriyarî Fehim Paşa katılmıyor (*Kılıç Yarısı Gibi*, s.112). Anlaşılan o ki Ahmet Altan, Yaver – i Hususî – i Hazret – i Şehriyarî Fehim Paşa'nın Fuat Paşa'dan dayak yemesini inandırıcı bulmamış. O nedenle de olayı *Kodaman*'dan aktarırken böyle bir değişiklik yapmayı gerekli görmüş.

Bununla birlikte "dayak atma olayı" *Kılıç Yarısı Gibi*'de de var. Ancak Müşir Deli Fuat Paşa Yaver – i Hususî – i Hazret – i Şehriyarî Ahmet Fehim Paşa'yı değil, Müddeiumumi Rasim Paşa'yı dövüyor (*Kılıç Yarısı Gibi*, s. 74). Bu değişiklik, bir başka değişikliği beraberinde getiriyor. II. Abdülhamit, *Kodaman*'da, Müşir Deli Fuat Paşa'yı huzursuz ettiği için, Yaver – i Hususî – i Hazret – i Şehriyarî Ahmet Fehim Paşa'yı ödüllendiriyor:

Abdülhamid (...) Fehim Paşa'yı bilvasıta selâm ve mahzuziyetini bildirmekle beraber üç yüz altın, bir de Kars madalyası ihsan etti. Bu Kars madalyasının ihşanı manasız değildi. 93 Rus Muharebe-

si'nin sıhri kahrmanları arasında olan Fuat Paşa'yı, aklı sıra, bu suretle tezvil ediyordu.." (*Kodaman*, s.142). **Kılıç Yarısı Gibi**'de ise, doğal olarak, ödüllendirilen Müşir Deli Fuat Paşa'yı huzursuz etme görevini yükümlenen Müddeiumumi Rasim Paşa oluyor: "... gazeteler, askeri müddeiumumi Rasim Paşa Hazretlerinin ferikliğe terfi ettiğini ve beş yüz altın lira 'ihşanı şahane' ile taltif olunduğunu yazıyordu, kendisinin, iki gün önce dövdüğü birinin Padişah tarafından ödüllendirilmesi Deli Müşir'i gerçekten çılgına çevirdi." (*Kılıç Yarısı Gibi*, s. 76-77).

Ahmet Altan, bir başka şey daha yapıyor: *Kodaman*'da jurnallerle anlatılanları *Kılıç Yarısı Gibi*'de olgusal olarak sunuyor. Yaver – i Hususî – i Hazret – i Şehriyarî Ahmet Fehim Paşa, bir jurnalinde şöyle yazıyor: "... bir müddetten beridir İstanbul cihetinde Saraçhanabaşı'nda ihtiyar – i ikamet ederek, oradaki konağında her gün ve her gece başına topladığı nan ve nimet haini birtakım eclâf ile akd – i meclis – i mefseadet ve lâşek tertib – i mel'net eylemekte idüğü kanaat mertebesinde mesmu ve malûm – u memlûkânem olmuştur." (*Kodaman*, s. 150). Müddeiumumi Rasim Paşa ise, şunları söylüyor: "... iddialara göre, haşa, siz bir darbeyi askeriye ile Padişahımız Efendimizi devirecekmişsiniz... (...) Geceleri de saz âlemleri bahanesiyle teşkilâtınızın adamlarını köşkünüzde toplayıp gizli müzakereler yapıyor musunuz... Köşke gelen erzak sandıkları arasında silah sandıkları da varmış." (*Kılıç Yarısı Gibi*, s. 76).

"BALIKÇI KAVGASI"NA KATKI MI?

Yayımlandığı günlerde, *Aldatmak* çevresinde bir "kayıkçı kavgası" kopmuştu. Romanın **Arthur Hailey**'in *Tekerlekler*'inin bir bölümünden esinlenilerek yazıldığını savlayanların yanı sıra, **Alberto Moravia**'nın *Kıskançlık*'ından esintiler taşıdığını ileri sürenler de çıkmıştı. Çıkmasına çıkmıştı ama, kimse sözünün arkasında durmamış ve savlarını kanıtlamaya kalkışmamıştı. Hatta *Aldatmak*'ın *Tekerlekler*'den esinlenilerek yazıldığını ileri süren köşe yazarı, daha sonra, eşinin yalancısı olduğunu; aslında adı geçen romanı okumadığını bile belirtmişti!

Ahmet Altan'ın, romanının bazı sayfalarının yanı sıra "toplumsal fon"unu da kendinin kılacak ölçüde **Ercüment Ekrem Talu**'yu sevdiğini ve benimsediğini göstermeyi amaçlayan bu yazının, söz konusu "kayıkçı kavgası"nın yörüngesinde okunmamasını diliyorum!

Türkçe Sözlük, C. 1, 7. B., Ankara 1983, TDK Yayınları, s. 722.
Behçet Necatigil, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, 11. B., İstanbul Ocak 1983, Varlık Yayınları, s. 364.
Cevdet Kudret, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, C. 2, İstanbul Ocak 1967, Varlık Yayınevi, s. 193.
Bu konu için bkz., Mehmet Ergün, "II. Abdülhamit Döneminde

"Resmî" Çeteler", Tarih ve Toplum, S: 189,

(Ekim 1999), ss. 16-24.

Ercüment Ekrem Talu, *Kodaman*, İstanbul b.t.y., Semih Lütfi Matbaa ve Kitapevi, s. 135, 137-138, 147, 150-151.

Ahmet Altan, *Kılıç Yarısı Gibi*, 21. B., İstanbul Temmuz 1998, Can Yayınları, s. 72-73, 76-77, 110, 117, 124.

> sözlerin gücü

Komşuna zarar vermek

Malba Tahan sözlerin ne kadar tehlikeli olduğunu remediıyor:

Bir kadın sürekli olarak komşusunun bir hırsız olduğunu iddia ediyordu ve sonunda genç adam tutuklandı. Günler sonra adamın masum olduğu ortaya çıktı ve serbet bırakıldı, ve ardından şikayetçi kadın mahkemeye çağırıldı.

"Sözler hiç kimseye zarar vermez" dedi kadın hakime.

"Anlıyorum" diye cevap verdi hakim. "Bugün eve gittiğinde, bir kağıda komşun olan genç adam hakkında söylediğin bütün o kötü sözleri birer bir yaz; sonra da kağıdı küçük parçalar halinde yırt ve sokağa serp. Yarın yeniden mahkemeye gel ve hakkında aldığımız kararı dinle."

Kadın yargıcın söylediklerini yaptı ve ertesi gün mahkemeye geri geldi.

Hakim kararını şöyle açıkladı: "Eğer dün yırtıp sokağa attığın kağıt parçalarının hepsini toplayıp birleştirebilirsen affedileceksin. Bunu başaramazsan bir yıl hapis cezası alacaksın."

"Ama bu imkânsız! Rüzgâr onları aldı götürdü, hepsi sağa sola dağıldı!"

"Doğru! Basit bir söz bile rüzgâra kapılıp yayılabilir ve bir adamın itibarını zedeleyebilir ve sonra verilen zararı onarmak için artık çok geç olur."

Ve hakim kadını hapse yolladı.

Kuzey Kutbu'ndan bir efsane

Bir Eskiimo efsanesine göre, dün-

yanın başlangıcında insanlarla hayvanlara arasında hiçbir fark yokmuş. Bütün canlılar yeryüzünde büyük bir uyum içinde yaşamışlar ve her bir yaratık bir diğerini daha iyi anlayabilmek için istediğinde öteki ya ratiğa dönüşebilme yeteneğine sahipmiş. İnsanlar balık olur, balıklar insan olur ve herkes aynı dili konuşmuş..

Efsaneye şöyle devam ediyor: "O zamanlar sözler büyüdü ve spiritüel dünya verdiği nimetler konusunda savurganmış. Tesadüfen söylenen sözler ilginç sonuçlar doğurabilmiş çünkü bir dilediğin yerine gelmesi için bunu sözlerle ifade etmek yeterliymiş.

Ama zamanla yaratıklar bu güçlerini istismar etmeye başlamışlar. Ve kargaşa yeryüzünü ele geçirmiş, akıl kaybedilmiş.

Sözler yine de büyülmeyi sürdürüyor ve akıl, sözlerle saygı gösteren herkese mucizeler yaratma yeteneğini veriyor.

Zor zamanlar

Bir adam yolda portakal satıyormuş. Cahil bir adam olduğundan gazete kitap okuyamıyormuş. Ama yine de elinden geldiğince bir kaç tabela hazırlamış ve yol boyunca yerleştirmiş, günün geri kalanında ise yaptığı ticaretin ne kadar yolunda gittiğini söyleyip durmuş kendi kendine.

Herkes ondan portakal alıyormuş ve adam işi geliştirmiş. Kazandığı parayla daha çok tabela yaptırmış ve satışları daha da artmış. Büyük şehirde eğitim görmüş ve oraya yerleşmiş olan oğlu onu ziyarete geldiğinde işi artık en parlak zamanlarını yaşıyormuş.

"Brezilya çok çaresiz, tam bir dar boğazda baba" demiş oğlu, "Ekonomi çok kötü durumda!"

Bunu duyunca endişelenen adam yollara koyduğu tabelaları azaltmış, daha ucuz olduğu için düşük kalitede meyvalar alıp satmaya başlamış. Satışları da hızla düşmüş.

Adam "Oğlum haklı" diye düşünmüş, "Gerçekten kötü zamanlar yaşıyoruz."

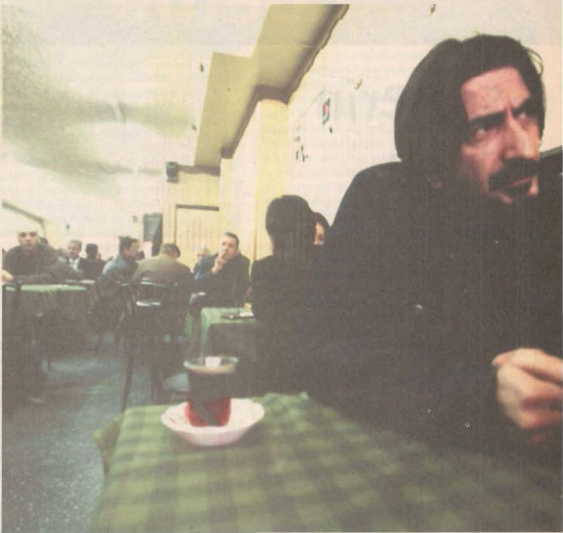
Kullanma klavuzu

Sebzeleri soyamak için yeni bir makine alan kadın makineyi kutusundan çıkardıktan sonra kullanma klavuzunu eline alıp dikkatle okumaya başlamış. Ancak bir türlü makineyi çalıştırmayı başaramamış. Uzun süre uğraştıktan sonra vazgeçmiş ve makinenin parçalarını masanın üzerinde darmadağın bırakıp alışverişe gitmiş.

Marketten döndüğünde, evdeki hizmetçinin makinenin parçalarını birleştirip çalışır hale getirdiğini görünce şaşırılmış.

"Bunu nasıl başardın?" diye hayretle sormuş hizmetçiye.

"Okuma yazmam olmadığı için kafamı kullanmak zorunda kaldım."

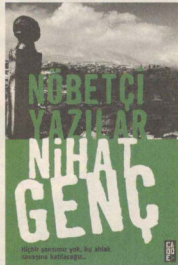
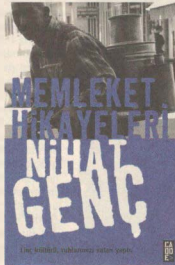
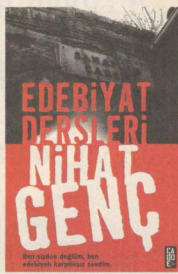
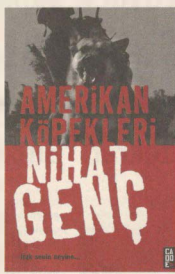
Nihat Genç 4 kitapla vuruyor!

Cadde Yayınları özenerek hazırladığı Nihat Genç kitaplarını seri espirisinde okurlara sundu.

Irak'ta Amerikan tankları medeniyetler çatışmasını küfürle başlatacak tarzda bir büyük dini sembolü sarmışken "Amerikan Köpekleri" başlıklı bir kitap çıkıyor.

LeMan dergisi yazarı, romancı Nihat Genç dört kitapla çıkış yapacak. Cadde Yayınları bir müddettir verdiği ilanlarla ahlakçı, ateşli muhalif yazarı toplu birşekilde sunacağını göstermişti.

"Amerikan Köpekleri" ve "Nöbetçi Yazılar" iki yeni kitap; "Memleket Hikâyeleri" ile "Edebiyat Dersleri"nin yani baskuları bu kez "Cadde Yayınları" altında basılıyor. Cadde Yayınları Nihat Genç ile ortalığı sar-sacağa benziyor.

Kaçak Yayın okurları Nihat Genç'in yabancı değil, dönem dönem onun görüşlerini bu dergide izledi. Ama bunların değerli yazar hakkında, daha doğrusu onun kişiliği, fikirleri ve sanatı hakkında yeterli bir fikir, tatmin edici bir bilgi vermekten uzak olduğunu söylemeliyiz.

Cadde Yayınları'nın danışmanı Adnan Özer, Tuncay Akgün ile birlikte Nihat Genç kitaplarının hazırlığında bulundu. (Grafik sanatçısı Mithat Çınar'ın başta kapaklar olmak üzere, diğer sunuma ait çalışmalarını da unutmamak gerek.) 80'li yılların sonunda Nihat Genç'in ikinci romanı "Bu Çağın Soylusu"nun da yayıncısı olan Adnan Özer'e döndüğümüzde üzerinde düşünülmesi gereken(!) bir değerlendirme aldık.

Adnan Özer, Nihat Genç'in bir başka yayıncısı da olduğunu belirte, yazarın, profesyonel soğukluk yöntemi ile unutturulmaya çalışılmasına karşı ne ya-

yor? diye soruyor. Böyle bir *cool*vari ayrımcılık var mıdır, yok mudur? niye konuşulmuyor? diye ekliyor. Tuncay Akgün ise, LeMan, yeniHarman ve Kaçak Yayın dergileri Nihat Genç'in etkinliğini önemle yansıtır, kitaplarını coşkuyla duyururken, önce sessiz kalındı, sonra bakıldı ki, bir taraftan güçlü bir rüzâr yelkenleri şişirmiş, o zaman bir kıpırtı oldu, diyor.

Adnan Özer ve Tuncay Akgün'ün sözlerinden Nihat Genç üzerine yeni bir tartışma açılacak gibi. Yazar üzerinde, eğer varsa, ayrımcılık politikalarının en kabaşından en incesine ortaya serilmesi gerekiyor. Ufukta, Nihat Genç üzerine bir Kaçak Forum'u var, artık bu açık.

Hele bir kitaplar yayılsın, okunsun, bakalım daha ne değerlendirmeler olacak. Günler yeni tartışmalara gebe.

Hollywood medyatik zombiler mi yaratıyor?

Sylvia Plath

Kırk yıl sonra tekrar “Sırça Fanus”ta

Şu ana kadar karşılaştığımız biyografik Hollywood film-
lerinin çoğu aynı şekilde eleştirilmiştir; “Yazarın hayatını
medyatikleştirerek eserlerini arka plana düşürüyor” Şu
anda ise bu tartışma Ağustos ayında Türkiye’de de viz-
yona giren “*Sylvia*” filmi yüzünden yeniden gündemde.

Film üzerine tartışalar sürüyor, çünkü film iddia edildi-
ği gibi *Sylvia Plath*’in hayatı üzerine değil, onun intihar
eylemi ve bunun özellikle Amerikan edebiyat dünyasında
da yıllardır tartışılan nedenleri üzerine kurulu. Filmin baş-
langıcı da *Sylvia Plath*’in ikinci intihar denemesiyle ve en
ses getiren şiiri “*Lady Lazarus*”tan bir alıntıyla başlıyor:
“Ölme / Her şey gibi, bir sanattır / Bu konuda yoktur üstü-
me....” Buradan da anlayabileceğimiz gibi *Sylvia Plath* bir
kere intihar etmez. Başarılı olan son denemesiyle beraber
üç kez intiharı denemiştir, *Sylvia*’nın “*Lady Lazarus*” ta
da dediği gibi “on yılda bir”. Yani ilk iki intihar deneme-
si *Ted Hughes*’le tanışmasından çok öncedir ve sadece
bu bilginin ışığında bile intiharının tek nedeninin kocası
Ted Hughes’un onu aldatması olduğunu söylemenin yan-
lış olduğu anlaşılır. *Sylvia Plath*’ın, ya da herhangi biri-

nin, intiharının nedenini araştırmak için, onun başından
geçen olayları bilmek yetmez; çünkü her ne kadar bu
olayların intihar eylemine karar vermedeki etkisi yadsı-
namaz olsa da, asıl önemli olan nokta, o insanın bunu
nasıl algıladığı, hisleri ve düşünceleridir. Bu noktada
Sylvia Plath’in kocasının onu aldattığını bilmek neden öl-
mek istediğini anlamak için yeterli değildir. Bunu anla-
mak için önce onun eserlerine ve kendisini nasıl ifade et-
tiğine bakmamız gerekir.

Sylvia Plath ilk intihar denemesini 10 yaşındayken ger-
çekleştirmiştir, ama o bile bunu ciddi bir deneme olarak
görmez; çünkü “*Lady Lazarus*”ta da anlattığı gibi bu kaza
sonucudur. İkinci intihar denemesi ise Boston Smith Colle-
ge’da okuduğu yıllardadır. Okulun çalışkan, sevimli yazar
adayıdır *Sylvia*, o yıllarda aynı zamanda bir derginin edi-
törlüğünü de yapar. Neşeli ve yaratıcı olarak nitelendirilen
genç *Sylvia*, F.O.Connor tarafından düzenlenen yazarlık
derslerine kabul edilmeyince depresyona girer ve bir süre
terapiye devam ettikten sonra uyku haplarıyla intihar de-
nemesinde bulunur. Daha sonra 1953 yılında ilk kitabı *Sır-
ça Fanus* (Bell Jar)’u yayınlatır. Bu kitap mevcut sistemin al-
tında ezilen kadınlarla ilgilidir ve kitaba adını veren “*Sırça
Fanus*” kadınları içine hapseden ters çevrilmiş bir kavanoz-
dur. Bu kitaptan da anlaşılabilceği gibi, *Sylvia Plath*’i ha-
yatı boyunca en çok rahatsız eden öge, 1950’lerin Ameri-
ka’sının kadınları “eş” ve “anne” olarak kabul ettiği ve on-
ların bireyselliklerini reddettiği bakış açıdır. Çünkü *Sylvia*
yazdıkları ve kimliğiyle varolmak ister, birinin annesi ya da
kansı olarak değil. Bu duygularını sık sık tuttuğu günlük-
lere yazar ve bu günlükler de yazarın ölümünden sonra
“*Sylvia Plath’in Günceleri*” adı altında yayınlanır. Yine bu
güncelerde Mayıs 1952’de bu görüşe tepkisini yazar: “*Na-
sıl bir rol oynamayı tasarladığımı sorduklarında, şöyle diyo-
rum: ‘Rol’le ne anlatmak istiyorsunuz? Evlenince bir role bü-
rünmeyi düşünmüyorum -zeki, olgun bir insan olarak yaşa-
mayı sürdürmek, büyümek, gelişmek, öğrenmek istiyorum;
her zaman yaptığım gibi...’*” *Sylvia* hayatının daha birçok
yerinde bu cinsiyet ayrımcılığıyla karşılaşacaktır. O dönem-
de erkeklerin tekelinde sayılan edebiyata el atması ve bu
dünyada varolma savaşı onu intiharına götüren bunalımlı
yolun esas nedeni haline gelecektir. *Sylvia*’nın uzun süre-
dir intiharı düşündüğünü, en yakın arkadaşı *Anne Sex-
ton*’in o öldükten sonraki şiirinden de anlayabiliriz: Hırsız!
/ Nasıl bir başına / Çekip gidebildin / Uzun zamandır arzu-
ladığımız ölüme ... *Sylvia* uzun süredir ölümü düşündüyordu
ama bunu gerçekleştirmesi ancak *Ted*’in onu terk etmesin-
den üç ay sonra olabilir. Çünkü *Ted* gittiğinde hissettiği öf-
ke ve mutsuzluk içinde duramayacak kadar büyüktü ve bu

üç ay içinde tam 41 şiir yazdı, kafasındaki kitabı **Ariel**'i bitirdi ve yaşamak için kendine bulduğu anlamlardan birini daha tüketti. Çocuklarına hazırladığı sabah kahvaltısını odalarına bıraktı, özenle çocuk odasının kapı ve pencerelerini gaz girmesin diye bantladı, kafasını fırının içine soktu ve öldü. Bu eylem anlaşılacağı gibi anlık değildi, önceden özenle planlanmış, belki de hayatına yayılmış bir intihardı. Kocasının onu aldatması ve terk etmesi de bu kararda rol oynamıştır elbette ama bu aldatma hikayesine biçilebilecek en önemli rol "bardağı taşıran son damla" olabilir. Çünkü **Sylvia** bir bireydi ve işte bu yüzden **Ted**'in onu bırakıp gitmesi her şeyin bitmesi anlamına gelmiyordu. Tıpkı **Ted**'in onun hayatındaki her şey olmadığı gibi.

Filme baktığımızda ise bunun tam tersi bir izlenim ediniyoruz ve belki de filmin en vahim tarafı bu. Çünkü film **Sylvia**'nın **Ted**'le tanışması ve evlenmesiyle başlıyor. Oysa onun okul yılları ve **Ted**'le tanışmadan 3 yıl önce yayınlandığı "**Sırça Fanus**" **Sylvia** için hayatının asıl dönüm noktası olmuştur; bu yıllar onun yazarlık kimliğinin oluşmaya başladığı, yıllar olmasının yanı sıra, kafasındaki intihar fikrinin yerleşmeye başladığı yıllardır. Çünkü **Sylvia** ilk bu yıllarda kendisine biçilmiş rolleri tam olarak fark eder ve bunlara karşı duruşunu belli eder. Filmin bütününe baktığımızda aynı havanın devam ettiğini görüyoruz, genç şair **Ted Hughes** daha sonra Kraliyet şairi olarak kabul edileceği yolda ilerlerken **Sylvia Plath** onun yardımcısı ve eşi konumundan öteye gitmez. **Sylvia**'nın kocasının gölgesinde yaşamak zorunda kaldığı doğrudur ama aynı zamanda **Sylvia** bir bireydir ve kendi kimliğini (yazar/kadın) savunmak için savaşım içindedir. Filmede bunun gösterilmemesi ise tamamen filmin amacıyla örtüşüyor; "**Sylvia Plath acizdir**" Oysa **Sylvia** özgürlüğünü savunmak için savaşan bir savaşçıdır, sonu ölüm olsa bile. Onun ölümü, esaret altında yaşamaktansa ölmek yürekliğini gösteren askerlerin ölümüdür, aciz bir insanın son çaresi değil. Hollywood'a göreyse bunun nedeni gayet basittir; "**Kadınlar güçsüzdür ve yanında bir erkek olmadan yaşayamazlar**". Her ne kadar Amerika dünyanın en serbest ülkesi kabul edilse de bu görüş gizli den gizliye

hâlâ sürmektedir ve gördüğümüz gibi Hollywood bu fikre uygun bir materyali elinden kaçırmaz. Bir insan hayatını istediği gibi; tek boyutlu olarak alma imtiyazını kendisinde görür ve bu insanın hayatından kendi görüşlerini ispatlamaya çalışır. İşte bu yüzden ki filme **Sylvia** ya kıskançlık krizi geçirirken, ya yazmaya çalışır ama başaramazken ya da bunalımdayken gösterilir. Bu anlarda da kocası her zaman yanı başında ona destek olmaktadır. Yazması için ısrar eder, yazılarını tanıdıklara okutur... Ama unutmamak gerekir ki **Sylvia Plath**'in en önemli iki eseri "**Sırça Fanus**" ve "**Ariel**" adıyla topladığı şiirler **Ted** onun yanında yokken yazılmıştır.

Hollywood'un **Sylvia Plath**'in intiharının nedenine bakış açısı gayet belirgin. **Ted Hughes**'a göreyse bunun nedeni ne hissettiği esaret duygusu ne de kendisinin onu aldatıp terketmesi. Ona göre neden gayet basit; aldığı yanlış haplar. **Plath** hayranlarının ona aynı görüşte olmadığını mezar taşından önce **Hughes** soyadını kazıyıp, daha sonra mezar taşını "**Sylvia Plath**" yazan yeni siyle değiştirmesinden anlamak mümkün. Zaten yanlış ilacın bir bahaneden başka bir şey olmadığını anlamak için **Ted Hughes**'un **Sylvia**'nın ölümünden 35 yıl sonra yayınlandığı "**Doğum günü Mektupları**"na bakmak yeterli. Bu kitaptaki 88 şiir **Sylvia**'yla tanıştıkları andan itibaren yaşadıklarını inceler. Önsözüyse **Sylvia Plath**'in kişiliğiyle ilgili önemli ipuçları veriyor bize: "**Altı yıl her günü onunla geçirmeme, çok seyrekle olarak, ondan iki ya da üç saatten fazla ayrı kalmama karşın, onun gerçek kendisini hiçbir zaman kimseye gösterdiğini görmedim -belki de yaşamının son üç ayı dışında**". Ve bazı edebiyatçıların günah çıkarmak olarak değerlendirdiği kitabın yayınlanmasından kısa bir süre sonra ölür.

Sylvia Plath'in hayatı hakkındaki her şeyi gerek film-den gerekse onun hakkında yazılan yazılardan öğreniyoruz. Ama biraz da onun eserlerine bakmak isteyenler için işte Türkiye'de **Sylvia Plath**'in kitapları: **Sırça Fanus** (Can, 1989), **Üç Kadın** (Oğlak, 1994) **Ariel** (İmge, 1996) **Sylvia Plath'in Günceleri** (Oğlak, 1998), **Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı** (Altıkrıkbeş, 2000)

"Nasıl bir rol oynamayı tasarladığımı sorduklarında, şöyle diyorum: 'Rol'le ne anlatmak istiyorsunuz? Evlenince bir role bürünmeyi düşünmüyorum -zeki, olgun bir insan olarak yaşamayı sürdürmek, büyümek, gelişmek, öğrenmek istiyorum; her zaman yaptığım gibi..."

LADY LAZARUS

Gene yaptım, gene yaptım işte,
On yılda bir kere
Beceririm bunu ben-

Bir çeşit ayaklı mucize, benim
Bir Nazi abajuru kadar parlak,
Sağ ayakım

Kâğıt üzerine ağırlık,
Üzüm hiçbir özelliği olmayan, halis
Yahudi keteni, en incisinden.

Kaldır o örtüyü
Sevgili düşmanım,
Korkuttum mu yoksa?

Göz ve burun oyuklarımla, otuz iki dişimle?
Sasımış soluğum
Yok olur gider bir günde.

Pek yakında, evet pek yakında
Mezar inimin yediği etim
Gene üzerimde olacak eve gittiğimde.

Bir kadın olacağım yine, yüzümde gülümseme,
Otuzundayım daha.
Kedi gibi dokuz canım var hem de.

Bununla üç etti.
Ne pis iş bu
Silip, yok etmek her on yılı böyle.

Milyonlarca lif, milyonlarca,
Ağızlarında fındık fıstık çatır çatır, itişip
Kakışıyor kalabalık, görmek için ellerimin, ayaklarımla

Açığa çıkarışını.
Baylar, bayanlar!
Böyle striptiz görmediniz.

Bunlar ellerim.
Bunlar da dizlerim.
Bir deri, bir kemiğim belki.

Ama, aynı kadını işte; tıpatıp aynı.
İlk kez olduğumda on yaşındaydım ben.
Kazaydı.

İkincisinde, işi bitirmeye
Ve bir daha dönmemeye öyle kararlıydım ki.
Kapatmışım kendimi,
Sallanıyordum deniz kabuğu gibi.

Seslenmek, durmadan seslenmek, bir de ayıklamak
Zorunda kaldılar üstüme inciler gibi yapışmış kurtları.

Ölmek,
Herşey gibi bir sanattır,
Bu konuda yoktur üstüme.

Öyle ustaca yaparım ki cehennem gibi gelir,
Öyle ustaca yaparım ki gerçekmiş gibi gelir.
Bir talebim olduğunu bile söyleyebilirsiniz.

Öyle kolay ki bir hücrede bile yapabilirsiniz.
Öyle kolay ki yaparsınız ve kimdamazsınız.
Benim canıma okuyan

Aynı yere, aynı sürata,
Aynı şaşkın, hayvansı
"Bu bir mucize! Mucize!"

Haykırışlarına güpegündüz
Görkemli bir dönüş yapmak.
Bir bedeli var

Yaralarıma bakmayın, kalp atışlarını
Dinlemenin bir bedeli var-
Tıkır tıkır çalışıyor işte.

Bedeli var, hem de ne bedeli var,
Bir sözcüğümün ya da bir dokunuşumun
Ya da kanımdan bir damlanın

Ya da saçımın bir telinin ya da bir parçasının elbisemin.
Ya, işte böyle, Herr Doktor
İşte böyle, Herr Düşman.

Beni siz yaratınız.
Ben sizin kıymetli eşyanız.
Eriyip bir cıglığa dönüşen

Som altından bebeğiniz.
Dönüyor, yanıyorum.
Yüksek alâkalarınızı küçümsüyorum sanmayın.

Kanştırıp durduğunuz
Küller, küller-
Et, kemik, yok orada başka bir şey-

Bir kalıp sabun,
Bir alyans,
Bir de altından diş dolgusu.

Herr Tanrı, Herr Şeytan
Aman dikkat
Aman dikkat

Ben dirliyorum, kalkıyorum işte
Küllerin arasından kızıl saçlarımla
Ve insan yiyor, hava solurcasına.

Birileri hayatımızı kurgulamakla uğraşıyor

“Gerçek, romandan neden daha garip olmasın ki?” diyor Mark Twain ve ekliyor, “Sonuçta romanın bir anlamı olması gerekir.”

Günümüzde artık gerçekle kurgu birbirinden ayırt edilemez durumda. Hayatı kurgulayanların olduğunu söylersem kesinlikle bana inanmayacaksınız. Sizin ve benim hayatını birileri, biz farkında olmadan kurguluyor, hem de öyle ustaca yapıyorlar ki, ruhumuz bile duymuyor. O tanımadığımız kurgucular bir anda sizi zirveye çıkartabilir, sizi kahraman yapabilir ve başka birileri de sizin bir anda kendinizi öldürmenizi sağlayabilir. Twain'in dediği gibi gerçek romanlardan daha garip, daha tuhaf bir hale getirildi.

Kazablanka filmi bilirsiniz. Amerikan sinemasının tüm zamanların en iyi klasik filmleri arasında gösterilir, vaktiyle üç dalda Oscar ödülü de kazandı. 1940'ların başında **Murray Burnett** ve **Jean Alison**'un yazdığı **“Everbody Comes to Rick's”** (Herkes Rick'in Yerine) oyununun iyice gözden geçirilmesi sonucunda **Kazablanka** filmine dönüştü. İkinci dünya savaşı sırasında geçen bir savaş, aşk ve fedakarlık hikayesini anlatan filmde üç dalda Oscar kazandıktan sonra bazı eleştirmenler **“berbat”** bir metnin nasıl bir başyapıtı dönüş-tüğünü yazdı.

Eleştirmenler, **Murray Burnett** ve **Jean Alison**'un yazdıklarının berbat şeyler olduğunu söyledikleri halde, filmin yapımcılarını ve yönetmeni bir başyapıt yaratıcılara inanmışlardı. Öyle ki her şey, harika bir yapıt ortaya çıkarmak için seferber edildi. Filmin baş rolünde **Ronald Reagan** ile **Ann Sheridan** oynayacakken son anda oyuncular da değiştirilip roller **İngrid Bergman**, **Paul Henreid** ve **Humphrey Bogart**'a verildi. Sonuçta ortaya çıkan bir başyapıt oldu. Elbetteki **Kazablanka** filmi sadece bir başyapıt değildi, kahramanlar da yarattı. **İngrid Bergman** ve **Humphrey Bogart**.

Aslında geçmişe uzandığımızda kahramanların ve başyapıtların yaradılışının tuhaf rastlantılara denk geldiğini görürüz. Bilinçli bir yaratma demek pek doğru olmaz. Örneğin **Gilgames Destanı**'nda da **Gilgames**

Babil'e girmek ister kapıda görevli olan Enkudo onun içeri girmesini engeller aralarında kavga çıkar ve **Gilgames** gibi bir kahraman yaratılır. Benzer kurgularla kahramanlar ve büyük yapıtlar yaratıldı, yaratılıyor. Anca dikkat edilirse görülecektir ki, yüzlerce yıldır yazılan hikâyelerin, öykülerin, romanların temel kurgusu hep birbirinin aynıdır. Öyle ki **T.S. Eliot** **“Olgun olma-ya şair çalar, olgun şair kendisininmiş gibi gösterir”** der. **Lionel Trilling** bunu şöyle açıklar: **“Olgunlaşma-mış sanatçılar taklit ederler. Olgun sanatçılar çalar.”**

Bu taklit ve benzerlikler, çalıntılar arasında hayatımız yürür gider. Bazen hiç tanımadığımız karakterler, kahramanlarımız olur, bizlere örnek olurlar. Karşımıza çıktıklarında son derece tevâzu sahibi, insanlığa hizmet eden, kişilikli birer kahraman. Geçmişleri temiz, yaptıkları her şey haklılık çerçevesindedir. Tıpkı **Goethe**'nin bir oyununa, **Thomas Mann**'ın bir romanına ve **Boito**, **Bussoni** ve **Gounod**'nun operalarına konu olan, edebiyatın en büyük ayartma hikâyeleri arasında gösterilen **Doktor Faust** öyküsü gibi. **Faust** aslında Tanrı ile Şeytan arasında bir iddianın konusudur. Tanrı, **Faust**'un ayartılmanın çok üstünde olduğuna inanır, ancak Şeytan onu ayartarak Tanrı'nın hizmetinden koparacağını iddia eder. Şeytan onu nasıl ayartacağını bilir aslında, birkaç ucuz numara çekerek **Faust**'a kadın ismarlasa da işe yaramaz, ancak Şeytan pes etmez. **Faust**'a gençliği geri verir ve güzel **Gretchen** ile tanıştır. **Faust** güzel **Gretchen** tarafından ayartılır ama ilişkileri bir trajediye sonlanır. **Gretchen**'in kardeşleri, çocukları ve kendisi de ölür, çünkü ölümlüdürler...

Faust, Şeytan'ın numaralarını yutmaz gibi görünse de bir kez kadın tarafından ayartılmıştır. İkinci kez de Şeytan, toprak kazanma projesi başlatır, kazanma zafına yenik düşer **Faust** ve Şeytan iddiayı kazanır. Şeytan, iki kez zaaflarına yenik düşen **Faust**'un ruhunu ister. Ancak Tanrı araya girer **Faust**'u insanlığa hizmet etmiş sayar ve cennete gönderir.

İşte size Tanrı'nın koruduğu bir kahraman. Tıpkı geçtiğimiz günlerde, otel odasında birkaç kadınla birlikte olan Türkiye'nin son TV kahramanlarından biri gibi. İlike sahibi, karakterli, kendisini yaratana ve kendisine faydalı olan o kahraman bir anda herkesin gözünün önünde kendi kendisi öldürdü. Şehvet ve paranın dorukta olduğu bir otel odasında. Neden kendisini öldürdü diye sorarsanız, size şu cevabı verebilirim: Çünkü birileri onun hayatını kurguladı, onu yarattı, zirveye çıkardı ve başka birileri de zirveden kendi kendisini öldürmesini sağlayarak indirdi. Ama “Tanrı” onun hizmetlerini insanlık için olduğunu düşünmüş olmalı ki; onu cennetine aldı!!!

iki hayat

Yazarların ve şairlerin yaşamı ("hayat" da diyebilir-dim), yapıtlarından daha heyecan verici gelir bana. Herhangi bir sanatçıyı bütünüyle kavrayabilmek için, onun yaşamını da yakından tanımak gerektiği kanısındayım. Bu yüzden de, bir yazarın yapıtına girebilmek için, "yapısal eleştiri" gibi yazarı yapıtın dışında tutan eleştiriyi yaklaşımlarının çok eksik kaldığını düşünürüm. Hatta bazı yazarların ve şairlerin yaşamı, yapıtlarının içerdikleri yaşantılardan daha trajik, daha tarihsel, daha sosyolojik gelir bana. İşte bu tür iki hayattan söz etmek istiyorum.

1. Sylvia Plath.

1932 yılında ABD'nin Boston kentinde doğdu. Otuz bir yaşında, yani 1963 yılında, İngiltere'nin başkenti Londra'da öldü. Ölmek için geldiği Londra'ya, İngiliz şair **Ted Hughes**'un peşinden, bir aşk getirdi onu. Birçok insan, **Sylvia**'nın ölümünden **Ted**'i sorumlu tutuyorsa bile, bence **Sylvia** daha doğarken kafasına koymuştu ölüm düşüncesini. Babasının ölümü, bu düşüncenin eyleme dönüşmesinin başlangıç zamanı oldu. Disiplinli, çalışkan bir öğrenciydi. Çok genç yaşta yazılar ve şiirler yazıyordu. Korkunç tutkuluuydu. Ama tutkusu bazı genç sanatçılarda olduğu gibi, yeteneğinden fazla değildi. Öğrencilik yıllarında bir yandan edebiyatla uğraşırken, bir yandan da garsonluk, muhabirlik gibi işler de yapıyordu. Tutkusu, bir yazarlık kursuna kabul edilmemesiyle, ölümlle ilk kez tanıştırdı onu. Uykü hapları içerek, ilk intihar girişiminde bulundu. Bir bursla gittiği Cambridge Üniversitesi'nde, genç İngiliz şair **Ted Hughes** ile tanıştı ve aşık oldu. Evlendiler. Londra'ya taşındılar. Yaşadıkları evde, bir zamanlar **Yeats** da yaşamıştı. Düşünün, tutkuyla şiirler yazan bir genç kız ve ünlü bir şair olan genç adam... Yan yana iki barut kutusu! Nihayet, infilâk etmek için gereken şey oldu: **Ted**, başka bir kadınla ilişki yaşıyordu. **Sylvia** dehşetli bir bunalıma girdi. İki çocukları vardı. Bir gün (11 Şubat, 1963) çocuklarının odasının kapısını, herhangi bir gaz sızıntısına karşı bantla kapattı. Başını gaz fırınının içine soktu. Gazı açtı. Öldü. Aile dostları ve yayıncıları olan **Alfred Alvarez**, o gün **Sylvia**'yı aradı. Telefona cevap veren yoktu. Eve geldi. Kapıcıya sordu. Kapıcı, sabah **Hughes**'ların dairesinin kapısına bıraktığı iki şişe sütün hâlâ alınmadığını söylüyordu. Kötü şeyler olduğunu belliydi.

"*Kar Fırtınası*" adlı öyküsünün temel karakteri olan anlatıcı, her ne kadar, "*genç bir delikanlıyım*" dese de, öykünün sonundaki şu satırlar **Sylvia**'yı ele vermeye yetiyor: "...Çocuklarım, sıtmalı yaşlılık günlerimde benim için mum kuyruklarıyla cebelleşerek kararlı, bağımsız ve sağlam olarak büyüyecekler. Bense köşedeki küçük gaz ocağında susuz çay demleyeceğim, gelecekte en azından bu da olacaktır. Eğer gaz da kesilmemişse." Ama yaşanamadı. **Ted** ile boşanma davası sürerken, büyük düş kırıklığına son verdiği için mezar taşında şöyle yazıyor: "*Sylvia Plath Hughes*."

2. Richard Brautigan.

Kırk dokuz yaşında, başına kurşun sıkarak yaşamına son veren yazar, **Richard Brautigan**'ın, "*Yani Rüzgar Her Şeyi Alıp Götürmeyecek*" adıyla Türkçeye çevrilen romanının ilk satırlarını birlikte okuyalım: "*O öğleden sonra, toprağın birkaç kısa gün içinde başka bir mezar haline gelmek için beklediğini bilemezdim. Kurşunu havada yakalayıp 22'lik tüfeğin namlusuna geri kayamamam, onun namludan aşağı kayıp yatağına yerleşmemesi, kovanına yeniden tutunup sanki hiç ateşlenmemiş ve hatta o silaha doldurulmamış gibi olamaması çok kötü.*"

Keşke kurşun, diğer kırk dokuz kardeşi ile birlikte tutusunda olsaydı, güvenli bir şekilde silah dükkanındaki rafta duruyor olsaydı ve ben o yağmurlu Şubat öğle sonrası sadece dükkanın yanından geçmiş, içeriye hiç girmemiş olsaydım.

Keşke canım kurşun değil de hamburger istiyor olsaydı. Silah dükkanının hemen yanı başında bir lokanta vardı. Çok iyi hamburger yaparlardı ama aç değildim."

Söz konusu romanın başında yer alan ve **Halil Tur-**

hanlı'nın bir metninden ağır tahrifata uğratılarak alındığı belirtilen şu metni hiçbir tahrifata uğratmadan almak istiyorum: Beat kuşağı ile 60'ların karşı-kültürü arasında köprü kuran yazarlardan biri olan **Brautigan**, 19 yaşında Frisco'ya yerleşmiş ve Beat ekibinin şiir toplantılarına takılmaya başlamıştı. Beat olayının belli başlı adamlarıyla tanıştığı bu dönemde sadece şiir yazıyordu. Kendi parasıyla yayınlattığı kitaplarını sokaklarda satıyor, bazen de güzel kızlara armağan ediyordu.

1961 yılında karısı ve çocuğuyla birlikte ikinci elden satın aldığı bir Plymouth'ın arkasına taktığı karavanla, Idaho nehirlerinin kıyılarında kurduğu kamplarda yazmaya başladı. Doğaya duyduğu derin saygı ve doğanın bağrında münzevi hayatı seçiş, onu Amerikan pastoral geleneğine bağlayacaktı.

60'larda yazdığı ve dönemin ruh halini yansıtan romanlarıyla karşı-kültürün en popüler yazarlarından biri oldu. Beatlerin Kuzeybatılar diye adlandırılan kolu içerisinde değerlendirilen **Brautigan**'ın romanlarını diğerlerinden ayırmalı kılan, çok duyarlı ve kolay kırılan kahramanlarının dünyaya hükmeden kaos karşısında yalnızlığa çekilmeleridir.

70'lerin sonlarında büyük ölçüde okur kaybına uğramış ve ruhsal bir bunalımla birlikte alkol dozunu artırmaya başladı. O dönemde sadece Japonya'da popülarlığını koruyordu ve sözü geçen yılların büyük bölümünü Tokyo'da ve Montana'daki çiftliğinde geçirecekti.

1984 yılında küçük bir balıkçı köyü olan Bolinas'a yerleşti. Evine kapandı, uyuyamıyor ve sınırsızca içiyordu. Duyarlılığı bu hayatı kaldıramayacak kadar keskinleşmişti.

Dostlarıyla "*ava çıkıyorum*" diye vedalaştıktan üç hafta sonra cesedi bir özel dedektif tarafından Bolinas'taki evinde bulundu. Başına kurşun sıkarak intihar etmişti.

İki yazar için de, ölüm biçimlerinin bir rastlantı olmadığı söylenebilir. Yani şunu söylemek istiyorum: Bir yazarın yapıtını kavramak için, yapıtları yaşamöyküsel olsun ya da olmasın, kendi yaşamları en etkili ip uçlarıdır. Bu örnekler daha çoğaltılabilir. İşte, Japon yazar **Yukio Mishima**, harakiri yaparak yaşamına son vermiş. Nitekim, "*Yaz Ortasında Ölüm*" adlı yapıtında yer alan bir öyküsünde, imparatorluk muhafız alayında görevli bir genç subay ile karısının harakiri yöntemiyle intihar etmelerini uzun uzun ve ayrıntılarıyla anlatır. Öyle ki, kılıcın ete girerken ve çıkarkenki görüntüsü, sesi, derinin altından yayılan yağ kokusu ayrıntılarıyla, insanı dehşete düşürecek biçimde anlatılır.

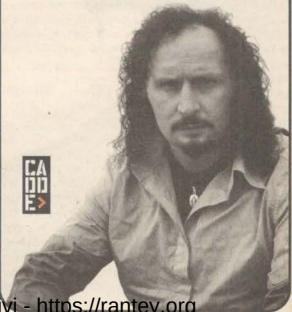
Demek, bazı sanatçıların yaşamları, ölümlerinin provasıdır. Tıpkı **Sylvia**, **Brautigan** ve **Mishima** gibi...

ÖTEKİ AŞK NAFER ERMİŞ

O hep sözünü ettikleri aşk,
bu aşk mı, benim
yaşadığım aşk mı?

CA
DD
E

11 Eylül 1973
Şili darbesinin yıldönümü
nedeniyle

ISABEL ALLENDE

konusuyor

"İNSANLAR NEYİ BEKLİYOR?"

Şilili yazar Isabel Allende bir diktatörlük yaşamış biri olarak demokrasinin ikinci kez çalınmasına seyirci kalmaya niyetli değil.

Geçtiğimiz günlerde yayımlanan yaşam öyküsü, *My Invented Country: A Nostalgic Journey Through Chile*'de kendi anavatanına ait anılarını, ülkenin tarihinden çıkarılacak dersleri, Şilili olmanın ve şu an Amerikalı olmanın kendi için ne anlama geldiğini anlatıyor.

11 Eylül 1973'de kuzeniniz Salvador Allende'yi deviren darbe ve aynı gün Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan saldırılar. Yaklaşık 30 yıl arayla yaşanan bu iki 11 Eylül'ün hayatınızı bambaşka bir hale getirdiğini, ABD'deki saldırıların hem Şili, hem de şimdi uzun yıllardır vatanınız olan bu ülke ile olan ilişkinizi değiştirdiğini söylüyorsunuz. Bu konuyu biraz açıkla mısınız?

Elbette. Bir Salı Günü, 11 Eylül 1973'de Şili'de bir askeri darbe yaşadık. Bu demokrasiye karşı düzenlenen CIA destekli terörist bir saldırıydı. Pek çok yıl sonra, demokrasiye karşı bir başka saldırıyı şu an yaşamakta olduğum ABD'de yaşadık. Her iki olayın da benim için çok önemli bir anlam taşıdığına inanıyorum. Çünkü, ilkinde ülkemi kaybettim. Ayrılmak zorundaydım ve uzun yıllar sürgünde yaşadım. Ve ikinci olay ise bana bir ülkeye ait olduğumu, bir ülke kazandığımı hissettirdi. Ve ilk kez şunu hissettim: İnsanların gösterdiği hassasiyetle ilişki kurabiliyordum.

ABD'ye 16 yıl önce geldiğimde, eşime söylediğim şeylerden birisi, buranın oldukça kibirli ve kendini beğenmiş bir ülke olduğuydu. Bu, burada hiçbir olay yaşanmadığı, herkesin güvende olduğu, sonsuza kadar başarılı olacağımız ve her şeyin daima iyi ve daha iyi olacağına dair çocuğu bir iyimserlik ve kibirli. Oysa dünyanın geri kalanında yaşamakta olan hayat bu şekilde değildi. Dolayısıyla, daima kendimi bir yaratık gibi hissediyordum. Ve sonra, ilk kez, 11 Eylül 2001'de insanların dünyanın geri kalanında hayatın nasıl olduğunun farkına vardıklarını düşünüyorum ve bununla ilişki kuruyorum.

Son kitabınız *"My Invented Country"*deki Şili hakkındaki yazılarınıza baktığımızda, kitabın büyük bölümünün sizin de tarif ettiğiniz gibi, Şililerin, özellikle sizin de içinde bulunduğunuz sınıfla ait olduğu 1973 öncesi dönem hakkında yazıldığını söyleyebiliriz. Şöyle diyorsunuz: *"Biz Şilililerin, askeri bir darbenin neleri zorunlu hale getireceği hakkında fikrimiz yoktu çünkü uzun ve soğlam bir demokratik birgeleneğe sahiptik". Ve şöyle yazdınız: "Hayır, bu bizim başımıza asla gelemezdi, bunu açıkça göstermiştik ("Muz Cumhuriyetlerini" i kast ederek). Şili'de askerler bile demokrasiye inanırdı. Hiç kimse anayasamızı bozmaya cesaret edemedi".*

Maalesef, cesaret edenler oldu. 24 saat içinde, her şey değişti. Bu her yerde yaşanabilir. Daha önce İtalya'da, İspanya'da, Almanya'da yaşandı. Bu nedenle, hiç kimsenin böyle bir olaya karşı dokunulmazlığı yok. Ve bunu akıldan tutmanın önemli olduğuna inanıyorum. Bir şeyin kıymetini ancak kaybettiğimizde anlayabiliyoruz. Bu sağlık için ya da - Şili'de yaşadığı gibi- demokrasi için söz konusu olabilir.

Hayatınızda meydana gelen değişikliğin hemen farkına varabilmiş miydiniz?

Hayır. Çok ani olmuştu. Bir günde gerçekleşmişti, fakat hemen farkına varamamıştık çünkü sansür uygulanıyordu. Tüm medya sansürlüydü ve haber alamıyorduk, sadece dedikodular söz konusuydu. Ayrıca, köklü demokrasi geleneğimiz nedeniyle, askerlerin bir haftada kışılalarına geri döneceklerini ve yeniden seçimlerin yapılmasını talep edeceklerini sanıyorduk. Biz asla - hatta ordu bile- askeri yönetimin 17 yıl süreceğini ve bu kadar acımasız özelliklerinin olacağını tahmin etmemiştik. Bu gerçekten çok şaşırtıcıydı.

Allende ailesinin pek çoğu -yakın aile fertleri demek daha doğru- belki darbeden sonra ülkeyi terkttiler. Sanırım daha önce söylemiştiniz; insanların ülkeden ayrılabilmeleri için Meksika'dan bir uçak ya da bir gemi gönderilmişti. Fakat siz gitmediniz. Kaldınız ve yazmaya devam ettiniz... Ne zaman ayrılmaya zamanının geldiğini farkettiler ve Venezuela'ya gittiniz?

Sanırım bir yıl sonraydı. Farkına vardım... yavaşça farkına vardım ki hayatımı kaybedebileceğim işlerle uğraşmaktayım-insanları saklamak ve yurt dışına bilgi taşımak, iltica için insanları elçiliğe yerleştirmek ve buna benzer daha pek çok iş. Gerçekten çok korkuyordum. Bu baskı zincirinin boğazımı sıkıttığını hissediyordum ve bir noktada buna daha fazla katlanamayacağımı anladım. Kara listede olduğuma dair pek çok işaret mevcuttu. Tüm bunlar daha önce belirttiğim gibi sadece kulaktan dolma bilgilerdi. Hiçbir şey doğrulanmış değildi. Kurallar sürekli değişiyordu. Baskı gittikçe daha etkili, daha hissedilir hale geliyordu. Ve bu aşamalar halinde ama oldukça süratli gerçekleşti.

Biliyorum musunuz, gerçekten garip bir şey vardı: bu duruma ayak uydurmayı öğreniyordunuz. Örneğin; bir hak elinizden alınıyor, basın özgürlüğü mesele ya da... diyelim ki telefonlarınız dinleniyor. *"tamam, bununla yaşayabiliriz"* diyorsunuz ve sonra ertesi gün başka bir şey çıkıyor. Ve *"tamam, bununla da yaşamak zorundayım"* diyorsunuz ve bu böylece devam ediyor. Ve birkaç ay sonra, her şeyinizi kaybettiğinizi anlıyorsunuz. Fakat buna oldukça alışmış oluyordunuz. Bir gün geliyordu, çocuklarınızla kahvaltıda işkence hakkında konuşuyor oluyordunuz. Ve böyle bir şeyleyle bir anda ne biçim bir hayat sürdürdüğünüzü farkettiğinizde... İşte ülkeden ayrılmamam böyle olmuştu.

Sonuçta Pinochet kendi yasal dalaveraları nedeniyle tükzedi, pek çok davayı açıkta bırakarak defalarca ortadan kayboldu. Suçlandığında, Latin Amerika'nın her köşesine bir heyecan hakimdi. Nihayet, adalet yerini bulacaktı - cezadan muafiyet kültürünün sonu gelecekti. Bu hislere ne oldu şimdi?

Bence cezadan muafiyet durumunun olduğunu biliyorduk, ama bu bütün dünyada var. İnsanların yaptığı korkunç işlere bakalım - ilk olarak ABD - cezadan muafiyet var. Suçları için cezalandırılmış olmaları ge-

Dünya oldukça adaletsiz bir yer ve biz bu durumla birlikte yaşamak zorundayız.

reken insanlar ceza almadılar. Ve herhangi bir suçü üstlenmemiş insanlar elektrikli sandalyeye gittiler. Dünya oldukça adaletsiz bir yer ve biz bununla yaşamak zorundayız. Tarihe baktığımızda, suçların büyük bölümü için cezadan muafiyet durumu söz konusudur.

Amerikalıların genellikle burada "Cezadan Muafiyet Hakkı" olduğu anlayışına sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

Hayır, hiç bir şekilde. Aksine bence, ABD'de, dünyadaki en iyi ülkenin bizimki olduğuna, en iyi demokrasiye sahip olduğumuza, adaletin her zaman sağlandığına, kötü adamların her zaman cezalarını çektiklerine

ve iyi adamların daima ödüllendirildiklerine vs. inanıyoruz. Hollywood mantığı.

Fakat tarihimizi ve ülkemizi analiz ettiğimizde pek çok şeyin kötüye ve daha kötüye gittiğinin farkına varıyoruz.

11 Eylül'den size farklı bir misyon yüklediğinden bahsediyorsunuz, yeni bir misyon... Bunu izah eder misiniz?

Bu ülkeye geldiğimde, birine âşık olduğum ya da arzu duyduğum için gelmiştim. Amerikan Rüyası peşinde değildim. Amerikan Rüyası'nın varlığından bile habirim yoktu ve sevdiğim kişiyi bir haftada sistemimden

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

çıkırpı geri dönme niyetindeyim. Bu 16 yıl önceydi ve O adam hâlâ benim dünyamda ve ben bir Amerikalı oldum.

Bu ülkeyi seviyorum ve sevmediğim şeyleri değiştirmek istiyorum ve buraya ait olduğumu ve bir misyonum olduğunu düşünüyorum. Benim misyonum iki kültür arasında bir köprü olmaktır.

İngilizce ve İspanyolca konuşabiliyorum. İspanyolca yazıyorum ama kitaplarım İngilizce basılıyor. Kendimi sürekli bir mikrofonla seyircilere hitap ederken buluyorum. İnsanlara benim dışardan görebildiğim, ancak onların burada farkında olmadığı şeyleri söyleyebilecek bir pozisyondayım. Onlara yanlış bilgi veriliyor ya da umursamıyorlar çünkü gerçekten neler olup bitiyor bilmiyorlar.

Bahsedilmesi gerekenler listenizin başında hangi konu geliyor?

Barış. Barış listenin başında, çünkü biz bir başka ülkeye girebileceğimizi, bir başka ülkeyi işgal edebileceğimizi ve buna hakkımız olduğunu düşünüyoruz. Ve bunu yapmak için her çeşit bahaneyi uyduruyoruz ve şimdi de İran ya da Suriye ya da daha başka bir yeri işgal etmek için bahaneler yaratıyoruz. Ve bu cezasız kalacak bir suç değil. Er ya da geç, bunu ödeyeceğiz. İnsanların bunu bilmesi gerektiğini inanıyorum.

ABD özür dileyecek mi?

Hayır, ABD özür dilemeyecek ve konumuz da bu değil aslında. Önemli olan nokta bizim sürekli aynı şeyi yapamayacağımızdır. Çünkü, bu Nikaragua'da, Guatemala'da yapıldı. Contrás'ları destekledik, Panama'da Noriega'yı destekledik. Latin Amerika'daki en kötü diktatörlerin hepsini destekledik. Tiranlar kurmak için -ki bu bizim bu ülkede tahammül etmeyeceğimiz bir yönetim şeklidir- demokratik hükümetlerin hepsini mahvettik.

İşte değişmesi gereken bakış açısı budur. Bir dünya vizyonuna sahip olmak. 11 Eylül yaşandığında insanlar ilk defa şu soruyu sordular "*Neden bizden nefret ediyorlar?*"

Bu soruyu daha önce hiç sormamışlardı ve dışarda neler olup bitiyor haberleri yoktu.

Amerikalılar için, dünya ancak biz bir yerle savaşa girdiğimizde var olmaya başlıyor. Ve her şey çok ani geliyor, Afganistan aniden televizyon ekranında görünüyor ve bir yer haline geliyor. Üç hafta var oluyor sonra havaya karışıyor, kayboluyor. Sonra Irak ortaya çıkıyor ve bir süre geçiyor, Irak'ı unutuyoruz ve şimdi bir başka şeye odaklanıyoruz. Dikkatimizin süresi gerçekten çok kısa.

David, "RuhlarEvi" hakkında ve kitabın sonunun O'nu nasıl alt üst ettiğinden bahsediyor!

Kitabın sonunun niyeti uzlaşmaydı. Bu kitapta çok açıkça bahsediliyor: Herkes değil, cezalandırılması ge-

rekenler cezalandırılacak. Ve anlamak zorunda olduğumuzu söylüyor... Biz zorbalıkla cezalandıramayız. Biz... asla unutmamalıyız ama affetmeliyiz. Ve kendi hayatımıza devam etmeliyiz. Sanırım Şili'de yaşanan böyle bir şeydi.

Kitap yayınlandığında, sonu hakkında gerçekten her yerde aleyhte konuşuldu, yazıldı. Ve zaman bizim takip etmemiz gereken tek yolun bu olduğu ve demokrasiyi iyileştirmemiz gerektiğini ispatladı bizlere. Adalet fikrini serbest bırakmalıydık... bazen bu sadece geleceğe bakmak demek olsa bile.

Biliyorsunuz, bu otuz yıl önceydi. Diktatörlüğün kurbanı olan sayısız insan tanıştım. Hiçbir zaman şu şekilde konuşan birine rastlamadım: "*Tecavüzcüye tecavüz etmek istiyorum, işkenceciye işkence etmek istiyorum, katili öldürmek istiyorum*". Asla. İnsanlar bunu yapmak istemiyorlar, çünkü onlar farklılar, onlar iyiler. Sadece gerçeğin bilinmesini istiyorlar, ölümlere saygı gösterilmesini ve kendi hayatlarına devam etmeyi.

Şüphesiz unutmayacaksınız ama ABD'yi Şili'de yaptıkları için affediyor musunuz?

Halk olarak ABD'nin Şili'de neler olup bittiğinden haberi bile yoktu. Bunu yapan hükümetti. Ve Kissenger, Nixon... ya da CIA'nı yaptıkları için ABD halkını suçlayamazsınız. Aynı şekilde bugün Irak'ta olanlar için de ABD'yi suçlayamazsınız. Çünkü, insanların büyük bir çoğu farkında bile değil. Televizyonda gördüklerimiz bir video oyunu. Gerçekten orada neler olmakta, bilmiyoruz. Ve şimdi eğitilmiş insanlar olarak bilgi edinmekle yükümlüyüz, fakat herkes böyle yapmıyor maalesef.

Bu hafta haberlerde dikkatimi çeken hikaye Guantanamo Körfezi oldu. Amerikan görevlilerinin bu yeri esasen bir ölüm kampına - ölüm cezası almış mahkumların tutulacağı bir hapishane ve idam odası olarak işçerecek şekilde - dönüştürmeyi planladıkları söyleniyor. Daha önce buranın 680 tutuklunun yargılama yapılmasıyla yerleştirilebileceği bir yer olduğu söylenmişti. Jüri ve temyiz olmadan mahkemeler yapılacak. Şimdi ise bir idam hükmünün verildiğine dair söylentiler dolaşıyor. İşte bu noktada, bizim burada ABD'de anlattığımız şeyler ve sizin Şili'deki deneyimlerinizde dayanarak anlatıklarınız: Bunlar birbirine çok yakın değil mi? Bunu isimlendirmemiz gerekiyor, nedir bu?

Bu Almanya'da Nazilerin yaptığı şeydir. Yavaşça, fakat kararlı adımlarla ülkenin her yerinde ve hatta diğer ülkelerde bile toplanma kampları ve ölüm kampları oluşturuldu. Ve insanlar buna dayanabileceklerini düşündüler. Evet, insanlar buna katlanabilirlerdi çünkü onların hayatlarını etkilemiyordu.

Bunu durdurmak zorundaydı. Bunu şimdi durdurmalıyız, fırsatı elimizden kaçırmadan önce. Bu hükümet anayasanın izin vermediği şeyler yapıyor. Buna tepki göstermeliyiz. Allahşakına insanlar neyi bekliyor?

> şipsak bresson, şimdi now ve çekirdek

Fotoğraf makinesi omzunda, evladı gibi. Kendisi de öylece poz vermiş, bir anlık bir görüntü ama onu sonsuza taşıyacak. Kendini teknik sorunlardan soyutlayıp görüntüye ağırlık verince, ortaya anın gücünü gösteren fotoğraflar çıktı; samimi, hilesiz. Ona göre resim çekmek deklanşöre basılacak anın iyi saptanmasıdır: "anlamalı an" budur işte: Yani resmi çekilen olayın özündeki gerçeğin en açık ve anlamlı anı belirlediği anı yakalamak; ne kadar anlamlı değil mi? Anın gizlediği yüklü anlamı bulup çıkarmak, hepisi bu!

22 Ağustos'ta 96 altı yaşına basacaktı 3 hafta daha yaşasaydı **Henri Cartier-Bresson**. 1908'de Paris yakınlarındaki Chanteloup'da doğan ünlü fotoğrafçı, resim eğitimi gördü ama 20. Yüzyılın en büyük sanatçılarından biri olarak hayata gözlerini yumdu küçük bir köyde.

Henri Cartier-Bresson, foto muhabiri olarak başladığı fotoğrafçılığın yanında belgesel filmler de çekti. Çektiği yalnız, insanlık fotoğraflarıyla belgesel fotoğrafçılığın önünü açtı, zirveye tırmandırdı, gelişmesine katkıda bulundu. Fotoğrafın, olağandışı berraklık anlarında dış görünümünün altında yatan anlamı yakalayabileceğini kanıtlamaya çalıştı **Henri Cartier-Bresson**, **Hırsızlama Görüntüler** başlıklı kitabında bu kuramını genişçe ele aldı, açıkladı.

O döneme göre küçücük bir kamerayla Afrika'ya gitti 1931'de. Afrika'dan çektiği çarpıcı görüntüleri siyah-beyaz karelere yerleştirdi ustaca. 1933'te 35 milimetrelık Leica marka fotoğraf makinesini edindi ve dünyaya bir başka, daha ciddi bakmaya başladı. İspanya İç Savaşı'na katıldı ve 1937'de sivilhıncilerin yaşamını belgeledi ilk belgesel filmiyle. Gazete fotoğrafçılığının doruğuna tırmadı. 2. Dünya Savaşı'nda Almanlara esir düştü. 1943'te Almanların elinden kaçmayı başardı. Fransız direniş hareketine katıldı. Bir yandan Alman işgalini belgeledi fotoğraflarıyla, bir yandan da kan ağlayan İspanya'yı. Türkiye'den az fotoğraf vardı sergide; tipik bir İstanbul sokağının yağmurlu hali hüznü vericiydi.

Savaş sonrasında **Roper Capa**, **George Rodger** ve **David Seymour** ile birlikte **Magnum** fotoğraf ajansını kurdu. 1947-1950 yıllarında Hindistan, Çin ve Endonezya'da, 1963-1965'de Küba, Meksika ve yine Hindistan'da, Amerika'da fotoğraf çekti.

Henri Cartier-Bresson için fotoğraf makinesi yalnızca mekanik bir araç değildir. O, dünyanın giderek yapaylaştığı bir çağda gerçekliği yakalamak için bir araçtır.

şıyordu deklanşöre. Onun fotoğrafları siyah-beyaz insan manzaralarından oluşuyor: Toplu görünüm, sokaklar, portreler, pencerelerden sarkan insanlar, iç içe geçmiş ayakkabılar, orospular, çalışan insanlar, törenlerden görüntüler, aile fotoğrafları... Doruktaki ışık-gölge uyumu...

Max Ernst, **Giacometti**, **Bacon**, **Picasso**, **Eluard**, **Colette**, **Sartre**, **Braque**, **Faulkner**, **Renoir**, **Matisse**, **Beckett**, **Arthur Müller**... gibi sanatçıların portreleri. **Rimbaud**'nın **illuminations** kitabının desenleri...

Dünyadaki çekilen ve çekilecek fotoğraflar kaç gündür öksüz onsuz!

Martin Gropius Bau'daki 350'den fazla fotoğrafın, resmin, desenin ve yer yer belgesel filmlerin yer aldığı retrospektif sergisini bir kez daha gezmek farz oldu artık!

27 Ağustos-4 Eylül tarihleri arasında **Şimdi Now** etkinliği nedeniyle Türkiye'den 270 önemli sanatçı Berlinlilerle buluşacak: Berlin böylece etkinliklerle, yalpal şalpal da olsa buluştu ama, etkisi uzun ömürlü olmadı: Sonbahara giren Türkiye'den müzik, film, dans, edebiyat, resimle Berlin'e taşınacak. Geçmişle gelecek ve bugün üçgeninde unutulmaz anlar yaşanacak kentimizde. **Şimdi Now**, zaman ve mekânda unutulmaz bir yolculuk olarak anlaşılmalı: Pop müzikten klasik Batı müziğine, dünya müziğinden yeni müzik türlerine, geleneksel sanattan çağdaş sanata uzanan, tarihin içinden süzülme günümüze çıkılan bir yolculuk. 9 gün boyunca, 29 festival mekânında konserden sergiye, tiyatrodan dansa, komedi şovdan konferansa, okumaya uzanan geniş bir yelpazede 40'ın üstünde etkinliklerle karşılaşacak Berlinli sanatseverler. Bu bir ülkenin keşfidir elbette. Geçmişinde siyasal, kültürel, ekonomik, etnik çok acılar yaşamış bir ülkenin Avrupa'ya adım atması için uzatılan bir eldir. Almanya ile kurulacak köprüden ilkin sanatçıları geçecek, sonra Türkiye'nin geleneksel ve çağdaş değerleri, sanatsal etkinlikleri. Böylece Almanya

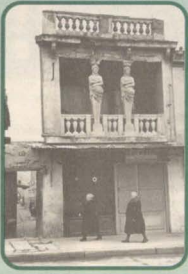
şimdi now

üzlerinden, sanat ve sanatçılarla dünyaya açılacak Türkiye.

Şimdi Now, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı ile Londra'daki sanatçı ajansı **Harrison Parrott** ve Berlin'deki **Werkstatt der Kulturen**'in (Kültürler Atölyesi) girişimiyle düzenleniyor. Bu şu demek: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişine katkı sağlamak, dikkatleri kültür ve sanat üzerinden Türkiye'ye çekmek. Onun için açılış konferansının başlığı da şöyle: "**Avrupa Nereye Kadar Uzanabilir? Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılımı**". Tartışarak bir yere varmak, düşünce üretmeye devam etmek olarak anlaşılmalı bu girişimin iyi niyeti. Sonra nelerle mi çalakanacak Berlin? Türk Pop Müziğinin önde gelen isimleri **Sezen Aksu**, **Tarkan**, **Sertap Erener** Berlinli müzikseverleri havaya hoplatacaklar. Yönetmen **Kutluğ Ataman** yeni bir anlayışın örneği video gösterisiyle dikkatleri üstüne çekecek. Dünyaca ünlü piyanist, besteci **Fazıl Say**, Oda Orkestrası eşliğinde **Şimdi Now**'un açılış konserine **Sertap Erener**'le birlikte çıkacak. Dünyaca tanınan piyanist **Güher ve Süher Pekinel** kardeşler Berlin'de bir başka havanın esmesine neden olacaklar. **Burhan Öcal** **Paco de Lucia** ile birlikte caz severlerle buluşacak. **Mercan Dede** Arap, Asya ve Hint esintili ezgileriyle Berlinlileri selamlayacak. Çağdaş Türk Sineması, bir program çerçevesinde, Berlin'de görücüye çıkacak. Çağdaş Türk Edebiyatında **Oya Baydar**, **Murathan Mungan** ve **Elif Şafak** kitapseverlerin karşısına çıkacaklar. "Berlin-İstanbul-vice versa" sergisi Türk-Alman sanatçıların ortak projesi olarak gerçekleştirilecek. Bu yoğun 9 gün boyunca şu etkinliklerin olacağını da unutmayalım: "Osmanlı Hat Sanatı ve Belgeleri Seçkisi", "Anadolu Osmanlı Giyiminden Seçki", "DeneySEL Dünya Müziği", "Etnik Elektronik Müzik", "Dünya Müziği", "Pop Müzik", "Stand-Up Komedi", "Geleneksel Müzik", "Kudsi Ergüner & İstanbul Müezzinleri", "Hicv"... Yani **Fikret Atalay**, **Pina Bausch** "Nefes", **Toros Can**, **Bezmââr Ensemble**, **Mercan Dede**, **İhan Erşahin's Wax Poet's**, **Emre Koyuncuoğlu**, **Burhan Öcal-Trakya All Stars**, **Ferhan & Ferzan Önder**, **Orient Expressions**, **Divan**, **Kardeş Türküler**, **Sultan Tunç & Friedens**, **Baba Zula**, **Cihangir Gümüştürkmen**... işte Berlin'e bomba gibi düşecek sanatçılar.

Şimdi Now, demek ki, şimdiye dek Berlin'de gerçekleştirilecek en kapsamlı etkinlik unvanını da yakasına takacak. Cılız, etkisiz, amaçsız, uyduruk pek çok

etkinliklerin yanında böyle bir şahlanış görmek için Berlinli Türkler tam 44 yıl beklediler, Almanlar da. Artık her alandaki çitaları yükseltmenin zamanı geldi de geçiyor bile. Türkiye bunu şimdiye dek yeterli biçimde akıl etmedi, ama devletten ülkeden daha çok seven kimi kurumlar kültüre el atınca, ister istemez seviyede de bir ayağa kalkış hemen kendini belli ediyor. Türkiye'nin kültür, sanat, müzik, edebiyat üstünden Avrupa'yla bütünleşmesinin önemini devletin de kavramasını hep bekledik, bekliyoruz; devleti yönetenlerin bu önemli çabayı kavramaya hiç de niyetleri yoktu. İyi ki kurumlar var ve iyi ki onlar devleti zaman zaman silkeliyor, işin içine çekmeye çalışıyorlar.

Evet, Türkiye'nin kültürle, sanatla keşfinin keyfini yaşayacağız Ağustos sonu Eylül başında; sonbahar kapımızı rengârenk çalarken.

Sıcak yaz gecelerinde herkes kitap okuyacak değil ya; ya? Artık çoktan tarihe karışan, ama şimdilerde yeniden canlandırılmaya çalışılan açık hava sinemaları da gidilecektir zaman bulduğunda. Bir dönem Türkiye'sinin atar damarı, toplumsal yaşamının bir göstergesi olan açık hava sinemaları, yani yazlık sinemaların bir örneği de Berlin'de açıldı. Adı da **Çekirdek Sinema**. Neden **Çekirdek Sinema**? Bizimkiler sinemaya gittiklerinde çekirdeksiz durabilir mi? Sonra sinemanın girişinde koz helvasından çaya, kahveden soğuk meşrubatlara kadar ne ararsanız var. Keyifli bir gece geçirmek isteyen bizimkiler, yine bizimkilerin yoğun olarak yaşadıkları, Berlin'in Keçiören'i, Ulus'u sayılan Kreuzberg'te yeni açılan **Çekirdek Sinema**'ya gidiyorlar akın akın. Seyretmekten, gülmekten bıkmadıkları **Kemal Sunal** klasiklerini bir kez daha büyük ekranda görmek için. Türkiye'de hemen hemen her kasabada, her kentten pek çok semtinde önemli bir olgu olarak var olan yazlık sinemalar tarihin derinliklerinden yeniden gün ışığına çıkıyor, çıkarılıyor: Böylece eskiyle yeni buluşması gerçekleşirken, bir yandan da geçmişle bugün ve nostaljiyle gelecek köprüsü de kuruluyor elde demli çay bardağı, kâğıt torbalarda ay çekirdeği ile, Berlin'in orta yerinde.

Bresson ölmedi, çünkü fotoğrafları yaşıyor, sergisi devam ediyor. **Şimdi Now**'la Türk kültürü Berlin'i ayağa kaldırmaya hazırlanıyor. Yazlık sinema **Çekirdek** çekirdek çitlemenin keyfi yaşıyor.

NEREDE O ESKİ ŞENLİKLER

Bu başlığı atmak için insanın yetmiş seksen yaşında olması gerekmiyor. Son on beş yıla bakıyorum da, kültür ve sanattaki erozyon bana, yazıma bu başlığı atmaya zorluyor.

Yaz aylarını dört gözle beklerdim. Anadolu'nun dört bir yanındaki şenlik-festivalleri kaçırmamaya özen gösterirdim. Ne sahillerin güzelliği ne de güneşin yakıcılığı şenliklerdeki sıcaklığı yaşatmazdı bana.

Yirmi yıla yakın süredir abonesi olduğum Akşehir Şenlikleri'ne bu yıl gitmedim. Geçmişte yaşanan şenlikleri anımsadım. Bilim, kültür, sanat adına yaşanan güzellikler şimdi bile belleklerimde capcanlı. Fotoğraf karelerinde o güzel anılar donup kalmış. Kimler yok ki fotoğraflarda. **Aziz Nesin, Muzaffer İzgü, Bekir Yıldız, Özdilek Erdem, Savaş Büke, Necati Abacı, Bihret Alev Mavıtan, İsa Çelik, Erol Günaydın, Alpay Kabacalı, Cengiz Bektaş, Mustafa Balbay, Türkan Saylan, Erdal Atabek, Cihan Demirci, Hidayet Karakuş, Şükrü Erbaş, Atay Sözer, Hikmet Kurter, Ahmet Çuhacı, Şehabettin Genç, Ferhan Şensoy, İlhan Başgöz, Bozkurt Güvenç, Cafer Zorlu, Tan Oral, Kamil Masaracı, Semih Poroy, Necmi Rıza, Tamer Levent** ve daha niceleriyle birlikte olmak bizlere çok şeyler kazandırdı.

Akşehir'i bir kültür sanat merkezi haline getiren **İsmet Şenoğlu** başta olmak üzere tüm emeği geçenlere selam olsun.

Acıpayım Kavun Festivali'ni anımsıyorum. **Mustafa Gazalci, Fakir Baykurt, Şükrü Erbaş, Hidayet Karakuş, Homur mizah grubu...**

Elimde bir fotoğraf, **Fakir Baykurt** kaldırımda kitap imzalıyor. Köy Enstitüsü sınıf arkadaşları **Ali Bey**'in sırtında. Yüzünde ince bir tebessüm.

Eski Şenliklerden Birinde Sanatçılar...

Acıpayım'dan şöyle bir Devrek'e uzanıyorum. **Burhan Günel, Prof. Dr. Mustafa Altıntaş, Sami Karaören, Kemal Bal, Mehmet Yaşar Bilen...** sabahlara dek süren söyleşiler. **Sami Karaören**'in insanı hayrete düşüren belleği. Yüzlerce şiiri ezbere okuması.

Yıllar önce Ereğli'deyiz. **Mahmut Makal, Vecihi Timuroğlu, Şehabettin Genç, Tolga Çandar**'la birlikteyiz. Etkinlik beğeniyle izleniyor. İvriz Köy Enstitüsüne gidiyoruz. Burada gözleri yaşaran **Mahmut Makal** eskilere dalıyor. Anlatıyor bizlere o günleri. **Vecihi Timuroğlu**'nun saatlerce süren aydınlatıcı konuşmaları, belleğimdeki saklı. **Tolga Çandar**'la Ege'den Sivas'a ezgilerle yolculuk yaptığımız unutulmaz saatler.

Kaş Kitap Şenliğinde **Vural Savaş, Metin Aydoğan, Necip Halbemitöğlu, Sezai Sarıoğlu, Sunder Erdoğan, Semih Poroy**'la köy köy dolaştığımız günler...

Bunlara benzer onlarca şenlik. Kültürün, sanatın, dostluğun paylaşıldığı şenliklerin çoğu tükendi. Şimdilerde birkaç belediyenin çabası ve gönüllü vakıflarla yapılan şenlikler, şenlik özelliğini koruyor. Evlere şenlik şenliklerin insanlara ne vereceği tartışılır. Televizyon yıldızlarıyla(!) yapılan şenlikler lay loy lomdan başka bir şey değildir. Bir şey de olamaz bu içerikteki şenlikle.

Somut olarak görülen şu ki, siyasal erk ve yerel yönetimler şenlikleri yönlendiriyor. Geçmişte de böyleydi, şimdi de böyle...

Senfoni orkestralarının kapatıldığı günümüzde şenliklerin evlere şenlik olmasından başka ne beklenebilir ki...

Ben yine büyük bir özlemle diyorum ki, "nerede o eski şenlikler?"

GÜLÖMSEYEN GÜZELLİK ANITI

Sessiz sedasız şiir, öykü, resim sanatını sürdüren gerçek bir dost. Güzel gülüslü iyi bir insan. Sanatından da öte önce insan! **Bedri Karayağmurlar**’ı, 70’li yılların sonunda tanıdım. Tanışmamız satırılar arasında başladı. İzmir’de yayımlanan **Dönemeç** dergisi dostluğumuz için bir dönemeçti.

Yıllar sona yüz yüze gelip dostluğun sıcaklığını yaşadık, yaşıyoruz. 1969 **Ankara Yeni Gün Gazetesi**’nde yayımlanmaya başlayan yazılarından günümüze uzanan uzun soluklu bir sanat yaşamı.

Değişik illerde resim öğretmenleri olarak çalıştı. Bu süreçte resim, şiir, öykü çalışmalarını birlikte götürdü 1975 Sabahattin Ali Öykü Yarışması’nda, 1979 Ankara Başkent Ödülleri Öykü Yarışması’nda ödüller kazandı. Birçok dergi ve gazete yazdı. Sanatsal içerikli yazılarını yine sürdürüyor.

1995 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğretim görevlisi oldu. 2002 yılında doçentlik tezini verip Doçent ünvanını aldı. Halen aynı üniversitede çalışmaktadır. Üniversitenin yönetim kurulundadır.

Resim dalında bugüne dek yirmi kişisel sergi açtı, yurt içi ve yurt dışında çok sayıda sergiye katıldı. Beş ödül kazandı. Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği üyesidir.

*“Türkiye koşullarında sanat (değerler), eleştiri (değerlendirme) nasıl ele alınmalı? Batı uygarlığının dayattığı değerlere uyum içinde ona katılarak yaşamın ilk koşullarından biri hiç kuşkusuz bireysel varoluşu gerçekleştir-
mekten geçmektedir. Ama burada bizim için önemli bir parantez açmalıyız. Batılı toplumların uzun uğraşlarla güvenceye almaya çalıştıkları bireysellik, içinde bütün ayrılıkları da taşımaktadır. Çağdaş gelişmeleri tersine çevirmeye çalışan batı destekli ümmet toplumu yaratma çabaları ve halkın çaresizlikle bunlara katılması sanatçı ile toplumu ilgilendirir bir paradoks ta buluşturmaktadır.”* **Bedri Karayağmurlar**’ın düşüncelerini katılmamak olası mı?

ÜNİVERSİTELİLERDEN KÖYDE EĞİTİM ATAĞI

Menemen’e bağlı Türkeli İlköğretim Okulu öğrencilerine Üniversiteli gençler tarafından verilen yaz kursu ilgi gördü. Türkeli köyünde yüz öğrencinin katılımıyla gerçekleşen kurslara üniversiteli öğrenciler destek verdi. Bir ay boyunca öğrencilere tüm derslerden kurs verildi. Menemen Milli Eğitim Müdürlüğü’nün bilgisi dahilinde gerçekleşen kurslarda Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, İngilizce dersleri verildi. Belde sakinlerince evlerde

ağrılanan gençler gördükleri ilgiden memnun kaldılar.

Beldedeki kurslara, **Muhammed Soyilar** (Tıp Fakültesi), **Ayhan Dalgıç** (Matematik), **İsmail Seki** (İktisat), **Tenzile Seki** (Sınıf Öğretmenliği), **Atakan Şenkol** (Elektrotronik) adlı üniversite öğrencileri destek verdiler.

Türkeli Belediyesi ulaşım için katkı sağladı. Bir ay boyunca Ege’nin yakıcı sıcağında destek eğitimi sağlayan gençlere kurs bitiminde veda yemeği verildi. Belediye Başkanı **Ali Danacı**, bu çalışmaların gençlerimize güzel bir örnek olduğunu, bu nedenle üniversiteli gençlere teşekkür etmenin az olacağını belirterek, birer plaket verdi.

GENÇLERDEN ÖRNEK DAVRANIŞ

Karşıyakalı gençler alkışlanacak bir etkinliğe imza attı. Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde okuyan **İsmail Seki** ve 5 arkadaşı Türkeli Beldesi İlköğretim Okulu’nda eğitim eksikliği olan çocuklara kurs verdi.

Okul müdürü **Ömer Kalaycı**, Yayla Restoranda kurs veren gençlere teşekkür şiltiler verdi. **Seki** ve arkadaşları

na şilt verirken, Türkeli Beldesi İlköğretim Okulu’na gösterilen katkıdan dolayı teşekkür eden müdür **Kalaycı**, okullarında yaklaşık 300 öğrenci bulunduğunu açıklayarak **“İsmail Seki ve arkadaşları 1-30 Temmuz tarihleri arasında 100 öğrencimize ‘Müfredata Destek Kursu’, ‘Orta Öğretime Hazırlık Kursu’ ve Orta Öğretime Destek Kursu’ olmak üzere 3 alanda kurs verdiler. Bu tüm Türk gençliğine örnek olacak güzel bir davranış için onları kutluyoruz”** şeklinde konuştu.

EĞİTİM PARKINA GİDECEKLER

Çiğli Eğitim Gönüllüleri Vakfı Parkı’nda 20 öğrenci eğitim görecektir. Türkeli Beldesi Belediye Başkanı **Ali Danacıoğlu**’nun da desteği ile kurs gören 100 öğrenciden en başarılı olan 20 öğrencinin 2004-2005 eğitim öğretim yılında hafta sonları eğitim göreceğini açıklayan **Kalaycı** **“Öğrencilerin gidiş gelişlerini belediye otobüsü karşılayacak. Eğitime destek veren Türkeli Belediyesi Başkanı Ali Danacıoğlu’na da verdiği bu destek için teşekkür ediyorum”** dedi.

Cüneyt Özdemir

BİR TUFAN GİZLİ BU HUZURLU YAZ GECESİNDE

Bu gece bir tuhaf sanki derinde bir kıyamet gizli
Yalnız martıların sesleri duyuluyor da gökte parçalanıyor
Yıldırımlar çıkıyor ki hain bir yağmurun işaret fişekleri
Sessizliği bilmedik bir fren sesi hoyratça yarıyor,
Acil servislere kim bilir hangi kimsesiz aşklar taşıyor

Sessizlikler tehlikelidir. Bu gece tek bir ses duyulmuyor
Tanıdık bir ud yalnızca uzaktan eski bir dostu kucaklıyor
Ben yanaklarına dokunup, gözlerini seyrederken
Ellerin nedense ürkek, oysa biliyorum kalbin benim için çarpıyor
Sessizlik var sinsi olmalı gece,
herkes uykuda, neden kimse aldırıyor

Ben derim ki; biz bu gece kaçamaklarında kendimize yakalanmayalım
Uçurumlar varsa da aramızda,
gel biz aşağıya ya da arkamıza bakmadan atlayalım
Görmezden gelmek tehlikeli dersin
Boş ver en iyisi sen görmedin, ben görmedim, zaten yokmuş gibi yapalım.

İstanbulumun sevdiğim köşebaşlarında sana bakıyorum
Karşımda sus pus otururken, sigarana takılıyor gözüm
İçine çektiğin her nefeste fark etmeden benden de bir şey çalyorsun
Sen kaç; terim terinle öpüşünce olmadık şeyler anlatıyorsun.

Ben seni böyle yağmurlu bir yaz gecesi nereme koyacağım
Ne kadar yanımdasın, ne kadar kaçmayacağını umacağım
Ben bu sevgiyi ne kadar tartsam sen ne kadarını alacaksın sahi
Ben seni şimşeklere sorarken, gök gürültülerine sığınacaksın sanki

Sen biraz kararsız ve sakar adımlarınla çiğnerken İstanbul'u
Elim ellerinde; Korkuyorum ama bu mudur o diye
O kadar çok küstüm ki zamansız kendime
bilmesen de bana yenik başlıyorsun her seferinde

Kolombiya Notları 2

Adnan Özer

gez dünyayı,
gör Kolombiya'yı,
nasıl şiir sevilirmiş
öğren, binlerce kişi
çıt çıkarmadan nasıl şiir
dinlermiş bil.

números 68/69
año XXII - 2004

21 Haziran günü bileklerimi kesmek istedim.

Kederli, olgun, mutlu, kıvançlı, aptal olan ben, tüm bu şekillerde görüldüğümünden dolayı o gün tarifsiz bir hüzne kapılarak bileklerimi kesmek istedim. İntihar gibi değil, derin sıkıntı karşısında yapılan "hacamat" şeklinde. Gerçekten de karmakarışıkım; talihsiz, hatta bahtsız; şans diye önüne çıkan şeylerin de, hayalleriyle imkanları arasındaki derin uçurumu gösteren işaretlere dönüştüğü biri. Yer: **Medellin**'in Aures mahallesindeki çocuk kütüphanesinin bahçesi. Bu bahçede düğün hazırlığı gibi bir kırıpasma. Balkonlardan bakanlar da var. Masa, örtü, çiçek, mikrofonlar, kolonlar; meraklı gözler meraklı gözler. Mahallemin eski haline benziyor, Çiçeklitepe Sokağı'nı anımsıyorum, ne güzeldi tek katlı, bahçeli ama ne bahçe!- göçmen medeniyeti. Oropsu çocuğu gelişme, ne ettin sen! Bir şiir hatırlıyorum, Çiçeklitepe günlerinde ne de çok severdim onu: **Biografía para uso de los pajaros: Kuşların kullanması için yaşamöyküsü.** İsme bakar mısınız, insana şiir sanatının verilmesini kutlamak için okunacak bir mezmur başlığı gibi. Bu şiirin ilk iki dizesi manidar kere manidar: **Gülün ölüm çağında doğdum/tam motor melekleri kovaladığı zaman.**

Bogota'da Camilo Torres Salonu'ndaki şiir dinletisi.

Böyle demişti Ekvatorlu **Jose Carrera de Andrade**, beni ağlatmak için. Sabahın 11'inde ağlamaklı ediyordu beni bu şiirin hatırası. O günlerde de ağlamaklı olurdum, lâkin gençlikten midir nedir, derin kederlere kapılmazdım, aksine bu duygulanıştan bir coşku, handiye umut duyardım.

Aşk karşısında böyleydi halim; kederin üstünde coşkuyla, umutla sörf yapmak.

Belki de bileklerimi Yolima için kesmek istiyordum. Hemen yanı başımda Medellinli genç şair Yolima Zuluaga öyle ulasımız görünüyor ki

bana.

Yıllar, ülkeler, başka zamanlar, başka yaşamlar ötesinden, ama yanıbaşında bir güzellik ki, bana 1978 yazını getiriyor, Havana'da aşktan ölecek hale gelişimi. Dönünce sağ bileğimi keşşimi.

O gün Venezuelalı iki arkadaş edindim. Biri Luis Alberto Crespo, ki o gün birlikte şiir okuduk, diğeri Ali Primera. Bu iki şairden çok yakınlık gördüm. Kulakları çınlasın. Ali benim bütün okumalarımı izledi. Kendince dayanışma yapıyordu. Delikanlı şairlerin delikanlıca dostluğunu aşka ve umursamazlığa karşı eldeki tek ilaç olduğunu bir kez daha anladım.

Delikanlı şairlerden söz edeyim: **Abdellatif Laâbi** (Fas), Türkçe'de şiirleri var. **Eduardo Espina** (Uruguay), Teksas Üniversitesi'nde edebiyat hocası, Türk şiiri antolojisi yapma derdinde, fırlama ve cömert. **Stefan Hertmans** (Belçika), romanlarıyla da ünlü, Orta Avrupalı olduğuna inanmak zor, çünkü kalender ve cömert. **Desmond Egan** (İrlanda), dost canlısı, cömert. Galo Fernando Vega Perez (Ekvator), tüm mimikleri Anadolu, yerli olduğu için de Asya Türkü olabilir, İspanyolca konuştuğu halde karşımda bir Çorumlu var zannediyorum, dayıoğlu tavrılı.

XVI. Medellin Uluslararası Şiir Festivali'nde,

Venezuela Kültür Evi Başkanı da olan şair Luis Alberto Crespo.

Kolombiya'lı ufaklıklar Filistinli kadın şair Nidaa Khoury ile dayanışma halinde.

ABD'nin Irak'ı işgaline inat olacak, Arap şairler çoğunlukta. Festival komitesi Irak ve Filistin'e önem vermişti. Kolombiyalıları da en çok onları alkışladı. Iraklı Abdulhadi Sadoun Madrid'te yaşayan bir eleştirmen, onun "XX. yüzyıl Irak Şiiri" başlıklı konferansı gazetelere de yansdı. Bir grup Afrikalı vardı sonra Sao Tome Adaları'ndan dalıyan yapı, güzel Conceicao Lima ile "negritude" sohbeti yaptık. (Negritude-Kara Bilinç, adıyla bilinen kültür sanat-edebiyat akımı, Afrikalı zencinin modern dünya karşısında kimlik mücadelesi.)

Conceicao Londra'da yaşıyor ve BBC'de çalışıyor. İngilizce bilseymiş benimle BBC'ye röportaj yapacakmış, Afrika edebiyatı ilgime, bilgime hayran kaldı.

Tango yapabilmek büyük bir ayrıcalıktır derler. Doğruymuş, Carlos Gardel'in ölüm gününde daha iyi anladım bunu, Medellin'de onun anısına bir 'Tango evi' kurulmuş, aslında bir 'Tango kafe'. Oraya gidildi gecenin 12'sine, 24 Haziran olacak, ben bir ekleme Latinim ya, mutlaka Adnan gelsin dediler, dans tangoşa aşağı, şarkı tango-

su yukarı, "aguardiente" (dişşöken- buranın rakısı) kadeh kadeh. Carlos Gardel, bildiğimiz Arjantinli tango kralı, burada bir trafik kazası sonucu ölmüş, bu yüzden Kolombiyalıları kendilerinde tango kültürü olmamasına rağmen, vicdanları ezilmiş, o gün bu gündür tango yapmaya çalışıyorlar. Onların millî dansları ise "cumbia".

25 Haziran saat 19.00 da açık hava tiyatrosunda kapanış gecesiyle bitti festival. On beş bin kişi alıyor burası, tek kişilik boşluk yok, şiir dinleniyor.

Ey bu yazıyı okuyan necip Türk milleti mensubu kişi, gez dünyayı, gör Kolombiya'yı, nasıl şiir sevilirmiş öğren, binlerce kişi çıt çıkarmadan nasıl şiir dinlermiş bil.

Sovyetler dönemi Rus şairleri stadyumlarda 40-50 bin kişiye şiir okurlarmış. Stadyum değilse bile, 15 bin kişi, dile kolay.

Hoşçakal Medellin, hoşçakalın sevgili dostlarım, kültürlü, sıcak, yalın insanlar, Rubén, Carlito, Andrea, Dora Alba, Luis Eduardo, Fernando, Gloria, Rafael, Robinson, Tatiana, Marleny, David, Yoni, hasta luego!

*Görüşünüz.

**ANDRES
ESTEBAN
CORREA R.**

BU ARALAR MEDELLİN'DE

Geçer günler
hafif bir sarsıntı koşar ruhunda
sessizliğe benzeyen, suya eş.

Geçersin aynı caddeleri yeni bir
sıkıntıyla
kabuksuz meyve
ya da unutulmuş dudakların tohumu
peşinde.
Dolanırsın çarşığı -senin çarşın değil-
içeyim diye
toz toprak içinde
sunulan içkiyi son damlasına kadar
ne kadar acı olsa da.

İçine atarsın bütün tantanayı,

mutsuzluk ve yorgunluk keyiflenirler
elbise denemekten,
beslenirler büyük patırtının
sesleriyle.
Zaman kaybeder kendini
boğulur hezeyanla kendi kabının
dibinde.

Ve bastırır karanlık
başlar hiçliğe doğru eve dönüş
bir kaktüs gibi hani kesseler kanı
akmaz.
Bir şey var ki hâlâ çarpar sende,
bir ışık kabarcığı, bir şişip bir sönen
parlayan küllerine benzer.
Sonunda bütün o velveden
bir fısıkiye fışkırır ki, yıldız yıldız
müzik.

1957 Medellin doğumlu. Medellin Hristiyan Üniversitesi'nden mühendis olarak mezun oldu. İki şiir kitabı var. (Medellin yakınlarındaki Caldas kasabasında tanıştım.)

Medellin'de bir kitapçı

Dönüşen isimler

İçimden geçiyor isim takmak
eşyalara

bir isim taşısınlar da
kurtulsunlar ıvır zıvır olmaktan.
Söz gelimi:

Antonio diye çağrılсын soba,
temiz pak tutayım onu
kaçsın günü gelince köyden.
Misafir odasına Raquel ya da Ana
diyeyim

(iyice sade olsun),
Lazaro diye çağırayım banyoyu,
benim banyom durmadan süslenen
biridir ya...

Ne zaman tanımadığım biriyle
karşılaştım
Beyefendi diye çağırıyorum onu,
öyle ya bütün garip varlıklarda
gizliden bir beyefendi kisvesi yatar
Günlere kargı adını veriyorum,
bunların kimisi de görünmüyor,

Barbara Lins

Medellin'in orta yeri gökdelen, neyse ki bir tane, onu
geçip sağa dönerseniz Junin Caddesi'ne girerseniz. Ju-
nin'in hemen başında bir kitapçı var:

Kitapçıda öyle bir oyalandım ki, 'yardımcı otalım'lar,
'nerdensiniz, kimlerdensiniz'e dönlüştü. Barbara kahve
ismarladı. Aradığım kitabı buldu; Alman filozof Martin He-
idegger'in dilimizde Varlık ve Zaman diye bilinen eser-
nin İspanyolca çevirisi, çevrilmesi çok zor bir eser bu, İs-
panyolca çevirisi iyi derler yayın çevrelerinde. Okuyaca-
ğımдан değil, zira o derece İspanyolca okumam söz ko-
nusu değil.

Barbara'yla orada çoksatırları sordum, kültürlü kız
yüzü gölgelendi, Da Vinci'nin Şifresi, Dan-
te Kulübü, bunların yanında edebiyat
eserleri de var neyse ki; Laura Restre-
po'nun Alfaguara ödülünü alan romanı
"Delirio", Cortazar ve Neruda kitapla-
rı.

Bu yıl Mart ayından itibaren bütün
Latin Amerika'daki kitapçılar Cortazar
ve Neruda ya özel raf, bölüm, pano
yapmışlar, özel ilgi göstermişler anla-
yacağınız, çünkü bu yıl dünyada Neru-
da yılıydı, ayrıca Cortazar'ın "Rayuela"
(Seksek) adlı eserinin yayınlanışının
20. 'sene-i devriyesi'ydi.

Türklerle Amerikalıların ortak nok-
taları bir hayli çok, bunlardan biri şiir,
Barbara (Lins) bir 'şiirkâğıt' bastırmış,
içinde ad, adres ve birkaç şiir, onlar-
dan birini paylaşalım, Medellin'e selam
olsun.

Kolombiya'nın Genç Şairleri-2

Hazırlayan ve çeviren: **Adnan Özer**

GIOVANNY GOMEZ

DÜŞ

Nefes alıyor gece yatağımın kıyılarında
bir balık sürüsü çırpınıyor gürültüsüz
çarşafların üstünde
kollarım boğuşuyor düşlerle geçen bu
suların ortasında
şafakla eriyen buluttan duvarların olduğu
yerde
pencereden bakan Tanrının nefesi olan
nemde

girer yılanlar kapı üstünden sinsice
bir sözcük yoktur ki yılanı dönmeden
yerine varsın
böyle büyür bedenim
uzun ağaçlarla karışincaya

böyle aranır yılanlar her tarafta
dokunmak için ayın gölgesine
fakat çürüyüp gitmektedir derisi
odunlara sürtünerek

ve nefeslerdir onlar yağmura karışmış
geri dönen
sözcükler parıldar havada
kandan dokunan ipekle
ve ısırıkları onların bir şey anlamaz bu
sesten
erişir dalgaların akıntısı
onları dinleyen birinin uyanmasına
yetmediğinin bilincine.

1979 Bogota doğumlu. Üniversitede İspanyol dili ve Edebiyatı okuyor. "Luna de Locos" (Deli Ay anlamında) adlı şiir dergisinin kurucusu ve yöneticisi. Aynı zamanda bir sinema kulübü yönetiyor.

YOLIMA ZULETA

ŞEHİR VS. KÖY HAKKINDA

Şehir bir bunalıttır
toprağından ayrılmış köylüye.
Köpekler, karıncalar, hamamböcekleri,
farelerden ibaret bir dünyadır.
Çıplak ayakla toprağa basamayan
ve bir kere olsun toprağın nabız atışını
duymayan
haciz memurlarının sığınağıdır şehir.
Köy ise şehrin balkonu
kuşlarla kelebeklerin
gidip soluklandığı.

Virüs şehir yayılır gürültüyle.
taze hava üstünde.

Kapalı yer kokusu içinde
sersem sepelek bizlere
ne bir gölgelik bulunur
ne de açık bir yer al gözüm seyreyle diye.
Hükümlüyüz kapı duvar bir bakışa
uyanmaya
ve hasretini çekmeye yitik manzaranın
hani pamuktan bulutlarla resmedilip de
şimdi bizi gri dumanıyla zehirleyen.

31 Ocak 1981 tarihinde Medellín'de doğdu. 11 yaşından beri şiir yazıyor. "Ojos de Poeta" (Şairin Gözleri) adlı edebiyat atölyesinde yer aldı. Medellín Vilayeti Yetenekli Genç Sanatçı 2002 Ödülü'nün sahibi. Kolombiyalı ünlü film yönetmeni Fernando Osso'nun şiir atölyelerinde yaşananlar üzerine çektiği belgesel filmde (Arboles de Letras- Yazın Ağaçları) çalıştı.

Bilimkurgu gerçeği

İnsanoğlunun hayalgücü sınırlıdır; evrende zamanın, mekânın, her durumun bir sınırı olduğu gibi. Bilimkurgu ürünlerinde de bu sınırlılığı görebiliriz. Yazar, diyalim bir yıl sonrasını kurgulamışsa, kıyafetler eski Roma'daki gibidir, kahramanların isimleri de öyle, eski Roma isimleri ya da benzeri. Öyleyse, bilimkurgu yazarlarının sınırlı hayalgücü daha çok insanoğlunun tarih içindeki serüveninden beslenmektedir. Bu argüman içinde düşünmeyi sürdürürsek, madem ki hayalgücü insanoğlunun tarih içindeki serüveni ile sınırlıdır, bilimkurgu ürünlerinin bir noktada tarih gerçeği ile bağlantılı olması, adı bilimkurgu da olsa önemli oranda tarihsel gerçeklere bağlı kalması gerekir.

Yaklaşık yarım yüzyıldır gündemde olan ve tarihsel olaylara psikolojik bilimi bakışıyla yaklaşık açıklamalar getiren psikohistori, tarih içindeki bugüne kadar yaşadığı serüvenini dikkate alıp, insanoğlunun geleceğini de yordamaya çalışmaktadır. Psikohistorinin yöntemini bilimkurgu eserleri için kullanabilir miyiz? Böyle bir yordamada isabet olur mu ya da kurgu ve gerçek hangi oranda örtüşebilir sularına bugünden yanıt bulamayız. Ancak, bugün kurgulanan yarının gerçeğini test edememek de, dün kurgulamp bugünü anlatan bilimkurgu eserlerine bakıp yöntemi test etme imkânı bulabiliriz.

Bilimkurgunun babası **Jules Verne**, *Aya Yolculuk* adlı fantastik-bilimkurgu romanını 1865'de kaleme almış, **Herman Oburt** 1924'de ilk füze çalışmalarını yaparken **Jules Verne**'den ilham aldığı açıkça belirtmiştir. **Jules Verne** örneklemesinden devam edelim. Yazar, *Deniz Altında Yirmi Bin Fersah* adlı bilimkurgu romanında, Natiilus adını verdiği denizaltıyı, kuzey kutbunun altından, buzlar arasından yürütür. Kitabın yazılışından sonra bir yüzyıl dolmadan, atom enerjisinin keşfi ve kullanılmaya başlanmasıyla nükleer denizaltılar yapılmış, bunlardan birine **Jules Verne**'in kurgusuna saygı olarak Natiilus adı verilmiş ve büyük bilimkurgu yazarının yazdığı biçimde kuzey kutbunun altından buzlar arasından yürütülmüştür.

11 Eylül terör saldırısı sonrası, bir bilimkurgu romanında hemen aynı saldırının kurgulanmış ve yayımlanmış olduğu, saldırının hemen sonrasında gazete haberleri arasında ve hayret nidâlarıyla yer almıştır.

Örnekler artırılabilir. Gene de kuşkusuz bir genellemeye gidilemez, geleceği kurgulayan edebiyat ürünlerinde yazılanların aynen yaşanacağı iddia edilemez. Ama insan aklının, hele geçmiş ve hali hazırı iyi oku-

yan insan aklının geleceği önemli doğruluk payıyla yordayabileceği, hele sanatçı sezgisiyle birleşince harikalar yaratılabileceği örneklerle sabittir.

Bilimkurgu yazarları, film senaristleri, bugün itibariyle geleceği nasıl kurgulamaktadır? Susuz kalmış, çölleşmiş bir dünya, bir taze domatesin ağırlığına altın değerine ulaştığı, uğruna savaşlar verildiği bir dünya. Çetelerin kol gezdiği, insanların birbirini boğazladığı, harabelere dönüşmeyi becerebilmeyen bir dünya ya da özetle tükeniş, yok oluş.

On yıl öncesine kadar, bir nükleer savaş arkası benzer sonuca ulaşmış, yok oluşa yönelmiş dünyayı betimleyen senaryolar ya da kurgular bugün ortadan kalkıyor. Elbette bir nedeni olmalı. Sovyet Rusya'nın ortadan kalkışıyla nükleer savaş tehlikesi bir oranda azalmış görünüyor ve kurgu üreticileri bu tür kurgulardan uzaklaşmaya başlıyorlar.

Ama ne olursa olsun, bilimkurgucular hâlâ felaket senaryoları kurguluyorlar.

Kurgunun eninde sonunda gerçekleştiğini, en azından gerçekleşebildiğini, diyelim 1950 yılında kaleme alınmış ve 2000 yılında olucakları kurgulayan edebiyat ürünlerini 2004 yılında okuduğumuzda görebiliyoruz.

Bugün, konusu 2100 yılında geçen bilimkurgu eserlerini okuyoruz. Bu kitapları dört kuşak sonra, ihtiyaç dünyamız 2100 yılını yaşamaya başladığında okuyanlar neler düşüneceklerdir? Neler gözlemleyeceklerdir? Eğer bu satırlarda dile getirilenler yaşanacaksa, felaket senaryoları gerçekleşmiş demektir ve hiç de uzak bir ihtimal olarak görülmelidir.

Ürkütücü ama öyle görünüyor. Az gelişmiş ülkeler, yoksulluklarından, bilinçsizliklerinden, hızlı doğurganlıklarından, doğayı, tüm doğaların toplamı olan dünyayı tüketiyorlar, kurutuyorlar, çölleştiriyorlar. Az sayıda ki emperyal ülkenin az sayıdaki zengin bireyleri, paralarının çokluğuyla, kör bir dünya zevki uğruna, kendi coğrafyalarının doğasını değil ama geri kalan coğrafyaların, ama sonuçta tüm coğrafyaların, özette dünyanın tüm kaynaklarını kurutuyorlar. Ve köhne coğrafyalarını, 100 yıl sonraki, kaynakları tükenmiş, yeşili kalmamış, çölleşmiş, insanların hayvanlar gibi birbirini yediği, daha insaflı söylemeye çalışırsak yemek zorunda kaldığı bir dünya... Elbette felaket senaryosu. Bilimkurgu yazarlarının kurguladıkları da böyle değil mi?

Gerçekleşir mi?

Fuzûlî, ünlü dizisinde *aşkımış herne varalemd e/ilim bir kıyl-ül kaal imiş ancak* demiş. Ne varsa aşktır, aşkın yanında bilim çok önemsiz kalır anlamında. Buradaki aşk, sözcüğü bir metaforudur elbette, sadece sevmeyi değil, evrenin tüm güzelliklerini, tüm sanatları da içerir. Ve elbette bunları yazan Fuzûlî'nin amacı bilimi önemsiz görmek değil, her sanatı yüceltmektir.

Bilimcilerin söylediklerine kulak verelim elbette. Bilimkurgu yazarlarının da.

ulus devlet ve sonrası - II

Sevgili "kaçak" okuyucuları, bu yazıyla birlikte, kapitalist Batı medeniyetinin belli başlı değerlerini, felsefe bilgisi ışığında sorgulamaya çalıştığımız bir dizinin sonuna geldik. Bu dizi, "**Akşam Ülkesi**" başlığıyla çıkacak olan yeni kitabımın omurgasını oluşturmaktadır. İzlediğiniz dizide yer almayan başkaca çalışmalarla, organik bir bütünlük kazandırdığımız "**Akşam Ülkesi**" ni yakında sizlerle buluşturmayı öngörüyoruz. Gelecek sayıdan itibaren başka bir "kaçak" çerçevede görüşmek dileğiyle. İlginize, gönderdiğiniz mektup ve mail'lere teşekkür ediyorum.

Adına devlet dediğimiz örgütlenme biçimi, diğer birçok örgütlenme biçimlerinde olduğu gibi, belli bir finansman zorunlu kılmaktadır. Çok çeşitli teşkilat, kadro ve malmemelerden oluşan devlet aygıtı, işlevini ve sürekliliğini sağlayabilmek için tebâsna, düzenli olarak ve çoğunlukla artan miktarlarda bir maddî bedel dayatır. Bu durum ulus devlet açısından da değişmez bir hakikate işaret ediyor.

Mevcudiyetini, kapitalist üretim ilişkilerinin belirlediği, bir ekonomik yaşantı birlikteliği üzerine tesis eden batılı, "*modern ulus devletler*" bu finansmanı, görünürde burjuva hukukuyla düzenlenmiş bir vergi sistemi sayesinde temin ederler. Ancak vergi sistemi, sadece döneme özgü hukukun öngördüğü bir "*görünürde*" finans kaynağıdır. Bir bütün olarak devletin mevcudiyeti ve sürekliliği aslında üzerinde yükseldiği ekonomik yaşantı birlikteliğinin bütünüyle ilgilidir.

Burada şunu söylemeye çalışıyorum; yani herhangi bir yerden temin edilecek düzenli vergi gelirleri veya herhangi bir parasal kaynak, bir büyük ülkenin dış yardımı, vs. yine herhangi bir yerde devlet kurup, yaşatmak için yeterli değildir. Örneğin, İsrail'in özgüvenden yoksun abartılı militarizmini de, bu kapsamda ele almak mümkündür. Hele hele sözünü ettiğimiz devlet biçimi ulus devletse, bu devletin kuruluşu yaşatılabilmesi için, "*bir*" ulusal sınırlar çerçevesinde yaşayan insanların, tarihsel doğal süreç içinde oluşturduğu, ekonomik yaşantı birlikteliğine ihtiyaç vardır. Ulus devlete denk düşen ekonomik yaşantı birlikteliği biçimine, kapitalizm ve bu yaşantı birlikteliğini örgeyenler sürdürülen insanlar topluluğuna ise ulus diyoruz. Dolayısıyla burjuva hukuku tarafından tanzim edilen vergi sistemi, dış krediler vs. bu devletin finansmanının yalnızca görünür biçimini temin ederken, devletin maddî mevcudiyetinin aslen, bütün bir ekonomik yaşantı birlikteliği üzerinde temellendiğini görmek, yerinde

olur. Yani hakikatte, devleti finanse eden vergi sistemi değil, ekonomik yaşantı birlikteliğidir.

KAPİTALİST BÜYÜME VE ULUS DEVLET

Batı'da burjuva devrimleri sürecine bağlı toplumsal sözleşmelerin sonucu olarak ortaya çıkan ulus devletlerin, bu sözleşmeler hukuku kapsamında taahhüt ettikleri yükümlülükler, yakın zamana kadar, kapitalist büyümenin sınırsız olduğu sanısının bir ifadesiydi. Batı'da ve ülkemizdeki yaygın inanç, ekonomik büyüme sonucu artması öngörülen toplumsal refahın, devlet hizmet ve yükümlülüklerine de yansısarak, yurttaşla daha nitelikli ve zengin bir servis verileceği yönündedir. Buradaki temel yanlış, belli dönem kesintiler olsa dahi, kapitalist büyümenin sınırsız olduğu öngarısını, tartışmasız bir veri olarak kabul edilmesinde ortaya çıkar.

Ulus devletin, başta kendi gereksinimi olan güvenliğin yanı sıra, hukuk, sağlık, eğitim, sigorta vb. hizmetleri tek bir merkezden, milyonlarca insana, sonsuza dek sunabileceğini ve bunun ekonomik büyümenin sürekliliği sonucu mümkün olduğunu sanmak, naif veya kasıtlı bir öngarıdır.

Kapitalist büyümenin sınırsızlığını, tüketimin sınırsızlığına bağlı olduğunu biliyoruz. Ancak tüketimin sınırsız olmasını gerektiren, sınırsız büyüme önünde, bugün artık Doğu'da ve Batı'da hemen herkesin kabul ettiği bir hakikat olarak, iki büyük engel göze çarpıyor. Birincisi, sınırsız tüketimi karşılayacak sınırsız bir satın alma gücünün imkansızlığıdır. İkinci ve bundan daha önemli bir engel ise, tabiatın kaynaklarının sınırlı olduğu ve insanlığın sınırları zorlayan her tüketim hamlesine karşı, tabiatın acımasız bir mukavemet gösterdiğidir.

Bu hakikatlar karşısında kapitalist ve rasyonalist Batı medeniyetinin, ulus devletin' in sonsuz olduğu öngarısını aşarak kendi rasyonalitesi içinde, yeni devlet biçimleri arayışlarına yöneldiğini görüyoruz. Bu arayışta, gerek kuzey Amerika, gerekse orta Avrupa ekonomilerinin 70'li yıllardan beri arzulanıkları büyüme hedeflerini, savaşlara ve teknoloji aracılığıyla yapay olarak icat edilen tüketim gereksinimlerine rağmen, bir türlü tutturamamalarının, önemli payı olduğunu söyleyebiliriz.

Batı, yeni bir devlet modeli geliştirinceye dek, kendi ulus devletlerinin çözülme sürecini geciktirmek amacıyla, son otuz yıldır, bir dizi önlem uyguluyor. Özelleştirme ve devletin küçültülmesi programlarıyla, üç yüz yıllık toplumsal sözleşme taahhütlerinden geriye dönüşmesini bu şekilde anlayabiliriz. Burjuva ulus devlet'in bütün yükümlülüklerini artık tek bir merkezden yerine getirebilmesinin imkanı kalmamıştır. Bugün başta Almanya olmak üzere bütün batılı ülkelerde, ulus devletler, sağlıktan eğitime, sosyal güvenlikten kamu yatırımlarına dek, bütün sosyal alanlardan hızla geri çekilme çabası içindeler. Kaba bir polis ve mahkeme devleti olan ABD'nin, zaten bu alanlarda hiçbir kalıcı yükümlülüğe, vaktiyle imza atmış oldu-

ğuna şüphe yoktur.

BATILI YENİ DEVLET MODELLERİ ÇÖZÜM MÜ?

Batılı ulus devletlerin çözümü süreçleri, bir yandan bu nispi önlemlerle geciktirilmeye çalışılırken, batılı iki emperyalist blokta, iki farklı ve yeni devlet arayışı göze karşıyor: Bilindiği gibi, kapitalist Batı medeniyetinin denetimindeki, uluslar arası sermaye ve çokuluslu şirketler, "küreselleşme" kavramıyla dile getirdikleri, insanlık tarihinin en adaletsiz ve acımasız ekonomik yaşantı birliğine denk düşen bir devlet modeli olarak, ABD'nin dünya imparatorluğunu dayatıyorlar. Uluslar arası sermaye ve çokuluslu şirketler olgusu içerisinde, heterojen yapının başat kubunu oluşturan AB çıkışlı unsurlar ise, yine ulus devlet sonrası federatif bir örgütlenme geliştirmeye çalışıyorlar. Görünen o ki, bu ülkeler açıkça ilan etmeseler dahi, devletin ulusal biçimini muhafaza etmek düşüncesinden, zımni olarak vazgeçmişlerdir. Ancak, öngörükleri yeni küresel ekonomik yaşantı birliğine denk düşecek, ulus devlet ötesi devlet modelini, hayata geçirip geçiremeyeceklerini şimdilik bilemiyoruz.

Lâkin şu aşamada bilebildiğimiz bir şey var: Gerek ABD, gerekse AB ülkeleri kendi ulus devletlerinin vazgeçerken, dünyanın başka yörelerinde, mevcudiyetini sürdürmek isteyen öteki "ulus devletimsi" yapılara asla izin vermek niyetinde görünmüyorlar. Aksi takdirde, kendileri açısından, ulus devlet sonrası gerçekleştirilmediği takdirde, sarıldıkları yapıları sürdürbilmelerine imkan kalmayacağını, görebiliyor olmalılar. Bunu tüm açıklığıyla idrak etmek hayati önem taşıyor.

ABD'nin kendi yaşama iradesi doğrultusunda, ölçüsüz ve sınırsız güç kullanımı gözle alması da, bu kapsam içerisinde algılamamız isabet olur. Dolayısıyla ABD oligarşisinin, tehdit ettiği ülkelerden önce, bizzat kendisinin varlık yokluk sınırında bir panik yaşadığını anlayabiliyoruz. Fakat ABD ve AB oligarşilerinin, kendi ulus devlet mekanizmalarının çözümünü engelleyememeleri sonucu, panik içinde olmaları, tehdidin önemini ve gücünü azaltmıyor.

Bugün ABD oligarşisine hakim olan mantığı şu şekilde özetleyebiliriz: Ulus devletler ve "ulusumsular" nasıl olsa çözülecekler, çünkü artık kendim de dahil bu devletlerin sürekliliğini temin eden ekonomik büyüme yok. Öyleyse bu çözümler, benim denetimim altında ve benim iradem doğrultusunda olmalıdır.

Ve kuşkusuz çözümler, sayfaaltı kuvvetliye - basitten karmaşığa doğru bir yol izlemelidir. BOP ve benzeri projelerin öngördüğü, ilkin Afganistan, sonra Irak, sonra İran ve Suriye rotasını izleyen istikamet, Batı rasyonel bilinci açısından son derece uygundur. Türkiye'nin gücü ve kapasitesi göz önüne alınarak, bu rota üzerinde, sıranın bize ne zaman geleceğini kestirebilmek üç aşağı beş yukarı mümkündür. "Dostumuz ve stratejik müttefikimiz" ABD, kendi ulus devletinden vazgeçerek, uluslar ötesi küresel bir imparatorluğa dönüşmeyi hedeflerken, bize ne kadar torpil geçer? Kimse darılmasın, iymiser olmak için bir neden göremiyoruz?

Verili durumu karartmak ve anlaşılmasız kılmak amacıyla yer yer, büyümeyle olan Çin veya doğulu özgün bir kapitalist model olan Japonya'nın adı, sıkça gündeme getiriliyor. Rusya faktörü de, bu bağlamda öne sürülüyor.

ediliyor. Olabilir. Bu ülkeler dünyadaki taktik durumundaki değişimleri. Ama şunu biliyoruz ki, kapitalizm her yerde kapitalizmdir. Çin bugün büyüyor olabilir, peki bu büyümeyi ne zamana kadar sürdürebilecektir? Satın alma gücünün sınırsızlığa taşıyabilir mi? Veya herkes için sınırlı olan yer yüzünün kaynak ve imkanları Çin için sınırsız mıdır? ABD ve AB ekonomileri daralırken, Japonya'nın veya Rusya'nın sınırsız büyüyeceğini nereden biliyoruz? Bu soruların cevabı yoktur. İster Atlantik, ister Pasifik cephesinden bakalım, kapitalizmin sürekli büyüme "ide" si bir kez dikış atmıştır.

O zaman akla şu saçma soru geliyor: Peki büyüme olmadan da kapitalizm ve ulus devlet mevcudiyetini sürdüremez mi? Küçülerek kapitalist ekonomik yaşantı birliğine sürdürmek, sermayenin giderek eriyip yokuş olması demektir ki, bu saçmadır. Çünkü kapitalizm, özünde sermayenin ve kârın sürekli artmasını gerektiren, sürekli büyüme demektir. Artmayan bir sermaye ve kâr, kapitalizm koşullarında zarar demektir. Bunları biliyoruz.

Taktik durum itibarıyla, yeni bir savaş veya yeni enerji kaynakları, büyümeyle olan yeni bir ülke, gen teknolojisinde ki yeni bir buluş, yeni tüketim alanları açarak süreci, bir insan ömrü kadar erteleyebilir ama ya sonra?

Aslında ister tarihin objektif oluşumlarının sonucu olsun, isterse kapitalist Batı medeniyetinin dayatmaları sonucu olsun, eğer "ulus devlet" yapılanmasının sonuna yaklaşıyorsak, bizler de herkes gibi mevcudiyetimizi sürdüremenin yollarını aramak zorundayız.

Toplum olarak, bir arada yaşama imkanlarımızı yendi den gözden geçirmemizin dayanakları üzerine düşünüyöruz. Burada Türkçemiz tayin edici bir rol oynuyor. Ve emperyalizm bu durumun farkındadır. Milyonlarca insanı, kısa bir sürede yok etmek mümkün olamayacağına göre, ulus olmanın manevi taşıyıcısı olan "ana dil" i tahir etme emperyalizmin başlıca amaçları arasındadır. Verili durum kapsamında bunu tespit edebiliyoruz. Demek ki, esas olan: Anadolu' da Türkçe konuşan milyonlarca insanın, sonsuza kadar bir arada yaşamasının yollarını temin etmektir. Bu arada, tıpkı batılı ülkeler gibi, ulus devlet'in çözümleri sürecini, mümkün olduğunca geciktirmek, ulus yapısını tahir etmeyi amaçlayan yolsuzlukları ve ahlaki çöküntüyü göğüsleyerek emperyalizme karşı manevi bir mukavemet göstermek taktik açıdan hayli önem taşıyor.

Zorluk şurasında ki, sürecin nerede başladığını görebilmemiz karşın, nerede ve nasıl biteceğini bilemiyoruz. Emperyalist program belki bir insan ömrünün, hatta belki de birkaç kuşağın göremeyeceği bir süreci kapsamaktadır. Ama olabilecek en kötü ihtimallerden hareketle, mevcudiyetimizi sürekli kılacak önlemler üzerinde fikir geliştirmek zorunda olduğumuzu unutmuyoruz. Hiç kuşkusuz 1919 ve 1923 süreçleri gibi tarihi bir geçmişe sahip olmak da bizim için paha biçilmez bir zenginliktir.

Öyleyse kendi varoluş tarihimizden ve başkalarının varoluş tarihlerinden öğrenmeye devam edeceğiz. Her ne kadar taarruz eden taraf olması itibarıyla, insiyatif emperyalizmin elinde bulunsada, mevcudiyeti önören bir savunma, bütün oyunları tersyüz edebilir. Şimdilik bu kadarını biliyoruz. Tıpkı General Jukov'un "çember savunması"nda olduğu gibi.

Ogün Şanlısoy

Sayan adam... Daha doğrusu saymakla bitiremeyen adam. Önce Pentagram'ın solisti olarak imzaladığı Trail Blazer albümüyle, yıllar sonra da kendisinden çok nakaratıyla anılan "Saydım" şarkısıyla gündeme geldi. '93 yılında Hıbrır, Laneth ve Stüdyo İmge'nin düzenlediği Rock Oskarları'nda Pentagram sayısız birincilik kaparken, yılın solisti unvanı onda kaldı. Bu arada geçen zamanda aşkla yaptığı "Korkma" albümü ise hak ettiği şefkati göremedi. Endüstri tasarımcısı, müzisyen, şarkı sözü yazarı, karikatürist, üstelik şeker ve yakışıklı... Sahne performansı göz yakıyor. Tekerrürden ibaret Türkçe Rock dünyamıza kendi rengini getirdi. Ne iyi etti. Onu Olimpiyat sokaklarında şarkılarıyla Türkiye'yi temsil etmeye göndermeden yakaladık. Sizin için...

Kitap okuyor musun?

Arada okuyorum. Bazı dönemleri var. Ben bu dönemleri tam hissedemiyorum. Şu ara "tek-rar okumaya başlayayım" dönemine geçtim. Müziğe çok odaklandığım zaman çok fazla ilgilenmiyorum, ama bazen böyle boşluklar oluyor. Elimde kitapla dolaşıyorum.

Tercihlerini hangi yönde kullanıyorsun?

Şu tarz okuyorum diyemeyeceğim. İhtiyacım olan şey geliyor elime. Genelde kişisel gelişim kitapları ya da daha doğaya ve evrensel düzene ait şeyler okumayı seviyorum. Roman ya da hikâyeler değil de biraz daha kendimi geliştireceğim şeyler okumayı tercih ediyorum.

Ne zaman başladın çizmeye?

Üç yaşında. Ben hatırlamıyorum tabii. Elime kâğıt kalem tutuşturdukları zaman ben saatlerce çizebiliyordum. Çizdiğim şeylerin öyle çocuk çizimlerinden öte şeyler olduğunu söylüyorlar. Ben beş yaşında yaptıklarımı hatırlıyorum.

Nasıl bir çizgin vardı?

Ben ortaokul dönemlerinde Kemal Aratan'ın çizimlerine hayrandım. Mehmet Çağçağ'ı da çok sever ve takip ederdim. Oğuz Aral ve sonra da Limon dönemi başındaki çizimleri severdim. Çağçağ hep çiziminin Kemal'e benzediğini söylerdi. Bu önceleri beni sevindiriyordu, ama bu ortama girince rahatsız etmeye başladı. Sonra biraz olaya adapte olunca kendime ait bir tarz ortaya çıkmaya başladı. O dönemde müzik işleri biraz daha kalbimi çalıştırdı. Müziğe döndüm.

Sana yanmı sayfa köşe verilince sıkıldın.

Nerden biliyorsun?

Gelmeden önce dersimi iyi çalıştım. Peki neler çizdin?

Tiplerim yoktu. O dönemde komik bulduğum şeyleri kendime göre çizimlerle anlatırdım. Tipleri hazırlamak üzereydi, sayfa verildi. Yarım sayfa çiz'e gelindi. Pentagram dönemi konser zamanına denk geldi, bırakmak zorunda kaldım.

Artık iki çeşit kitlen oldu bence. Sen de mutlaka fark etmişindir. Yumuşadığını düşünenler ve daha önce hiç olmayan, tepeden inen genç bir kitle. Bir de buna ek olarak ilginç bir kitle var. Eski den olduğu gibi şimdi de her halinle seni beğenen.

O kadar çok reaksiyon alıyorum ki. Hepsi de farklı olduğu için bunlardan çok etkilene miyorum. Sonuçta yaptığım şeyin ne olduğunu biliyorum. Çok bilinçli ve farkında yaptım. Bu yüzden bunların gelmesini normal buluyorum ve ayrıca buna hazırım zaten albümü hazırlarken. Bu adam Pentagram'ın solistiydi, metal grubunda şarkı söylüyordu. Sonuçta Pentagram müzikal kariyerine devam ediyor. Bunun beni çok yakından takip etmeyenlerin düşüncesi olduğunu sanıyorum. Pentagram müziği gibi bir şey bekliyorlar. O tonda, o sertlikte, o soundda, ya da o söylemde. Ama şurası atlanıyor. 92'de *Trailblazer*'i yapmışız, 96'da ayrılmışım. Sekiz se ne olmuş. Gruba girdiğimde her şey hazır, albüm hazır. Ben bir bakıma onların sesleri oldum. Birçok konuda onların istediklerini yapmaya çalıştım. Kendi müziğim tabii ki Pentagram'dan çok farklı bir noktada oldu. Müzikal deneyimlerim, kendi şarkılarımı yorumlayışım haliyle farklı. Ama o bakış açısı da anlıyorum. Yumuşama var. Bunun yanında sertleşmiş diyen de var. İkisini de alıp değerlendiriyorum, ama bundan sonra yapacağı şeyler üzerinde etkili olacağını sanmıyorum. Ben içinden geleni yapmayı tercih ediyorum.

Bazen bir şarkı sözünü yazman iki sene sürebiliyormuş. Nasıl oluyor bu?

Belirli bir şarkı sözü yazma yöntemim yok. Bazen elim gitir alıyorum, çalışıyorum. O anki ruh halime göre. Önce riff mi yakalıyorsun?

Önce bir şey dönmeye başlıyorum. Bazen çok dönerse, kendi aşabiliyor. *"Saydım"* gibi. Onu ben istedim. O bir tanışma faslıydı. O parça bir ölçü önce bitseydi bence az kalacaktı, bu yüzden doğru yerde bitti. Kaç kere söylediğimi sayanlar çıktı. 30 defa! Nasıl yazıyorsun?

Bir melodi çıkıyor. Sözler de buna yardımcı olan şifreler. Onunla beraber bir melodi çıkarıyorum. Bunu anlatmak için de birtakım sözlerle ihtiyaç duyuyorum. Bazen de bir kere de iki, üç, dört satır derken A'sı B'si çıkıyor. Sonra tikanıyorsun, o gün bitecek sandığın şarkı bir geçiyor, hâlâ boşlukta oluyor. O boşluğa o doğru cümle bir türlü istediğin şekilde gelmiyor. Bazı parçalarda üç seneye kadar uzayabiliyor bu süreç. *Kendi Gel'de* öyle bir bölüm var. Son iki satır iki sene sonra geldi. *Düşmez Kalkmaz* ise öyle süratli çıktı ki, ben bile yetişemedim.

Hep ikinci parça hâlâ olacak, birinci parça da yapanın sevdiği parçadır. Sende de öyle mi?

Bunun özelliği en son yaptığın parça olması. Ben albümümün aslında kafamda bitirmiştim. Bu şarkılar olmalı, böyle bir konsept olmalı. Bir gün *"Pencere"*yi yakaladım. Çok hoşuma gitti. Beni çok heyecanlandırdı. O da süratle çıktı. İki bölümlük, kısa bir şarkı. O bitince, albüm bitti. En taze diye belki de, onun açılış şarkısı olmasına karar verdim.

"Sana Dedim", nasıl çıktı?

Geç vakit geldim eve. Kızışmış, sinirlenmişim. Atamadım. Kılmayan bir sinirdi. Çok özel bir şey. Bir arkadaşım kızdı. *"Ezik ezik baktım ama sakın yanlış anlama"* diye çıktı. Hiphop şarkı yapayım diye çıkmadı. Biraz da saydım bir şey olduğunu için. Ritim üzerine söylenmiş

bir şey. Bütün esprisi aslında bu konuşma.

Benim favorilerimden bir de *"DeBilDo"* var. O nasıl çıktı? Biraz saklı kaldı gibi geliyor albümün içinde. Ben de çok seviyorum onu. Ben de bu şarkıyı sevenlerle başka bir bağ kuruyorum kendimce. Bu albüm çıkarken, bayağı kaygılı bir dönem geçirdim. Öyle bir anımda çok süratle yazdıklarımdan. Benim bütün şarkılar 4/4'lüktür, o mesela 6/8'likti. Çok da hoşuma gitti. Akustik olması da enteresan geldi bana. Akustik bir şarkı da olsun istiyordum albümde.

Kendini iyi bir şarkı sözü yazarı olarak görüyor musun? Görüyorum. İyi bir şarkı sözü yazarıym demek zor geliyor. O an hissettiğim şeyleri en doğru kelimelerle ifade ettiğimi düşünüyorum. O yüzden dedim ya bazen bir kelimenin kaldığı yerde aylarca, yıllarca beklediğim de oluyor. Hemen içini dolduralım' sevmiyorum. O beni ifade etmiyorsa, başkasına bir şey ifade etmeyecek gibi geliyor. Bu yüzden sonuna kadar uğraşıyorum.

Kim gibi yazabilmek isterdin?

O da zor. Ben kimse gibi yazmak istemiyorum. Mesela Mazhar Alanson'u çok beğeniyorum. Bir kelimeyle çok derin şeyler anlatabilmek zor. Şiirden biraz da öte bir şey, melodiyle birlikte anlatmak lazım ve bunun o anda olması lazım. Sonrası için yerin yok. Mazhar Alanson ve Fikret Kızılok bunda çok başarılı. James Hetfield'in sözlerini çok beğeniyorum. İki kelimeyle saatlerce üzerinde durabileceğin şeyler yaratıyor.

Pentagram şarkı sözlerinde bir tavır vardı. Seninkiler daha ılımlı, yumuşak kalıyor eski Penta şarkılarına kıyasla. Pentagram'da, aslında çok enteresan, kimsenin söylemeye cesaret edemediği şeyler söylendi. Handikap İngilizce söylemiş olmamızı. Pek çok insan bunu algılamadı, ya da anladı ama asıl anlaması gerekenler anlamadı. Biz bu yüzden kaka çocuklar olduk. Çok konuşuyor bunlar tavırı oldu. Bir yandan düşündüğümüz ve inandığımız şeylerdi. Türkiye'de kabul edilen bir anlayış var. Onu kırmak hemen olmuyor. Çok rahat küfür edemiyorsun. Küfür manasında söylemiyorum. Dene-timden, RTÜK'ten geçemiyorsun. *Korkma* albümü geçmedi mesela ve benim için çok büyük handikap oluştu. Bir açıklama da yapılmadı. TRT'nin anlayışına ters düşecek siyasi bir tavır da olmamasına rağmen.. herhalde klipten kaynaklanan bir şeydi bu...

38

Çağrışım hapisanesinde iniltiler

Heyecansız ve aşksız. İzbe bir odanın pis tozu kadar değer-siz. Körelmiş bir bıçak kadar masum, saklı değil, kayıp, unutulmuş değil, muamma. Kendine kurulan bir tuzak, unutulmaya bırakılmak. İhtihar bile değil kendini aşktan gilemek.

Karanlık sokaklarda bağınyorlar aşk sınırları: "Korkaklar so-kağa çıkmazın, şemsiye taşımazın sakın aşıklar."

Ben kendi duygularını kenara itmiş zavallı mahlûkat. Günde-lik hayallerle gününü süsleyen birçöl hırsızı, bedevilere yolgös-teren bir yalancı, çölde iz süren, geceye ışık tutan bir çoban. Fır-tına değil, kendime kurduğum bir tuzak; köreltmiş kalbimi. Kal-bim. Ah! Zavallı kalbim! Tutsağım. Maalesef zalim bir vücudun hükümranlılığı altında sürecek bu çileli ve ritimli atışların.

Sonbahar, camili şehrin bütün köşelerine hakim artık. Kubbe-lerde kayganlık, yeşillige ıslaklık, açık denizde bir mınltı olur

yağmur. Sevgisiz bir mevsim sokaklara hakim olurken özgürol-mayacak varlığını, ey korkağın kalbi! Tek başına dolanacaksın caddelerde, korkacaksın yalnızlığından. Koca bir şehirde ve üç şarkı; sağlı sollu rüzgarlar, yağmur sesleri, yapıklarla vedala-şan ağaçlar. Koca bir orkestra olacak sonbahar. Bir tek sen din-leyeceksin bu şarkıları, bir tek sen göreceksin sonbaharı.

Kalbimin dinleyeceği varsa anlatayım.

Kurduğum düş, yerini aldı eski aşkın! Daha üstün çıktı düşle-diğim sevgili geçeceğinden. Yerni dolduracak eski sevgilinin bir tek hayallerdi. Ama öylesine büyüttüm ve yüceltim ki hayaller-de sevgili aşkı, bir süre sonra bu hayali karşısında yenilgiye uğradı. Bunun farkına vardığımda üzülmeydim mi sanıyorsun? El-bette bir burkulma, bir kırılma yaşadı zavallı duygularım. Ama ne yaparsın ki aşk bu, gideni unutturur bu tatlı heyecan fırtına-sı. (Ah o tatlı duygu...) Ve öyle de oldu; sevgilim seni öylesine düşündüm ve o kadar çok kurdum ki sana olan sevgimi; artık senin değil, yarattığım hayalin aşığı ve müptelasım.

İşte sevgili yüreğim bu durum beni çok yordu ve artık aşksız-lığa mahkum ettim seni.

Bir aydınlık beliriyor uzaklardan, bir aydınlık ki çatlamış du-dakları acıyı gülümsemekten. Şarkıların son nefesi verildi or-kestra seferince. Karanlığın dokusu kalkıyor açık renk gömle-gimden. Kentin tonu açılıyor giden, renklerine kavuşuyortekrar tabiat.

Bir aydınlık beliriyor hapisli kalplerde. O ışık yeniden sarmaş doluş bedenlerde sevgili. Senin dokunuşun, öpüşün...

Pusuda bekleyen duygularım hayat buluyorvarlığını. İşte bir aşk gülümsetiyor senin kabarmışlığını.

İniltiler haykırmaya dönüşüyor; Hiçbir kalp boyun eğmez za-lim vücutlara, yalnız aşkın esaretidir boyunduruğa giren...

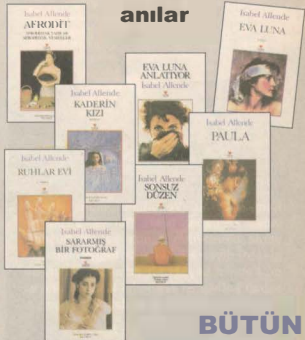
Aşk Bilmeceleri

**Bu benim Yalnızlığım kendine kıyan
ve de hayatla dalga geçen
İnsanlığın en büyük lüksü, Yalnızlığı...**

ISABEL ALLENDE

YÜREĞİMDEKİ ÜLKEM anılar

BÜTÜN KİTAPLARIYLA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ben yürümeyi bilen bir tavuğum

1973 doğumlu köşe yazarı Ece Temelkuran, yazarlığının bir tezahürü olarak sürdürdüğü günlük köşeciliğinde dört yılı devirdi.

Hemen durdu. Ve yılların muhasebesini yaptı. Yazılarına baktı. Dur ya, başka bir yerde okusaydım şunlar bayağı hoşuma giderdi diyerek iki kitapta topladı bazılarını. Kendisi bayağı bir arkadaşım olur. Bir sabah kahvaltısı sohbetini kayda aldım ve Kaçak da aktarıyor. Ana dalgada köşe yazan bir yazarın portresi.

Sen dışardan bakınca kendi yaşadıklarına, medyanın ana dalgasında geçirdiğin bu dört yılı nasıl değerlendiriyorsun?

Bir kere böyle sorulara cevap verirken ben çok acımasız oluyorum...

Acımasız ol!

Ya da şefkatli oluyorum. Birilerinin de bana şefkat göstermesi gerekiyorsa bari o ben olayım. Acımasız olacaksak şöyle bir şey, kendime şöyle derdim: Madem bu kadar radikalsin, Milliyet'te ne yazıyorsun? İki, sence hâlâ başlangıçtaki kadar radikal misin, karşı mısın, muhalif misin ya da ayırık duruyor musun diye sorardım kendime. Üç, bütün o duygusal yazıları yazarken bazen kolayına geldiği için mi öyle yazıyorsun? Soruların hepsinin cevapları var. Kaçamak cevapları var, resmi görüşlerim var! Her birine aynı içtenlik ve samimiyetle, çok içerden cevap vermek zor. Birincisi, insanların beni kafalarında nasıl kurduğunu bilmiyorum ve onu bozmak büyük bir tehlike gibi geliyor bana. Çünkü insanın hayal kırıklığına uğrayınca saldırgan, acımasız ve hatta ölümcül olabileceğini biliyorum. Bir de şöyle bir şey var. Gördükleri şeyin ben olduğumdan emin olmadığım için ben olarak verebileceğim cevabı da kaldıramayabileceklerini düşünüyorum. Bütün bunları ben kuruyor da olabilirim, diğer yandan. Milliyet'te niye yazıyorum? En teknik cevap şu. Çünkü onlar çağırdı. Başka bir tırnak içinde muhalif yayın bana teklif getirmede. Mehmet Yılmaz getirdi. Bu durumda muhalif yazarı en çok seven yayın da Milliyet olabilir mesela! Ya da sen bu cümleyi çıkar. İkincisi, Milenyumda yazmaya başladığımda, *"Bu Memeler Arasında Birazdan Bir Bomba Patlayacak"* diye bir yazı yazmıştım. O sırada herkes bir sebeple Deniz Akkaya'dan bahsediyordu. Herkesin baktığı yere gidip bombayı orada patlatmak ya da sözü orada söylemek, eğer senin olduğun yere kimse bakmıyorsa, baktıkları yere gidip sözünü orada söylemek gibi bir fikirden yola çıkarak zaten popüler olanla söz söylemek... bana mantıklı ve stratejik olarak da doğru geldi. Diğer yandan son zamanlarda bu stratejinin artık işlemediğini, stratejinin kendisinin sözü ele geçirdiğini düşünüyorum. Bu yüzden de bir yıla yakın süredir popüler kültür yazmıyorum ve popüler kültürden de yararlanmıyorum. Eskiden yaptığım oranda diyeyim.

Neden? Ne oldu?

Bir kere herkes popüler kültür eleştirisi yazmaya başladı ve popüler kültür eleştirisinin kendisi popüler kültür olmaya başladı. Eleştiri bu kadar popüler olunca da bir anlamı kalmadı. Sistemin parçası haline geldi ve ona hizmet etmeye başladı. Böyleyken ondan yararlanamazsın, o senden yararlanır. O yüzden reddetmek gerekti. Ama hâlâ bilmiyorum mesela bu doğru bir karar mı? Çünkü bu, insanı çok sınırlayan bir şey. Herkes **Tamer Karadağı**'dan bahsederken sen 'hayır ben bah-

rine ya da bir gösterge olarak o adam üzerine bir şey söylüyorum. Ama hayatında kitap okumamış ve bununla çok övünen bir adama ben 'size bir şey demiyorum, göstergeler üzerinden konuşuyorum' falan diyemem, adam anlamıyor çünkü. Eleştiriyle nesne aynı yerdeyse orada büyük bir karışıklık var demektir.

setmiyorum' dediğinde sıkıştığın alan çok dar oluyor. Bu da bir risk. Bu işin esnafılığı açısından yanlış bir şey yaptım mesela. Çok okunmak isteyen bir köşe yazarsan, popüler kültür yazmak zorundasın zaten. Tabii benim bir de miladı olayım oldu. **Ünsal Oskay** ve ben **Haluk Şahin**'in programına davet edildik. Ve orada biz evleniyoruz mu ne onlardan bir tanesinin kahramanlarından biri vardı. Bir anda popüler kültür eleştirisi yapan insan olarak ben popüler kültür nesnesi olan bir özneyle aynı masada oturdum. Aynı yerdeydik yani... O adama insan olarak bir şey söylemiyorum ben. O adamın görüntüleri üze-

Ama o zaman felsefe olarak farklı bir noktaya gelmiş olman, yeni bir alan yaratmış olman gerekir. Yeni kanalın neresi? Okuyucuna nereden ulaşabileceğini düşünüyorsun?

Zorlandım. Ben sadece popüler kültür üzerinden bir şey yazmıyordum. Ama o kullanışlı araçlarımdan bir tanesiydi. Bırakınca tırnak içinde sıkıcı yazar olma tehlikesiyle karşılaşılıyor insan. Artık göstergeler üzerinden bir şeyler söylemek o kadar da gerekmiyor. Kitleler, okumuyor olabilir ama bana bakanlar var ve ben de belki bir gösterge oldum. Benim sözümü dinlemeleri için artık başka bir yere gitmeme gerek yok belki de. En azından eskisi kadar gerek kalmadı.

Duygusal yazılar ve kolaycılık meselesine dönelim. Nasıl bir kolaycılık bu? Senin yazılarını melodram olarak yorumlayanlar çıkıyor.

Evet. Haklı da olabilirler. Son bir yıldır yaşadığım kişisel sebeplerden ötürü biraz kendimi sürekli fonda **Sabuha** çalışıyormuş gibi hissettiğim zamanlar oluyor. Evet kötü zamanlar geçirdim ve evet ben melodramatik biri olmuş olabilirim. Kaliteyi çok düşürdüğümü zannetmiyorum ama bu duygusalılık köşe yazarlığımla değil benle, Ece'yle ilgili.

Melodram sence bizim topluma ulaşmanın bir yolu da olamaz mı? Severiz zira!

Hakikaten o yazılar çok okunuyor. Hatta en melodramatik olanları en çok okunanlar! Ama benim istediğim bir şey değil bir melodram kitlesi yaratmak ve oraya saplanıp kalmak. Bir dönemi. O da geçiyor. Şimdi başka bir şey olacak. Belki de zaten bir kadını 30 yaşında köşe yazarı yapmamalı. Çünkü tam bir iniş çıkış dönemi. Bir sürü karar alıyorsun. Bir sürü şeyden vazgeçiyorsun. Tam bir oluşum aşaması.

Bu anlamda seyirciniz var zaten. 27'den beri takip ediliyorsunuz. Tam insanın kişiliğine kavuştuğu süreç bu. İdeolojinin tam olarak oturduğu...

Ve o ideolojinin hayatla sinandığı. Benim sinama yerim de enteresan! Diyorlar ki sasal, bunlardan vazgeç. İnsanların kafasını

kariştırma. Karişlığında sana görünürlük, tanınırlyk vericez. Herkes seni çok sevicek. Bir mühendisin erdemleri mesela başka bir şekilde sinanabilir. Ben herkesin gözü önünde, karişlığında bayağı fazla şey vererek, böyle sinaniyorum. Hakikaten izliyor insanlar. O yüzden kendi hayatımı kendim için zor buluyorum zaman zaman.

Al benden de o kadar. Zor bir hayat seninki. Yıllardır yapmak için mücadele verdiklerin, başardıkların, durduğum yerden bana son derece hırpalayıcı ve zor geliyor. Sürekli bir mücadeleyi gerektiren bir hayat. O k seyi sürdürmek, k seyi sürdürmek için atmosferde kalmak, insanlar... Harcadığın çaba hayranlyk uyandırıcı. İyi de kariş eleştiriler, kınıcı  ıkışlar, kimi zaman hazymsızlıklara kariş nasıl bir kabuk geliştirdin? Erdemli kalabiliyor musun? Perde arkasında neler oluyor?

Ya bu erdem nasıl bir şeyse muhafaza etmek bir tek bana yaramıyor. Benim mücadele ettiğim şeyler varsa d nercinin sıcakta çalışması gibi, bu içten ayrı bir şey değil. Haftada dört gün sinaniyorsun. Sevicekler mi, okuyacaklar mı?

İyi de işte şunu da soruyorum sana. Sana muhalif dersek; bir muhalif çoğunluğun takdirini sağlamaya çabalar mı? Bundan mutluluk mu duyar, mutsuz mu olur?

Ben artık şu basit ve neredeyse bayağı gerçeği kabul etmiş durumdayım! Her insan sevimlemek ister. Herkes yaptığı her şeyi daha çok sevimlemek için yapar. Evet, ben de sevimlemek istiyorum. Ama... bununla dalga geçenlerden daha fazla istemiyorum. Hatta belki daha az umurumda. Daha acımasız, daha sert insanların bu ihtiyaçlarını benden çok daha sağlıksız biçimde yaşadıklarını görüyorum. Mücadele ettiğim en önemli şey şu aslında: Bir oyun oynuyorlar ve acaba bir tek ben mi bilmiyorum, duygusu. Çünkü şöyle oluyor mesela, çok önemli adamlar hep birlikte sebatayıcı tartışmaya başlıyorlar. Bütün her şeyi bununla a ıklyıyorlar. Ve herkesin bu konuda bir fikri var. Bilgileri var mı bilmiyorum ama fikirleri var. Ben bu konuyu önemsemiyorum, acaba benim anlamadığım bir şey mi var ortada! Tabii bir de kadınlara var. Onlarla da mücadele etmek gerekiyor.

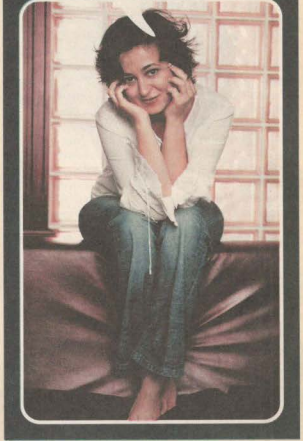
Kadınlara kadınlara yoluna çıkıp enerjileriyle önüne di-killiyor meselesi.

Veya fiziksel olarak!

Kadının kadına alıp veremediği nedir kardeşim?

Kadınlara ben çok seviyorum. Çok ilgin ler çünkü. Saçma sapan şeyleri düşünüyorlar ve birlikte o saçma sapan şeyleri düşünmek çok hoşuma gidiyor. şimdi yeni bir şey yazmaya başlıycam, eğer becerebilirim şununla ilgili olacak. İki kadının bir gün içindeki konuşmaları. Yemek yaparken, temizlik yaparken, sigara içerken. Çok  l mc l konuşmalar bunlar hayata dair. Ama kadınlara herhangi bir şeymi ş y gibi konuşuyor. Ben de  yleyim. Yazmak ve türü kurmak, fark yok bence.

Evet, ben de sevimlemek istiyorum.

Kadın tehlikesi diyorum Ece! Bunlar çok romantik.

Takıldığım da bu. Ben kadınlara bu kadar severken kimi kadınlara benden bu kadar nefret etmesi bana komik geliyor. Gerçi hiç karişma  ıkmadılar. Bir  ıkışlar. Kadın okuyucum çok ama benim. Hatta kadınlara baskın. Ama diğer nefrete gelince... Sesim alto. Ondandır belki. Ya bak... Kadınlara, diğer kadınlara kendileri gibi acı  ektikini ya da kendileri gibi korktuğunu bir türlü kabul etmiyorlar. Hele eğer birazcık bir yerlerde g r n yorsan. Birazcık başarı gibi şeylerden payını almışsan, asla kabul etmiyor. Benim gibi değil bu diyor ve nefret ediyor. Birbirimize ne kadar yakın olduğumuzu reddettiğimiz için nefret edebiliyoruz.

gramofonlu kahve

tahira51@mynet.com

kaçaknostalgii

tahir abacı

Udî Nevres Bey:
Mağrur Tını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Geçen yüzyılın başlarında, İstanbul'dayız. Radyo ve televizyon yok. Fonograf, gramofon, kovan, taş plak gibi aygıtlar yeni bilinir olmuş. Müzik sanatçılarına erişmenin tek yolu, onları 'canlı' izleyebilmek. O yıllarda her müzisyen ayrı bir efsane. İşte Prens Sait Halim Paşa'nın yalısında bir 'fasıl toplantısı'na katılanların bazılarının adları: **Leon Hancıyan, Kemani Hacı Arif Bey** (ünlü besteci değil, keman çalan genç adaşı), **Tat-yos Efendi, Tanburi Cemil Bey, Hacı Kırımı Efendi, Ci-van Ağa, Kemeççeci Vasil, Kaşıyanık Hüsameddin Bey, Asdik Ağa** ve diğerleri... Toplantıda üç yüz altın ödül-lü ve günlere sürecek bir 'sesle taksim' yarışması da yapılacaktır. İşte bu topluluğun arasında, onlardan da-ha genç, otuzlu yaşlarda birisi de ilk kez yer almaktadır. **Udi Nevres Bey**, bu toplantı-dan sonra dönemin 'virtüöz'leri arası-na girecek, onun adı çevresinde de efsaneler oluşacaktır.

Has müzik sanatçılarınin ço-ğunun kişisel özellikleri sırala-nırken 'aksî' 'mağrur' 'münze-vî' 'sivri dilli' oldukları, her istenende çalıp söylemedik-leri, ortamı beğenmezlerse çekip gittikleri, vb. anlatı-lır. **Udi Nevres Bey**, işte bu konularda da en uç örneği oluşturmaktadır. "**Gramo-fonlu Kahve**"de müzik sa-natçılarınin **Atatürk** tarafın-dan çağırılmalarına, 'hu-zur'a çıkarılışlarına dair ör-nekler vermiştım. Hatta, **Nâ-zım Hikmet**'in gecenin bir vakti kendisini yataktan kaldı-rıp "**Seni Paşa istiyor**" diyen gö-revli'lere "**Paşa'ya söyleyin, ben Deniz Kızı Eftelya değilim**" dediği de anlatılır. Ancak olay doğrulanmamıştır. Bu konuda doğrulanmış olay ise **Udi Nev-res Bey**'in bir keresinde "**Gürültü yapıyor**" gerekçesiyle **Atatürk**'ün sofrasında kalmayı reddet-mesidir ve **Safiye Ayla** tarafından da doğrulanmıştır. Atatürk, Cumhuriyetin ilanından sonra **Nevres Bey**'i ve dönemin müzisyenlerinden **Reşat Bey**'i de özel kaleminde görevlendirir Ankara'ya götürmüştür. An-cak ikisi de Ankara'da çok sıkılırlar. **Nevres Bey**, bir gün 'huzur'da, kendi geçmişiyile ilgili olması muhte-mel bir fıkra anlatır: Taşralı bir genç, İstanbul'da bir paşanın konağında çalışmaya başlamıştır. Bir gün "**Pazardan portohol almaya gidiyorum**" der. Paşa, gencin bunca yıl İstanbul'da yaşadığı halde şivesini değiştirmemiş olmasına kızar. Genç, bu kez düzelter-ek (!) söyler: "**Pörtেকে almaya gidiyorum.**" Fıkra-da-kı imâyı anlatan **Atatürk**, iki müzisyenin İstanbul'a dönmelerine izin verir

YOKSUL, ŞİK VE "AŞK EHLİ"

Has sanatçıların işlerini 'para için' yapmadıklarına dair de pek çok örnek bilinir. **Udi Nevres Bey** bu ko-nuda da en uç kişilerden biri. Zor şartlarda yaşama-sına rağmen ölçüsü hiçbir zaman para olmamıştır. Sözgelimi, bir paşanın kızına yüklü bir ücret karşılığı ders vermesi istendiğinde reddetmiş, soranlara gerek-çesini "**O kız yeteneksiz. Ona ilerde 'Hocan kim?' diye sormazlar mı?**" diye açıklamıştır. **Nevres Bey**, 'dar büt-çeli'liğine rağmen, yine, o tip sanatçılara özgü 'temiz ve şık giyinme' özelliğini de hep korumuştur. **Sermel Muhtar Alus**, Türk Musikisi Dergisi'nin 1 Ekim 1948 ta-rihli 12. sayısında onu şöyle anlatıyor: "**Terbiyesi, nezaketi yerinde hakkıyla efendi adamdı. Fesinin arkasından ensesine inen uzun saçları, es-mer ve zayıf siması, yeşilimtırak gözleri, incecik boynunda gayet dik (alerötür) yakalığı, pelerinin makferları, dapda-racık pantolonu, burunları sipsivri kanarya sarısı işkarpınleri, sapıfil dişinden tazi kafalı bastoniyle zamanının en şıklandırdı. Bu da nazlılardı. Uduunu işitebi-lenler iki elin parmaklarıyla sa-yılacak kadar az.**" **Alus, Nev-res Bey** karşından göründü-ğünde çevredekilerin fısıltı bi-çimindeki konuşmalarından örnekler de aktarıyor: "**O ah-baplarımdan gayrı yerde çal-mazmış.**" "**Öyle hassas, öyle aşk ehli imiş ki, hem mızrap vu-rur, hem ağlarmış.**" "**Bazen he-yecandan baygınlık geçirip taksi-mi yarıda bırakmış.**" Kanun sa-natçısı **Laika Karabey** de, Musiki Mecmuası'nın Mart 1949 tarihli 13. sayısında çıkan "**Udi Nevres Merhum**" başlıklı yazısında, onun Kurtuluş Savaşı ile ilgili anlatılanları dinlerken hüngür hüngür ağladığına tanık olduğunu belirtiyor.

Udi Nevres Bey, has sanatçılara özgü bir başka ku-ralı da bozmuyor: Hayatı hakkında bilinenler çok sınırlı. 1873 yılında Malatya Çırmıktı'da (bugün Yeşilyurt il-çesi) doğmuş. Adı bilinmeyen babası, yoksul bir de-mirciymiş ve **Nevres**'in doğumundan kısa bir süre son-ra, çalışmak üzere İstanbul'a gitmiş. Ancak geride bıraktığı eşi zatürree hastalığından ölünce geri dönüp oğlunu da İstanbul'a götürmüştü. Bir süre sonra **Nev-res**'in babası da ölmüş. **Nevres**, babasının çalıştığı paşanın konağında büyümüş, düzgün bir eğitim görmüş ve Bâb-ı Ali'ye "**kâtip**" olarak girmiş. Soyadı yasa-sı çıktığında "**Orhon**" soyadını almış. Kaynaklarda müzi-ğe ilgisinin nasıl geliştiği, ud çalmayı kimlerden öğ-rendiği konusunda da kesin bilgiler yok. Bilinen, **Tan-buri Cemil Bey**le tanıştıkları ve onun çevresine girdik-

ten sonra tanındı. **Tanburî Cemil Bey** ile olan ilişkisi de hayli ilginç. Dönemin bu iki gözde sanatçısı birlikte icra ederken çok iyi anlaşılıyorlar ama gündelik hayatta sivri dilleri, birbirlerine karşı durmuyor. Onunla ilgili tek araştırma kitabını (İnönü Üniversitesi ve Kültür Bakanlığı Yayınları) hazırlamış ve bize değerli bir kaynak sağlamış olan **Onur Akdoğu**, "Aralarında müzikle ilgili tartışmalar olmuş, sürekli beraber oldukları halde, hiçbir zaman aralarında duygusal bir bağ oluşmamış, yalnızca beraber çaldıkları zamanlarda bir duygu beraberliği içine girebilmişlerdir" diye yazıyor. Akdoğu, **Nâzmi Özalp**'in ifadesine göre, **Mesud Cemil** ve **Ruşen Ferit Kam**'ın da bu durumu doğruladıklarını da ekliyor.

"KULLANILMAYAN" TELDEN GEÇİLEN TAKSİM

Nevres Bey, dönemin bir başka gözde sanatçısı **Keleşçi Vasil**'i bile eleştirmiş, bir konserde onun öz yollu davranışına muhatap olmuştur. Konu müzik olduğunda **Nevres Bey**'in dili alabildiğine keskindir. **Türk Musikisi Dergisi**'nin Şubat 1949 tarihli 16. sayısında besteci - aktör **Kemal Emin Bara**, "İstibâdın koma haline girdiği son senesinde" geçmiş bir anısını anlatıyor. O gün, **Nevres Bey** ile birlikte rastlantıyla **Feneryolu**'nda bir eve uğramışlardır. Orada yedi sekiz kişinin çalıp söylediklerini görürler. **Nevres Bey**, udu eline alır, inceler. Sonra, udu sahibine döner: "*Bunun şurada bir teli daha olacaktı.*" Udu sahibi, **Nevres Bey**'e küçümseyerek bakar: "*O tel kaba düğâhtır, kullanılmaz!*" **Nevres Bey**, cebinden bir kaba düğâh çıkarıp udu takar. Udu sahibi mızrabı uzatır. Ancak kimsenin mızrabını kullanmayan **Nevres Bey**, yeğelinin cebinden kendi mızrabını çıkarır. Az sonra da kaba düğâh üstünden bir taksim geçer. Bara, "*Ben Nevres'i çok dinledim, fakat böyle bir taksimini ilk defa olarak dinledim*" diye ekliyor. Taksimden sonra **Nevres Bey** iki de şarkı okur. Herkes sus pus olmuştur. Yine aynı derginin 14. sayısında **Bedriye Hoşgör**, **Nevres Bey**'in kendisine udu geliştirmek konusunda akıl vermeye kalkan bir demiryolu mühendisini "*Söyledikleriniz, boyası güneşte atmasın diye lokomotifte şemsiye takmaya benziyor!*" diye nasıl terslediğini anlatıyor.

Nevres Bey'in, "*Yıllarca ben seni aradım (ferahfeza) "Aşıyan-ı murg-i dil" (İsfahan) "Kalmadı sabra kararım" (İsfahan) "Gün kavuştu, su karardı" (muhayyer) "Gösterirken ruy-i zerdim" (hicaz) "Karşı da karşı yaptırılın hanları" (uşşak) "Var mıdır takrire hacet" (hicaz) sözleriyle başlayan yedi tane şarkısı var. "Hüzzam saz semaisi"ni tek başına, "Muhayyer saz semaisi"ni **Tanburî Cemil Bey** ile birlikte bestelemiştir. Ayrıca **Dede Efendi**, **Rahmî Bey**,*

En solda Nevres Bey, en sağda Ahmed Rasim.

Mustafa Çavuş gibi bestecilerin değişik makamlardaki eserleri için aranağmeler bestelemiştir. Ancak plaklarında başka bestecilerin şarkılarını ve derlediği türkülerini seslendirdiğini görüyoruz. Seslendirdiği parçaların başında genellikle uduyla taksim de yapmıştır. Ayrıca sadece taksim geçtiği plakları da var. Bazı plaklarda ise **Lale**, **Nerkis**, **Deniz Kızı Eftalya** gibi sanatçılara uduyla eşlik etmiştir. **Nevres Bey**, Birinci Dünya Savaşı öncesi plak doldurmak üzere gittiği Almanya'da çoksesli müzikle ve "armoni"yle ilgili araştırmalar da yapmıştır. **Nevres Bey**, edebiyatı da yakından izlemiş, **Ahmed Rasim**, **Ahmet Haşim** gibi edebiyatçılarla dostluk etmiştir.

Nevres Bey'in doğduğu yöreyle ilişkileri konusunda kaynaklarda bilgi yok. Ancak, derlediği halk müziği örnekleri arasında "*Sinemde bir tutuşmuş yanmış ocağ olaydı*" "*Yürü dilber yürü*" "*Çubugum yok*" "*Ay doğdu batmadı mı*" "*Menekşe kokulu yarım*" "*Haticem*" "*Dertli Kerem*" "*Esmer bugün ağlamış (Piyale vakti)*" "*Yoğurt koydum dolaba*" gibi Dicle - Frat havzası ürünlerinin ağır basıyor olması, **Fuzulî**'nin şiirlerine ilgisi, onun bir biçimde kökeniyle bağlantısını sürdürdüğünü düşündürüyor. Derlediği türkülerden "*Yoğurt koydum dolaba*"yı plağa okuyuşundaki duygusal yoğunluk, üslup ve ağız da bu düşüncüyü pekiştiriyor. Derlemelerde ilgi gösterdiği bir diğer yöre ise Rume - li olmuş, buradan da birçok türküyü repertuar'a taşımış.

Nevres Bey'in ortak duyarlıkları bulunan ama farklılıkları da olan genç hemşehrîsiyle, yani **Malatyalı Fahri** ile tanışıp tanışmadığını da bilemiyoruz. Tanışmamış olmaları daha muhtemel: **Nevres Bey**, 1937 yılında, soğuk bir kış günü, üç beş kişi eşliğinde Yakacak'ta toprağa verilirken, **Malatyalı Fahri**'nin İstanbul sürgünlüğü henüz yeni başlıyordu. Belki de bir yerlerde artık birlikte meşk ediyorlardı...

Troia Destanı: MİTOLOJİNİN

EDEBİYATTA KULLANIMI ÜZERİNE BİR DENEME

İnsanoğlu savaşız yaşayabilir mi? Tarih bizi bu konuda pek umutlandırmıyor. Yazılı ve sözlü belleğin en eskileri bile hep savaşlardan söz ederler. Batı edebiyatının yazılı en eski eseri bile bir savaşı, Troia'nın yıkılmasını anlatmaktadır. Troia, bin yıllardan beridir alevler içindeki bir kentin sembolü olmuştur. En büyük savaşı, eşi benzeri olmayan öfkeyi, anlatılamaz kederleri, her şeyi tersine çeviren hileleri, yok olup giden kentleri ve umutları en iyi şekilde anlatmak için başlangıç noktasıdır Troia Savaşı.

Kentler insanlık tarihinin en can alıcı yerleridir. Oğlar sadece ticaret ve politika yapılan yerler değil, aynı zamanda anıların korunmuş hazinesi, arşivi, müzesi, kütüphaneleridir de. İşte savaşın ve kahramanlık dolu trajidilerin, evrensel acıların (aşk, ölüm, yok oluş) başkenti olan Homeros'un Troia'sı, toprağında insanlık tarihinin unutulmaz anekdotlarını barındırmaktadır. Bu kent ve efsanesi, insanlık tarihin başından beri yaşanmışların, yaşanacakların belgeselidir.

Bu kenti ölümsüz kılan ozanlar ozanı Homeros'un yaklaşık M. Ö. 730'larda yazıya geçirdiği İliada Destanı'dır

İlion adıyla da bilinen Troia'nın Antik Çağ'da Troia Savaşıyla özdeşleştirilmesinin kesin olarak ne zaman başladığı bilinmiyor, ama en azından M.Ö. 5. yüzyıla kadar bu görüşün aktarılageldiğini, Kserkses'in M.Ö. 480'de Batıya yaptığı seferi keserek Troia'ya yapmış olduğu geziden anlıyoruz. O dönem dünyasına hükmetmek için yola çıkan Pers kralı, Doğu topraklarından Batı topraklarına, yani Grek yurduna akın etmeden önce Troia'yı ziyaret eder ve o 'kutsal yerde' 1000 tane inek kurban eder. Herodot bu geziyle ilgili şunları yazar:

'Ordu, Skamandros ırmağına varmıştı; Sardes'den yola çıktıklarından ilk olarak su sıkıntısı çekildi, askerlere ve hayvanlara yetecek kadar su bulunamadı. Bu ırmağa ulaştıklarında Kserkses Priamos Pergamon'nun bulunduğu tepeye çıktı, çevreyi seyretmek istiyordu. Seyretti, orada geçen ünlü olayları dinledi ve İlion Athene'si için doğmamış bin inek kurban etti, bu arada rahipler (Magier) bu kahramanlar toprağına sular serpiyorlardı. Bu törenler bittikten sonra bir gece Ürküntülü kampı allak bullak etti. Gün ışığında, Rhoiteion, Ophryneion, Dardanos kentlerini (bu sonuncusu Abydos topraklarındaydı) sola ve Troialıları soyundan olan Gergithleri sağa alarak yola çıkıldı' (Herodot VII 43).

Bu ziyaret bize Troia'nın konumuyla ilgili çok önemli konuya işaret etmektedir: Troia, Avrupa ve Asya arasındaki en kolay geçiş noktasında bulunmakta ve nedenle de hem Batı'ya hem de Doğu'ya ait aittmiş gibi kabul edilebilmektedir. Yazılanlardan Kserkses'in bu yere gösterdiği özend, Troialıları Asyalı, yani Doğulu olarak kabul ettiği çıkarılabilir.

Ama Persler yıllar sonra Makadonyalı Büyük İskender tarafından yenilgiye uğratılır. Büyük İskender'de M.Ö. 334'de bu kutsal topraklara duygusal bir gezi (sentimental journey) gerçekleştirir. Büyük İskender, Gelibolu Yarımadası'ndaki Protesilaos'un mezarında kurbanlar kestirdikten sonra, bu kez Çanakkale Boğazı'nı Batı'dan Doğu'ya doğru geçerek Troia ovasına gelir. İlion'a çıktıktan sonra Athena tapınağında kurbanlar kestirip, kahramanlar için içki adakları sunar. Daha sonra kendi silahlarını anatarıça tapınağına asar ve tapınak da Troia Savaşı'ndan beri korunmakta olan silahlardan bazılarını alır. Bu silahlara duyduğu saygı öylesine büyüktür ki, Doğu seferinde onları hep yanında taşır. Büyük İskender, Troia'yı yeniden görkemli bir kent yapma sözünü yerine getiremeden ölür. Ancak M.Ö. 300'lerde başka pek çok zengin kişi kentin kalkınip geliştirilmesi için önemli miktarda para yardımı yaparlar. Bunun sonucu olarak da kente büyük çapta inşaa çalışmaları gerçekleştirilir. İlion'da ön yüzünde Akha ve Troialılar arasındaki savaşı anlatan sahnelerin olduğu ye-

ni bir Athena Tapınağı yapılır. Kentin kuzeyinde ise yaklaşık 8000 bin kişilik büyük bir tiyatro yapılır.. Athena tapınağında Troialı kahramanlara kurbanlar adanmakta, kentin merkezi olan agora da Troia Savaşı'nı temsil eden ikili mücadeleler yapılmakta, tiyatrodaki ise Troia üzerine oyunlar oynanmaktadır. Bu dönemde Troia açıkça Batı'ya yönelmiştir. Özellikle de Vergil'in İliada destanının devamı olarak yazdığı Eneas Destanı, kendinden sonraki Batı edebiyat ve sanatında derin izler bırakır. Bunların bağlantılı olarak 20. yüzyıl edebiyatında da Homeros ve Vergil'ini görmemek imkansız.

Bilindiği üzere Avrupa kültür ve tinini etkileyen iki yer vardır: Troia ve Kudüs. Sanki kültürel anlamdaki etki, son zamanlarda Troia'ya doğru kayar gibidir. Avrupalı (ve onların Amerika'daki uzantıları) entelektüel Troia'da önemli köklerinden birine geri dönem isteği taşır gibidir. Son yıllardaki Troia'ya duyulan ilgiyi ve Troia konusundaki üretkenliği başka türlü açıklamanın başka bir yolu yok gibidir.

20. yüzyılda antik çağın ve özellikle Troia'yı algılama sürecinin, birkaç farklı bağlantı üzerinden geliştiğinin aydınlatılması gerekir. İlk sırada Heinrich Schliemann çalışmalarının, kişisel mitosunda bağlı kalan tarihçesi yer alır ve Schliemann fenomenini kültür, sanat, araştırma ve bilim tarihi gibi farklı dallara kadar uzanır. Ve bu aşamada *mitos ve kızgınlığın tarihselleştirilmesi* kendisini gösterir. Homeros sayesinde, Troia, büyük Avrupa geleneğindeki yerini almıştır.

20. yüzyılın başından beri Troia motifinin güncel ilişkileri temsil etmeye uygunluğu, edebiyat için sıklıkla başvuru olan bir konu olmasına yol açmıştır. Troia temasını, toplumsal politikanın analizi ve çağların eleştirisinde kulla-

nın en önemli tiyatro adamlarının başında, Wilhelm Schmidtbonn ("Akhilleus'un Öfkesi"), Eugene O'Neill ("Elektra Yas Tutmalı"), Jean Giradoux ("Troia Savaşı Olmayacak"), Nikos Kazancakis ("Odissia"), Gerhart Hauptmann ("Atridler Dörtlemesi") ve Heiner Müller ("Philoctet") gelmektedir.

Kesinlikle savaş karşıtı ve tiyatrodaki Troia algısının en önemli örneği, Jean Giradoux'un "la guerre de Troie n'aura pas lieu", yani "Troia Savaşı Olmayacak" adıyla tanınmış oyunudur. Hektor ve Odysseus, Antik Dönemde ön saflarda savaşmış iki asker, Troia Savaşı'nın olmaması için anlaşılır.

Hektor savaşın mutlaka bir kahramanlık olayı olmadığını anlamış gibidir. Giradoux, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasının öncesindeki sezgisiyle yazdığı bu acı oyunda, bir savaşın nasıl başladığını analiz eder. Çoğu zaman, iki millet arasında bir savaşı başlatan nedenler önemsizdir, yeterli sayıda savaş kıskırtıcısı bulunması ve bazılarının savaşta çıkar ummaları, yazarın Troia örneğinde gösterdiği gibi, çok daha etkili olan unsurlardır. "Troia Savaşı Olmayacak" iki savaş arası dönemin en önemli savaş karşıtı oyunudur. İlk gösterimi 1935 yılında Paris'te yapılmış, 1936 yılında Viyana'da Josefstadt tiyatrosunda sahnelenmiştir. Giradoux'un savaşan devletleri, Almanya ve Fransa olmalıdır. Yazar, nasyonal sosyalizmin içi boş vatanseverliğinin gerçek yüzünü, keskin bir mizahla ortaya çıkarır ve konuyu izleyicilere, Troia'daki olaylar vasıtasıyla şimdiye, esprilerle açıklayan bir parodi şeklinde, karikatürize ederek aktarır. Alaycı, aynı zamanda kötümser bir tutumla, Kassandra'ya Avrupa'nın geleceğinin kehanetini yaptırır: "Hiçbir şey göremiyorum. Sadece insanın ve öğelerin aptallığı hesaba katıyorum... Bir sonraki savaş kapıda beklemekte". Bu oyunun siyasi boyutu, Almanya'da da açıkça anlaşılmalı ve Almanca konuşulan sahnelerin oynanması engellenmek isteniyordu. Kasım 1939'da başlayan savaşı bahane ederek, Kopenhag'da bu isteklerini gerçekleştirebildiler." Yazar, oyunda savaş nedenlerini ve genel olarak savaşı irdeliyor; ancak Kopenhag'ındaki savaşı, savaş konusundaki fıkırlardan keyif alamayacak kadar ciddiye almaktadır. Oyunun siyasi boyutu ise, "Fransız Propaganda Bakanı Kopenhag'da başarısız oldu" başlığı ile açıklanmaktadır.

Bir süre Dışişleri Bakanlığı'nın basın sözcülüğünü yapmış ve hatta 1939/40 yıllarında Propaganda Bakanlığı yapmış Jean Giradoux yazdıklarının ne anlama geldiğini çok iyi bilmekteydi. Sözlerin uyumu ve yazma güdüsü oldukça tehlikeli karışım sunmaktaydı. Şiddetin sembolleştirilmesi ve neutral hale dönüşmesi, "gerçekliğin" tersine çevrilmesini ya da görülememesi tehlikesini ortaya çıkarıyordu. İyi niyetli pasifist Hektor'un çabaları barışı kurtarmaya yetmez. Ozanın sözden mızrakları bedenleri delip geçer.

Oyun 1945 sonrasında büyük ilgi görmüş ve savaş sonrasıyla 1960 yılları arasında, tüm tanınmış tiyatrolarda sahnelenmiştir. Troia her yerdedi ve Troia Altı adeta savaşın ve gizli tehlikesinin simgesi olmuştur. Savaş karşıtı piyes, 1970'li yıllarda Amerika'nın Vietnam Savaşı'na karşı uygun bir sembol olduğu kadar, 1997 yılında Aachen'de günümüz Balkan Savaşı'na da denk düşmüştü. Antik Çağ'ın tüm unsurlarının ötesinde, Troia ve Troia Savaşı, Schliemann ve 1990'lı yıllarda ortaya çıkan savaş ga-

nimeti eserler tartışmasından tamamen bağımsız, Yeni Çağ'ın anlamsız savaş yıkımlarıyla eşanlamlı olarak kullanılmaktaydı.

Savaş aynı zamanda dille, dil için de yapılan bir savaştır ve dil politik güç isteminde merkezi role sahiptir. Medya övgüsü olmadan hükmetme övgüsü de olmaz. Bu durum en azından M.Ö. 1200'lerden beri böyledir. Batı için söz konusu olan, Homeros'dan biraz daha sonra, ideolojik gücü yeni sistemle kabul ettirmektir. Doğu ile Batı'nın M.Ö. 3. binden itibaren keşiştiği Troia'da sadece ekonomik bir savaş değil, yazının girişinde de belirttiğimiz gibi aynı zamanda bir kültür savaşı da (clash of civilization) söz konusuydu. Bu ve benzeri tezler haklı olarak yüzyıllardır yazılagelmektedir. Avrupa entellektüellerini bu bağlamda uğraştıran yorumlardan biri de (İliada Destanı bağlamında) Helena'yı tüm sorunların merkezine yerleştirme çabasıdır. Bir kadının kaçırılması, cinsellik alanındaki bir yeni yorumun şifresidir. Yunan epik ve tragedyasında temel amaç ana erkek sistemden, baba erkek sisteme geçiştir. Örneğin Aischylos'un *Orestie'sinde*, mahkemede Athena'nın sesi, ana katili Orest'in serbest bırakılmasını sağlar. İşte Batı aydın ve edebiyatçısı, bu aksların üzerinde tinselikle serüvenlerini devam ettirirler.

Yorumların yorumlarından oluşan bu zincir 17., 18. ve 19. yüzyılda edebiyatta doruk noktasına ulaşır. Troia temasını ele almayan hiçbir Barok opera yok gibidir.

Ve çok uzun bir zaman sonrasında *Kassandra* (1983), *Medea* (1996)'yı neden yazdığını soranlara "Bunun bir sonu olmalıydı" diyerek cevap verir Christa Wolf.

Evet bir sonu olmalıdır, ama o garip olay yeniden yeniden tekrarlanır; hiç sonu gelmez bu konunun. Yüzerle Medea, Ödipus, İphigenie ve Antigone kopyası Avrupalı aydınların beyinlerini ve kütüphanelerini doldurur. Böyle

Troia Savaş'ı bir daha bir daha gerçekleştirebilir.

Özellikle Rönesans'da ise bu durum bazen *kitsch* halini alarak had safhaya ulaşır. Mitolojinin sonsuz yeniden üretimi Blumenberg'in tanımlasıyla *kişinin kendisini mitolojiye yargılamasına* dönüşür.

Peki aslında nedir bu mitoloji denen?

Sözün, kelimenin tekrarlanarak, herkesin bildiği bir hikayeyi unutulmaz bir destana dönüştürmektedir. Tenin söze dönüşmesidir mitoloji.

Peki ama nedir aslında yüzlerce, binlerce kez anlatılmış olanı değiştirerek, süsleyerek yeniden anlatmak ve onu anlatılana dönüştürmek?

Çünkü sonuçta tekrarlanı tekrarlanı anlatılan, bir süreçten geçerek tek kelimeli kültür sistemine dönüşmekte. Bir ideolojiye. Bu ideojiden her şeyi reddeden başka bir ideolojiye.

Klasik dönem antikitesinin aynasında bir başka değer ve anlam boyut kazanmaktadır. Neredeyse ırkçılığa varacak kadar giden vatan, yurt söylemine dönen: ("*Greklerin Yurdu*") tanımlamasıdır. Söz konusu bu topraklar Batı aydınları için hümanizmin, hoşgörünün, güzellik ve cesaretin, töz ve erdemün özlemi olur. 1800'lerdeki klasik antike temasına bir göz atmak sadece Seneca, Euripides'i değil, aynı zamanda Corneille, Racine, Shakespeare ve Goethe'yi de yeniden canlandırmaktadır.

Christa Wolf 1983 yılında metinsel olarak yarattığı *Kassandra*'ya yeniden yaklaşmayı denerken "mitoloji okumayı öğrenmek" gibi bir tanımlama kullanıyordu. Bu kitabı yazmadaki amacını "*mitolojiden sosyal ve tarihsel koordinatları geri düşünme*" olarak açıklamaktaydı. *Kassandra* ise "üzerine yazdığı herhangi bir kişi miydi?" Metinleri yaratan Wolf bu sorunun hermeneutik soyut yorumunun farkındaydı. *Kassandra*'nın başında şunlar yazılırdı:

"Buradaydı. Burada duruyordu o. Şimdi bu başsız taşlaşmış aslan, baktınız mı ona. Bir zamanlar fethedilemez bir kale, bir taş yığını şimdi, en son gördüğü. Uzun zaman unutulmuş düşman ve yüzyıllarca güneş, yağmur, rüzgar parlatılar onu. Hiç değişmeyen gökyüzü, derin mavi bir blok, yüksek, uzak. Yakında kiklopik örülmüş duvarlar, bugün dün gibi, yola yön veriyorlar; altından hiç kan akmayan kaleye doğru. Karanlığa doğru. Boğazlanacak yere doğru. Ve tek başına. Bu hikaye ile gidiyorum ben ölüme".

Christa Wolf

Christa Wolf, *Kassandra* kişiliğini ölümüne giderken monologlaştırmaktadır. Öyle bir an gelir ki "ben" ve "o" iç içe geçerler. Wolf "*bu hikaye ile gidiyorum ölüme*" derken, sanki örnek aldığı Ingeborg Bachmann'ı anımsamaktadır.

Ingeborg Bachmann; o bağlamda yazar ve karakterin örtüşmesi.

Anlatıcı Bachmann, karakteriyle aynıdır. Bu aynı zamanda Wolf'un da yarattığı karakterle aynı olduğu anlamına mı geli-

yor? Hayır. Ölüme bir kahraman olarak sadece Cassandra gider. Yazarı değil.

İşte bu yazar ve karakteri ilişkisi Troia eserlerinde pek gerçekleştirilmez, ama Troia bir kent olarak edindiği anlamı daha da derinleştirir. *Tarihin tüm zamanlarındaki en akılsız yöneticilerin şifresi olur Troia.*

On yılı aşkın bir süreden sonra, Christa Wolf ikinci kez, bir antik dönem karakterini, büyücü Medea'yı yeniden yorumlamayı dener ve İkinci kez karakter-yaratıcı arasında ki o görülmez ilişkiyi görünür kılmaya çalışır:

Bir ismi söyleyip, duvarlar sağlam olmadığı için onların zamanlarına geçiyoruz, umulan buluşma, hiç kuşku duymadan, zamanın derinliğinden bakışlarınıza sertçe cevap veriyor. Çocuk katili? İlk kez bu kuşku. Alaycı bir omuz silkeleşiş, dönüp gitmeler, kuşkuyma gereksinim duymuyor artık, çabalarımıza, ona dürüstce davranmak isteyen, gidiyor. Bizden nereye? Bizden geriye? Sorular anlamlarını yolda kaybettirir. Biz onları yola gönderdik, zamanın derinliğinden gelip çıkıyor karşımıza, bizler bırakıp kendimizi geri düşünüyoruz, eski zamanlara, o gözükün, sizlere olduğunun tersine bizlerle açık konuşmayan. Karşılaşacağız mutlaka günün birinde...

Bırakın bizi yaşlılar inelim, alacaklar mı bizi? Eli uzatmak yeter. Kolayca geçebilirler bizlerin tarafına, yabancı konuklar, bizlere benzeyen...

Baskımız yüzyıllarca eriyip gidiyor... Uyarmalıyız onları. Değerimiz kapalı bir sistem oluşturuyor, hiçbir onu reddedemez. Yoksa bizler kendi içsel değerimizi ve kendi değerimizi tartıp biçmeli miyiz, öylesini çekip gitmeli, birlikte, art arda, kulağımızda yıkılan duvarların sesleri. Yanımızda umamız büyüü isimlerden yaratıklar, zamanın içinde birbirleriyle buluşup, acılı gidişat. Bizim zamanımızda bize kismet oluyor. Yabanıl kadın.

Şimdi artık duyuyoruz sesleri (s. 9).

Rejim adına kötüye kullanılan bir karakterin sesini duyuyoruz: Destanlaşırken ardında cesetler bırakan isim. Anlatılar, şarkılar, eposlarla kolektif bellek kendisine algılanabilir bir biçim vermektedir: „Onlar, bizlerden, neye ihtiyaçları varsa onu yaptılar. Senden (Jasun) bir kahraman, benden ise kötü bir kadın“ (s. 57). „Yalan, yalan, yalan“ (s. 110). Sistemin hizmetinde, sadece „yenen ve yenilen“ (s. 113) kategorisinde olup bitmektedir her şey. Sonunda her şeyin suçlusuz olan Medea baygın bir şekilde kendi mitosuna isyan eder:

Ne söylüyorsunuz siz. Ben, Medea, çocukları mı öldürdüm!.. İşte böyle. Sonunda her şey buraya vardı. Sizler, bizden sonra gelenlerin beni çocuk katili olarak adlandırmaları için elinizden geleni yapıyorsunuz... Ne kalyor bana. Hephinize lanet olsun... Ben, Medea, lanetliyorum hepinizi (s. 236).

Wolf'la böylece mitolojiler herkesin anlayabileceği, birikte taşıyabileceği, küçük formatlara indirilmişlerdir.

Söz konusu mitler ve metaforlar olunca, oynanan oyun-da hile de vardır tabii ki.

Freidrich Nietzsche o muhteşem makalesi "Ueber Wahrheit und Lüge im außermoralischen Sinne" (Ahlaki Anlam Dışında Hakikat ve Yalan Üzerine) (1873)'de Avrupa'lıların

eskiden beri gerçeklerini, değer ve düzen sistemlerini yarıttıkları olgudan "metaforların hareketli efendisi" resmi-ni ortaya atar.

Nietzsche bunu yaparken açık kendi Mimesis'inde hakikatini işaretini resmedilmemiş, tam tersine, mitolojilerin gerçek kullanımları konusundaki "gerçek" sorusu ele almıştır. Mitolojilerin kullanımının biraz daha açılımını istemektedir. Onun kurtarıcı umudu, tinin maskesinden yola çıkmaktadır. Çünkü, ona göre, yaratıcı kavramları, taşıyabileceğimiz sorumluluğunda kullanmamak şarttır. Dikkat edilmez ise "inşaat ustasından, harabe ustasına" dönüşebiliriz. Nietzsche'nin bu görüşlerinden yola çıkarsak, Christa Wolf'un deneyimlerini tehlikeli olarak niteleyebiliriz.

Burada "mitolojinin" manüplasyonu söz konusudur. Yani Troia mitolojisi, Vergilius'dan beri edebi anlamda metinsel maniplasyonun da tarihidir.

O zaman şöyle bir soruyu da sormak gerekmektedir:

Acaba 19. yüzyıl, klasik dönem mitolojilerinin edebi alanda yeniden yer bulma çabalarının ulusal çıkarlar için kullanıldığı bir dönemi miydi? Ve 20. yüzyıldaki mitolojilerin mantıksal, yani ironik dekonstrüksiyonu aslında bunun sonucu mu? Edebi alandaki ürünler bu görüşü bazen onaylar gibidir, ama hiç kuşkusuz bu görüşün karşıtı görüşleri görmek de mümkündür. Örnek olarak Sloterdijk'in "Erregungsgemeinschaft" (Çoşku Topluluğu) tanımını verebiliriz. Milliyetçilik, ırkçılık ve toplumsal delilik, Avrupa'nın parçalanmış toplumunda kendiliğinden bulunmazlar. Söylemler, resimler, metinler, sembol zincirlemeleri tematik olarak toplumsal çoşkuyu üretirler. Toplumsal çoşku bu ivmeyle "ulusa" dönüşür ve mitler bu ulusallaşmada büyük rol oynarlar. Toplumsal sosyo-psikolojik telkin, tehlikeli tepkileri de içinde barındırmaktadır. Var-olma (Heidegger terminolojisindeki Da-Sein) post modern yalvaçları tarafından, Şiddetin içinde Olma şeklin-

de tanımlanır. Soterdik'in hiç de yaban atılmayacak görüşlerini bu şekilde özetleyebiliriz.

İşte Christa Wolf'un Medea'da önce sevgiyle, daha sonra da ironik bir biçimde anlattığı ise tam buna denk düşmektedir:

Tehdit ederek ona doğru yürüdüm, geri çekildi ve elinden birşey gelmediğini söyledi, onun halkı tahrik ettiğini belirtti. Halk'tı, dedim, o benimle tarihin tüm ciddiyetiyle kardeş ölümü masaya yatırmak istedi...

Ahh, dedim alaycı bir şekilde, bu insanlar, kendilerini ortadan kaldırma fikirlerinin de sahibidirler... (s. 174)

Troia konusu hiçbir zaman, Dünya Savaşları yüzüylünde olduğu kadar zengin bir çeşitlilikle ele alınmamıştı. Giritli Nikos Kazancakis mitosun kapsamını genişleterek, 1938 yılında yazdığı manzum destanı "Odissia" da "ebedi gezgin" motifine bağlamıştır: Odysseus yeni serüvenlere doğru yola çıkar, Helena'yı tembel Menelaos'tan, bir kez daha kaçırr ve onu yeni bir kültür kurmak üzere Girit'e yerleştirir; Nil Nehri'nin kaynaklarına gider, komünist bir şehir devleti kurar.

Burada da mitoloji ulus bağlamındaki o tehlikeli tepkiyi görebiliyoruz.

Yukarıda adı geçen girişim başarısızlıkla sonuçlanınca, artık roman kahramanı bu tür eylemlere girişmez, bir çeşit aziz olur ve içsel özgürlüğünü kazanmış, neşeli biri olarak Güney Denizi'nde bir buzdağında hayata veda eder. Bu mitosun edebiyat alanındaki algılanışına çehre veren ise, James Joyce'un 1921 tarihli, konuyu Dublin'de modern normal insanın, normal bir gününe aktarıldığı, "Ulysses" romanı olmuştur. Konunun kahramanlık yönüne içsel mesafesine rağmen, Joyce'un modern romanın biçimi üzerindeki büyük etkisi, daha başka Odysseus romanlarının yazılmasına yol açmıştır. Jean Giraudoux henüz 1919,31 yılında yazdığı romanı "Elpenor" da olayları bir denizcinin bakış açısından

inceler. Nihayet Lion Feuchtwanger, 1948 yılında tüm tosu sorgulayacaktır: "Odysseus ve Domuzlar, ya da Kültürün Verdiği Rahatsızlık" romanında Odysseus Phaiakların adasına geri dönerek orada demiri ve yazıyı öğrenir, bu gelişmeler uğruna orada kalmak veya görünürde geri kalmış İthalia'ya dönmek arasında tereddüt eder. Bu arada insanoglundun bulunduğu durumda kalmaya eğilimli olduğunu öğrenir, -aynı şekilde bir zamanlar domuz haline dönüştürülmüş yol arkadaşları tekrar zor bir yaşam tarzı olan insan durumuna dönmeye ikna edilememişlerdir, vazgeçip İtalya'ya geri döner. İkinci Dünya Savaşı sonrası roman yazımında odak noktası, neredeyse her zaman Odysseus'tur. Oradan oraya sürekli yolculuklar ve eve geri dönenlerin kaderi temaları, zamanın ruh haline tamamen uygun düşmekteydi.

Troia mitolojisinin Batı edebiyatındaki kullanımı konusunda birkaç örnek verdik. Kronolojik olarak anlatmaya çalıştığım, Troia Destanı en azından M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren tinsel olarak Batı edebiyatının beynine işlenmiştir. Bu nedenle içinde "tarihsel bir özün" olduğu neredeyse kesin olan bu katmanlı destâ, her kriz döneminde yeniden yeniden ele alınmaktadır. Edebiyat bu konuda eşsiz bir uygulama alanı sunmaktadır sanatçılara. Sembolleşen kavramlar çerçevesinde Batılı aydın kültürel kâbesini ararken çok zorluk çekmemektedir.

Son dönemdeki oldukça "saçma" ve "ulusalcı" alana kayan Troia tartışmaları, yukarıda göstermeye çalıştığım tinsel bir devamlılığın Türk kültür ve edebiyatında olmadığıdır. Özellikle Cumhuriyet sonrası devlet destekli edebi çabalar tikanıp kalmıştır. İşte bu tikanıklığı aşmanın tek yolu, Troia Destanı edebi alanda biraz daha içsel-leştirmek, bu konu merkezinde yoğunlaşan romanlar, oyunlar, öyküler, şiirler yazmaktır. Bunlar varolmadan, bu tür mitolojik konuların siyasi arenaya çekilmesi anlam taşımamaktadır. Önce edebiyat, sonra siyaset.

Gerisi ise boşa kürek çekmektir.

Kaynakça:

- Jean Giraudoux, *La guerre de Troie n'aura pas lieu*. 1982. Paris.
Christa Wolf, *Kassandra*, 1997. München.
Christa Wolf, *Medea. Stimmen*, 1996. Frankfurt a. M.
Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke. Bd. 1*. 1988. München, 873-890.
Jürgen Wertheimer, *„Der Troianische Krieg findet doch statt“*. Troia. Von Homer bis heute. (Ed.) H. Hofmann, 2004. Tübingen. 187-202.

Gerd Biegel, *Mytenwandel. Troia Rezeption 20. Jahrhundert in Theater, Literatur und Kunst*.

Troia: Traum und Wirklichkeit. 2001. Stuttgart. 440-454
Bernhard Zimmermann, *Europa und die griechische Tragödie. Vom kultischen Spiel zum Theater der Gegenwart*. 2000. Frankfurt am Main.
Christiane Zintzen, *Von Pompeji nach Troia. Archäologie, Literatur und Öffentlichkeit im 19. Jahrhundert*. 1999. Wien.

Torunların romanlarında Nazi dönemi “Eksik” mi?

Almanya'dan kaçanların ya da sürülenlerin başına ne-ler geldi? Bir karikatür ne zaman eğlenceli olmaktan çı- kıp anti semitik olur? Almanlar geçmişlerinin yüküyle nasıl başa çıkabilirler? Modern bir endüstri ülkesinin bar- barlığın uçurumuna bu benzersiz düşüşünün nedenleri nedir?

70 yaş civarındaki yazarlar kuşağının makalelerinde ve kitaplarındaki hakim konu Nazi dönemi ve sonuçları hakkındaki tartışmalardır; az sonra bizzat cevaplamak üzere ortaya sorular atılır. Burada düşündürücü bir tröstleşmeyle karşı karşıyayız. Son yıllarda hukukçu ve yazar **Bernhard Schlink** (doğ. 1944) *“Vorleser”* kitabıyla tanrılar katına çıkmayı başarıyor. Eseri ABD'de ol- dukça büyük bir ilgi gördü. Ardından tam bir boşluk doğdu.

Edebiyat eleştirmenleri tarafından sadece marjinal olarak algılanmayan tek genç yazar **Marcel Beyer** (doğ. 1965) oldu. Siperde ölen askerlerin inlemelerini özenle kaydeden bir akustik uzmanının hikayesini anlattığı *“Flughunde”* (1995) kitabı haklı olarak büyük bir başa- rı kazandı. Burada hem 40 yaş altı yazarların Nazi dö- nemini konu alan ve pek de nadir olmayan kitaplarına bugüne kadar neden pek ilgi gösterilmediğini tartışmak, hem de genç yazarların özellikle ilginç bazı kitaplarını kısaca tanıtmak istiyorum.

40 yaş altı bir yazar, başlı başına bir yeniliktir. Bir çok başarılı genç yazarın çıkmasına doksanlı yılların bir fe- nomeni olarak bakabiliriz. Aralarında **Reclam** yayinevi- nin eski editörünün de bulunduğu bazı editörler kitap- larında ve yayımladıkları sayısız makalelerinde yeni bir dönemden söz ediyorlar. Bu ilhamı onlara kuşkusuz editör masalarına ulaşan sayısız genç yazar dosyası ver- miştir. *“Yeni anlatım”, “Yeni epik”* anahtar sözcükler ha- line geldi. Artık insanlar -biraz da Amerika'ya örnek ala- rak- yazarlardan *“hikâyeler”,* destansı şeyler okumak ist- iyorlar, kendine âşik iç dökmelerini ya da yazmanın an- lamı konusunda birtakım şeyler değil. *“Meta-edebiyat”* diye adlandırılıyor artık. 80'li yılların oldukça soyut ve

teorik edebiyatının bir bölümü. Bu kategoriler bazı ki- taplar için ne kadar haksız ve idamgalamak olsa da birçok genç yazara çıkış imkanı sağladı. Bazı editörlerin birleşmeden sonraki Almanya'daki gündelik yaşamı, bir kuşağın tarihsel bir moladan sonraki yaşam duygularını anlatan hikayelere gösterdikleri ciddi ilgiye uygun olan şey diğer bazı yayıncılarda bu ekonomik hesaplamalar- la bağlantılıymış gibi görünüyordu: Amerikan moda ro- manların telif ücretleri giderek fahiş boyutlara ulaşınca, başka alanlara ilgi gösteren genç ve satın alma gücü olan gençler keşfedildi; artık sadece video ve cep tele- fonu değil, trend romanlar da satın almalıydılar. Yayın- cıların diğer eğlence endüstrilerinin gerisinde kalma korkusu -üstelik kitap piyasası da mutasyona uğrayıp rehber kitaplar, tatil romanları ve hobi kitaplarıyla uğra- şır olmuştur- ekonomik açıdan pek başarılı olmayan sek- senli yılların ardından (yurtdışındaki Alman edebiyatına olan ilgi oldukça düşmüştü) giderek arttı. O halde genç yazarlardan çok şey bekleniyordu, ki bu da, benim dü- şünceme göre, bazı yayıncıların her zaman toplumun seçkin zevklerine uygun olmasa da, ekonomik açıdan başarılı romanlar konusundaki artan beklentisi ile sade- ce sanatsal kaygılarla okuyan ve yargılayan kültür çev- releri arasındakı mesafeyi giderek açtı. Bununla beraber bana öyle geliyor ki, genç yazarlara daha işin başında edebiyattaki büyük boşluk gösteriliyordu -yani genç ve eğlence arayışı içindeki okurlar (yayıncılar açısından) ya da daha doğrusu tekrar *“Amerikan”* tarzı, gösterişli metinlere, konu olarak *“küçük şeylerle”* uğraşan edebi- yata geri dönüş ve pervasızca özel mülkiyeti savunular da dahil büyük ideolojilere sırtını dönme (eleştirmenler açısından)- buna karşın *“büyük dönüşüm romanları”*nın ya da Nazi dönemi hakkındaki romanların yaşlı, belli bir yere gelmiş yazarlar tarafından halledilmesi bekleniyor- du. Yaşlı kuşak daimi bir itina ve çalışkanlıkla Nazi dö- nem ve sonuçları hakkındaki romanları, anıları, geri dö- nüşler yazdıkları için bu girdap içinde hemen hemen hiçbir eleştirmenin ya da yayıncının edebi bir keşif yap- mak ya da genç yazarların izini sürmek konusunda bir şey yapmadığı anlaşılıyor. Bu arada herhalde birkaç genç yazar açıkça Nazi dönemi hakkında kitaplar yazdı -bunlardan üçü aşağıda kısaca tanıtılacak- okur kitlesi- nin büyük bir kısmı **Grass & Walser** (bundan böyle G&W diye anacağız) ikilisinin romanlarına ya da beyanatları- na ilgi gösterse de- bu belki de okurun belirli yüzlere alışması ve kendi düşüncelerini zarif bir biçimde sunu- lup onaylanmasını istemelerinin bir sonucudur. Belki de genç yazarlara, sırf Nazi dönemini yaşamadıkları ve sa- dece anlatılanları duydukları için onların bu konuda yet- kin bir şeyler yapabileceklerine inanıyorlar. Belki de bizzat yaşamış olmanın karşısında tarihsel mesafenin getirdiği avantajlar iyi bir şekilde yansıtılıyor.

Ayrıca doksanlı yıllarda birçok genç yazarın, sarıh bir şekilde politik konuları ele alanların dışında, bazı poli- tik kitaplar yayımladıklarını düşünüyorum, bunlar kültür

sayfalarının zevkine pek uymayan ve hatta bana kalırsa pek de okunamayan bir dilde yazılmış olsa da.

Birçok genç yazarın -ki bunları homojen bir grup olarak görmemek gerekir- başarıları saman alevi gibi gelip geçici olduğundan, kültür sayfalarında suçlayıcı yargılar işitilmeye başlanıyor: "*Çok fazla hedonizm! Çok fazla pop!*" Bu genç yazarlardan bazıları edebiyat savcılarının mesela "*pop*"un ne demek olduğunu pek bilmediklerini anladılar. Son yıllarda hiçbir kavram böyle vara yoğa kullanılmadı. Oysa **Walter Benjamin** uzun yıllar önce "*aura*" ve "*aura'vari*" kavramlarına bir açıklık getirmişti, ki **Clement Greenberg**, **Lawrence Alloway**, **Barbara Rose** gibi sayısız sanat tarihçisini söylemeye bile gerek yok, ama kültür sayfaları "*pop*"la "*trash*"i birbirine karıştırıyor. Kısa açıklamak gerekirse: "Pop" yüzeyi bir aura ile kaplar ve arka planı görünüşte bir estetik içinde eritir. Pop somuttur, iyimserdir. Pop şekerlemedir. Buna karşın "*trash*" kötümserdir, felsefidir, ama bunun için ansiklopediye gereksinim duymaz. Gerçi trash yüzeyi, partileri, uyuşturucuyu, ağızda kalan buruk tadı anlatır, ama bu sırada zarif bir şekilde fark ettirmeden bir alt metin, bir arka plan oluşturmaya hedefler. Ama bu okura, zaman zaman "*Meta-edebiyat*"ın yaptığı gibi ön planda bir karakter profili ya da bir toplumun portresi olarak sunulmaz -okur bunu kendisi hissetmek zorundadır. Pop her zaman öncedir: yetişkinlikten, politikadan, (yüzeyin) çöküşünden önce. Trash ise sonradır: Partiden, ertesi günkü sabahtan sonra ve çöküşün kalıntıları arasındadır. Edebiyatın savcıları birçok genç yazarı yüzeyle uğraşmakla, kısaca pop etiketiyle suçladı, onla-

rın edebiyatının "*party*"nin parlak örtüsünün altında genellikle son derece kötümser, iyice araştırılmış sosyal profillerin biraz duygusal bir anlatılması olduğunu anlamadılar. "*Pop*" suçlaması "*politikadan ne kadar uzak!*" türünden bir anlam içeriyor -başka bir genç kuşağın politik temaları muhtemelen başka bir dille işledikleri, politik metinlerin mutlaka hiciv olmak zorunda olmadığını, 68 kuşağının oldukça kaba anlatım biçimlerinin edebi yönelim sunmadıklarını anlamıyorlar. Sadece görselliği yayan araçlardan gördükleriyle yetiniyorlar. Böylece politikaya uzak genç yazarların Nazi dönemini anlatmakta yetersiz oldukları söylentisi uyduruk bir hikaye olup kuktan kulağa yayılıyor.

Bunu güven eksikliği şeklinde yorumlamak mümkün, ama yetkilendirme sorunları olarak da nitelendirilebilir. Çünkü böylesine nazik ve hassas bir konunun edebi bir biçimde işlenmesi başkalarının eline bırakılmak istenmiyor. Belki genç yazarların konuya, şimdiye kadarki monopolcülerin arzu ettikleri kadar gereken saygı ve özeni göstermeyeceklerinden korkuyorlar. Hassas bir konunun alışılmamış bir biçimde ele alınmasına gösterilen bağnaz tepkiye en iyi örnek belki de 2001 yılında Köln'li genç yazar (doğ. 1969) **Leander Scholz**'un kitabına yapılanlardır: "*Rosenfest*" (Gül Bayramı) adlı romanında yazar RAF'in (Kızıl Ordu Fraksiyonu adlı bir yasa dışı bir örgüt) tarihçesini ele alıyor. Ama "*duyulmamış*" bir şey yapıyor: Hikâyeyi değiştirip yeni bir şey kurguluyor, tarih ile kurgu arasındaki belirgin sınırları ortadan kaldırıyor. Ve bu çok kötü karşılanıyor.

Nazi dönemini anlatmayı hedefleyen genç yazarların fikirlerine bir başka yetersiz örnek de şudur: "*Medya politikayı nasıl belirliyor?*"

Birçok yayın organı sayfalarını birkaç "*karşı görüşte*" yazı ya da beyanat vs. ile süslemeyi seviyor, belki de zamanın ruhuna uygun olarak cesur ve esnek bir imaj yaratılmak isteniyor; kızıl, yeşil, sarı ve siyah renkleri arasında değişip duran yanardöner bir bukalemen gibi, bunların ne oldukları tam olarak anlaşılmalı, ama her zaman uygun dozda olmalı, genellikle tutucu yayın organının düşüncesi hemen ilk bakışta anlaşılmalı, ama tamamen de gözden silinmemeli. Çok iyi tanıdığım 40 yaşlarında bir kadın yazar **Walter-Schirmacher** tartışması konusunda derin bir araştırma yaptı ve yazısını birçok büyük gazeteye gönderdi. Hepsini reddetti. Ama birkaç gün sonra bu gazetelerden birinde şöyle bir şey yer aldı: "*Genç yazarlardan hiçbiri bu temaya ilgi göstermiyor.*" Yorum yok. **Thomas Lehr** gibi bazı genç yazarların eserleri oldukça olumlu karşılandı, ama yanıltıcı olarak bunlar tek tük olgular olarak gösterildi. "*Torunlar*" diye nitelendirilen genç kuşağın bu ülkenin bugünkü ve geçmişteki politikalarını çoksesli bir yapıda ele almaları ve ortaya G&W ikilisinin yaptıklarından farklı şeyler ortaya çıkması görmezlikten gelindi.

Artık genç yazarların da şimdiye kadar kendilerini tanrıları katında gören yazarların konularına da el atmalarının zamanı geldi, artık edebiyat partisinde kendilerine ayrılan yumuşak köşede uyuşup durmasınlar. Zararsız **Ranicki** değil burada düşünün gibi gösterilmek istenen, bilakis G&W'nin gizliiden gizliye tröstleşmesine çeşitli nedenlerle katkıda bulunan edebiyat adamları, eleştir-

menler ve edildiler.

Şimdi yukarıda sözünü ettiğimiz konuyu işleyen ve 2001 ve 2002 yıllarında yayınlanan dikkate değer üç roman örneğini ele alalım:

Thomas Lehr'in kısa romanı *"Frühlin"* (İlkbahar) 39. bölümden başlar. Bu farmakolog **Christian Rauch**'un hayatının son 39 saniyesinin senkronizasyonudur. Bir sürü sesin kısa kısa ve ayrı ayrı çıktığı umutsuz bir dildir bu, kahramanın ölümü yaklaştıkça küçük büyük harf kullanımındaki, cümle yapılarındaki ve notkalamadaki düzensizlik giderek artar. Bir insanın psiko-fizyolojik çöküşüne uygun olan bir dil büyük bir ustalıkla bulunmuştur burada. Okurun, intihar eden bu adamın düşüncelerinden bulup çıkardığı hikaye şöyledir: Babası doktor olan **Christian** 11 yaşındayken evlerinin bahçesinde bir adam belirir ve bağırır: *"Hazırlanın, Bay Doktor, hazırlanın!"* Arından soyunmaya başlar ve elbiselerini babasının savas sonrası edindiği şık Mercedes'in üzerine koyar. **Christian** bu cümlenin anlamını kavrayamayacak kadar küçüktür, ama büyük kardeşi **Robert** yabancı adamla konuşmaya başlar. Kısa bir süre sonra adam teşhirci olarak polis tarafından tutulur. **Robert** babasının geçmişte yaptıklarını kaldıramaz ve üç yıl sonra bir trenin önüne atlar. Buna karşın **Christian** anne babasından, doğduğu şehirden kaçarak, annesinin cenaze töreni için bile geri dönmez. Küçük bir işyeri olan sıradan bir kadınla evlenir ve ona babasının yaptıklarından asla söz etmez. Nihayet, 50 yaşına geldiğinde **Gucia** isimli bir fahişeden babasının onun annesini soğuk-deneyi için kullanmış olduğunu öğrenir. Daha doğrusu annesi, Nazilerin soğuk deneyine maruz kalmış birinin çiftleşme ile canlandırılması deneyi için kullanılan fahişelerden biridir -Himmer'in fikirlerinden biri. 17 yaşındaki ağabeyinin intiharından 30 yıl sonra **Christian Rauch** aynı nedenden dolayı kendini öldürür.

Jörg Bernings'in 2002'de yayınlanan romanı *"Niemandeszeit"* (Hiç Kimsenin Zamanı) romanı okuru 1946 Çekoslovakya'sının en uç sınırına götürür. Burada, çeşitli ırklara mensup insanların sığındığı, küçük, terk edilmiş bir yer bulunmaktadır. Çeklerin istimlak ettiği ve yurtlarından sürüldüğü *"sığınma topluluğunun"* içinde bir Alman Nazi subayının kızı da bulunmaktadır. Ama orada, savaşın sonra Almanların evlerinden atan devrim muhafızları ordusundan kaçan iki de asker vardır. Tarih ve zamanın biraz dışına yerleştirilmiş gibi görünen bu yerde sığınmacılar, herkesin çıkarı doğrultusunda, yakalanmamaları için birbirlerine destek olurlar. Aralarında bir sevgi doğar, rengârenk, büyük bir aile oluşur. Ama bu yer bir yanlışlık sonucu fark eden sadece, **Mrha** ve **Lipa**'nın kaçtıkları devrim muhafızlarının komutanı değildir, ayrıca *"avcılar"* onların izini sürmektedir. Ama onların derdi bambaşkadır. Bir Çek genci, Çekoslovakya'nın henüz çok uluslu bir devlet olduğu zamanlarda Alman Nazi Subayın kızı **Theres'e** aşk olmuştur. Ama aralarındaki kısa ilişki aniden sona erer, **Thomas, Theres'in** babasının gayretleri sonucu, gündüzleri çalıştırılmak üzere *"İmparatorluğa"* götürülmektedir.

Thomas, Theres'i aramak için devrim muhafızlarından ayrılmıştır. Ve bulur da: **Theres'in** canına kasteden dev-

rim muhafızlarıyla aynı anda. Bu roman da intihar benzeri öldürücü bir kurşunla son bulur. Thomas, maruz kalacağı acılardan ve tecavüzlerden kurtarmak için genç sevgilisini vurur. **Berning** şiirsel bir polisiye yazmayı başarmış ve -tarihi sapmalar konusundaki tehlikelerle birlikte, kurban ve celladın kolunda bir işaret ya da üzerinde bir üniforma olması gerekmediğini, her grupta böyle kişilerin olabileceğini göstermiştir.

"Morfinman Ya Da Barbarım Ben" romanında **Tanja Langer** bir yandan, çocuklukları Nazi döneminden geçen anne babasıyla çatışırken bir yandan da Nazileri gençlere birer kahraman gibi gösteren bir adamla çatışır. **Dietrich Eckart** (1868) Bohemyalı, morfinman (tabi bu Naziler tarafından hasır altı edilmiştir), gazeteci, oyun yazarı ve her şeyden önce de aşırı anti semitizmi ve Alman kültürünü çok önceden söze döken hayalperest bir şairdir. Hitler Münih'e gitmesinden kısa bir süre sonra, 1923'de ölen **Eckart'a** çok şey borçludur. Hitler'i oğlu gibi gören yaşlı adam onu Münih'in seçkin çevrelerine sokar, **Bechstein**'lerle, **Wagner** ailesiyle tanışır. Nazi partisinin toplantılarına götürür, (Hitler'in daha sonra onun heykelini dikeceği) Obersalzberg'de yürüyüşlere çıkarır, ilk editörü *"Münchener Beobachter"* dergisini *"Völkischer Beobachter"* haline getirmek için para bulur. Hitler **Eckart**'ın Nazi partisinin yükselişini göremeyişine çok üzülmüştür.

Yazar **Langer** kişisel olanla tarihsel olanı ustaca bir araya getirir, bugünü geçmişle karşılaştırır, ikisi arasındaki sınırların ne kadar da akışkan olduğunu gösterir. Anne babasının öylesine yaptıkları saptamalarda sürekli **Eckart**'ın düşüncelerini bulur. Ama genç kız ailesinin suskunluğu karşısında, ki romanda bunu anlamlandırmaya ve sözcüklerle doldurmaya çalışır, acı çeker. Bunun dışında, **Tanja Langer**'in anekdotlar şeklinde bir yapışı olduğu söylenen romanı ilginç bir zaman ve kültür tarihi ayrıntılarıyla dolu bir hazine gibidir. Orada 1917 yılında **Max Reinhardt**'in söylediği *"Ölü kahraman hayatta kalmayı başarır"* gibi bir sürü göndermeye rastlamak mümkündür.

Bu üç roman genç kuşağın Nazi dönemini ele aldığı edebiyattan sadece birkaç ilginç örnektir. Makro Martin'in *"(Berlin Prensi)"* adlı denemesi ve *"Mare"* dergisinde yayınlanan, Rauschen kentini konu alan (şimdiki adı Swetlogorsk) bilgi ve şiir yüklü porte çalışması mutlaka okunmaya değer. Öyle görünüyor ki genç yazarlar tarihsel mesafe sayesinde tartışmaya önemli katkılarda bulunabiliyorlar -tıpkı genç kuşağın *"bizzat yaşama"* eksikliği gibi, yağlı kuşak tarafından bu biçimde yapılamayacak olan alternatifsiz bir katkıdır bu. Belki, savaş sonrası ikinci kuşağın geçmişe yaptığı bu baki, yazardan yazara farklılıklar gösterse de, daha sakın, daha sessiz bir dili de beraberinde getirecektir ya da **Thomas Lehr**'de olduğu gibi mesafe ve ironinin mümkün kıldığı coşku dolu bir ifade tarzı. Bir iz sürmedir bu. Artık *"orada olan"* hakkında değil, sadece *"orada olmayan"* hakkında, parçalar, buluntular ve boş alanlar hakkında yazılabilir.

Batmanlı yazar ile şehrinde söyleşi

Meyaser'in Uçuşu adlı öykü kitabının yazarı Yavuz Ekinci ile biraz kendinden, biraz öyküden...

“Karışık yüzler aldık birtakım çarşılardan”

Kahramanlarımın çoğu hayatla buluşunca bir tükenişi yaşıyor.

"Meyaser'in Uçuşu" bir ilk kitap... Ve Edip Cansever'in yukarıdaki vurucu dizesini alıntılarla başlanmış. Kitap, iki kısımdan oluşturulmuş: **"Ateşe Atılan Tabletler"** ve **"Suya Atılan Tabletler..."** Kitabın oluşum sürecinden bahsedersiniz?

Okuma yazmayı geç öğrendim. Lise ve üniversite yıllarında kitap okumaya başladım. İlk öykümü 1998 yılında yazdım. Ama zihnimde olayları daha önce de öyküleştiriyordum. Konusu, İlisu Barajı nedeniyle sular altında kalacak olan Hasankeyf'ti. Batman'da çıkan bir dergide yayımlandı. Daha sonraki günlerde, öykülerim ulusal dergilerde yayımlandı. 2001 yılında öykülerimi toplayıp arala-

rından seçtiklerimle bir dosya oluşturdum. Bu dosyanın ismini **"Tabletler"** koydum. 2003 yılına kadar da dosya oluşturma işine hiç girişmedim. Öykülerim dergilerde yayımlanıyordu. Öykülerim hakkında sık sık **Selim Temo** ile konuşuyordum. Bana her zaman çok desteği oldu. İlk önce elimdeki öykülerden 19 tanesini seçtim. Bu seçtiklerimi **Hasan Ali Toptaş, Selim Temo ve Seyyidhan Kömürçü**'ye gönderdim. İsimlerini saydığım kişilerin değerlendirmelerini göz önünde bulundurarak dört öyküyü dosyadan çıkardım. Dosyaya da **"Bir İntiharın Anatomisi"** ismini verdim. Bu isim kitaptaki bir öykünün ismiydi. Dosyayı Varlık Yayınları'na bıraktım. Mart ayında

dosyayı bir daha gözden geçirdim. Bu sefer dosyaya **'Tabletler'** ismini verdim. Cadde Yayınları için **Adnan Özer'e** gönderdim. Aynı dosyayla da bu yıl ki Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü'ne katıldım. Cadde Yayınları dosyası yayınlacağını bildirdi. Kitabın ismi üzerinde yaptığımız görüşmelerden, kitaba **"Meyaser'in Uçuşu"** adını verdim. Ve çok kısa bir süre içerisinde kitabım çıktı. Mayısın 28'inde kitap elime geçti. 31 Mayısta **Enver Ercan** beni aradı. '2004 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü Öykü dalında seçici kurul benim **"Tabletler"** adlı dosyayı ödülle değer gördüğünü' söyledi. Editörüm olan **Adnan Özer'e** ödül aldığımı bildirdim. Çok sevindi. **Enver Ercan** tekrar aradı. Dosyamın kitap olarak yayımlandığından dolayı ödülün iptal edileceğini söyledi. Durumu kendisine anlatmaya çalıştım. **"Seçici kurul benim dosyayı, ödülle değer gördü. Ödülün bana verilip verilmemesinin artık hiçbir anlamı yok."** diye düşündüm. İşte böyle gergin ve uzun bir süreçten sonra kitap oluştu.

Yine şunu da hissettim: Öykünün haricinde şiirin ve romanın da unsurlarından sanki bilerek faydalanmışsınız, yeryer çok şiirsel bir yapı, yeryer de roman türünün ayrıntılı tasviriciliğini çekinmeden kullanmışsınız. Ne dersiniz?

Şiirin ve romanın unsurlarından bilerek faydalanıp faydalanmadığımı bilemiyorum, buna net bir şey söylemek çok zor. Yıllardır büyük bir keyifle şiir ve roman okuyorum. Bunlardan beslendim. Şiirsel bir yapı olması için çalışmadım, ayrıntılı tasviriciliği de çok severim. Öykülerimde de çekinmeden kullanıyorum.

Kitabın bilgisine dönersem; **"Suya Atılan Tabletler'in, "Ateşe Atılan Tabletler'e** göre daha politik bir bilgiye sahip olduğunu düşünüyorum. En çok kitabın ikinci kısmı sizi ve kimliğinizi yaşanmışlıklarınızla ele veriyor.

"Suya Atılan Tabletler"deki öyküler **"Ateşe Atılan Tabletler"**deki öykülerden daha politik bir anlayışa sahip. Bu öyküleri yazdığım dönem, bölgede yaşananlar... Köyde otuyordum, orada yaşananların çoğuna tanık oldum. Sinemada bir savaş filmi izler gibi çatışmaları izledim. Bizim komşu köyler boşaltıldı, köyde ekonomik durumu iyi olan aileler şehre göç etti. Parçalanmış cesetler, boşaltılmış köyler, günlerce yanan ormanlar... Korkunun bir nesne olup aramızda kol gezdiğini gördüm. Onlar üzerinde çok derin izler bıraktı. Üniversiteyi Siirt'te okudum. Son sınıfta yurttan ayrılıp eve çıktım. Evimizin bulunduğu mahalledeki insanların çoğunluğu köyden kente göç edenlerdi. Onlarla konuştum. Dertlerini, hikayelerini, nefretlerini, özlemlerini dinledim. Gençler ile yaşlıların göçe bakış farkları ilginçti. Bu öyküler birer tarih tutanağı değildir. Bu öyküler bölgede yaşanan olaylar arasında ezilen insanların dramıdır.

Çünkü, yaşananlardan dolayı birçok insanın doğal yaşam ortamı tahrip oldu. Bunları **"Suya Atılan Tabletler"** adı altında toplamamın nedeni var: **Suya Atılan Tabletler'in** başında Diyarbakır ffsanelerindeki alıntı benim için çok önemli. Belki de bunlar suya atılan birer dilektir veya si-temdir.

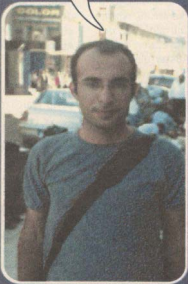
Kitabın hemen her öyküsünde geçen imgeleri, karakterleri doğrusu çok merak ettim. Çoğu öyküde atalardan biri var. (dede, babaanne, baba, anne...) Kitabın özellikle ilk kısmında cinsel yalnızlık cinnetleri ve mutlaka bir hava durumu sahnesi de var...

Karakterleri seçerken çok dikkat ettiğim onun öyküye uygunluğudur. Kahramanların çoğu hayatla buluşunca bir tükenişi yaşıyor. Evet, öykülerin çoğunda atalardan biri var. Yaşadığım çevrede geleneksel aile tipi var. Sürekli birlikte olduğumuz için de yaşamamızda çok yer ediniyorlar. Bana özel bir ilgi gösterdiği için de dedem çocukluğumla ilgili anılarda çok yer kaplıyor. **"Ateşe Atılan Tabletler"**deki öykülerde cinsel yalnızlık cinnetleri var. Yazdığım öykülerde şuna dikkat ederim. Cinsellik metnin önüne geçmemeli. Demek istediğim protez bir kol gibi durmamalı. Kendini hissettirmelidir. Sıkıntılarımız olmasaydı sevişir miydik? Erotizm edebiyatta kaçınılmazdır. Bu Binbir Gece Masalları'nda da vardır. Bizde Kürtçe anlatılan masallarda da erotizm var. Öykülerdeki hava durumu sahnesi sanırım doğanın duygularımız üzerindeki etkisindendir.

Elbette farklı metin ve disiplinlerden faydalandığınızı anlaşıyor, ama geleneği ve günümüz öykücülüğünü, dünyada ve Türkiye'de nasıl bulduğunuzu, kimleri beğendiğinizi de merak ediyorum?

Öykücülük hızla geliyor. Öykü türünde E.A. Poe, Çehov, Kafka, Hemingway, Borges, Sadık Hidayet gibi yazarlar en yetkin örnekleri vermişlerdir. Bu yazarların eserlerini okudum. Türk edebiyatında da Sait Faik, Sabahattin Ali, Oğuz Atay, Bilge Karasu, Fıruzan, Hasan Ali Toptaş'ın eserlerini okudum. Bu güne kadar öykü nasıl yazılmış, öykü için kimler ne demiş bilmek gerekiyor. Feridun Andaç'ın **"Öykücünün Kitabı"** adlı eserini çok geç okuyabildim. Öykü yazar ve öykü okuyamı seven biri için okunması gereken bir yapıt. Bir de Semih Gülmüş'ün **"Öykünün Bahçesi"** eseri çok önemli. Ben yaşadığım yörenin masallarını biliyorum. Her ülkenin masalı ilginç çok çekiyor. Dünya edebiyatındaki öykücülerin eserlerini okudum. Beni en çok etkileyen Kafka, Sadık Hidayet, Çehov, Borges, Sait Faik, Oğuz Atay'dır. Burada ismini anmadığım birçok değerli yazar var tabi ki. Günümüz öykücülüğünü de takip etmeye çalışıyorum. Faruk Duman, Sema Kaygusuz, Ayfer Tunç, Cemil Kavukçu, Hakan Şenocak...

Yazılan her öykü, öykü sanatını yeniden tanımlar

Hangi Yazar*

Yazar, yarattığı karakterler gibi kendi içinde de farklı kimlikler barındırabiliyorsa, veya ona bazen birbiri ile örtüşen, bazen ise çelişen kimlikler atfedilebiliyorsa, onu otorite olarak kabul etmek de zorlaşıyor kuşkusuz. Önemli kimliği içindeki çok katmanlılığı kavramak en temel özelliği. **Giorgio Manganelli**'nin deyimiyle zihinsel düzenekler uydurarak aldatma eğilimine işaret ediyor aslında. Gerçek kimliği ile toplumsal imajı arasındaki ilişki, gerçek isminin kullandığı takma ad(lar)la olan bağlantısı, yazdığı kitapların okurların kafalarında oluşturduğu yazar imgesi gibi konuların yanı sıra, yazarın kendi yaşantısını kitaplarına taşıması da yazar kimliği ile ilgili önemli bir mevzudur.

Birçok romanın yazarlarının gerçek tecrübeleri üzerine kurulduğu bilinmektedir. **Paul Auster**'in *New York Üçlemesi*'nin birinci bölümünde anlatıldığı bir olay kendi hayatından aldığını "bilyoruz" örneğin, *Kırmızı Defter* başlığını taşıyan başka bir kitabında böyle bir açıklama yapar çünkü. Bir gün **Paul Auster**, evinde kitabını yazarken telefon çalar ve arayan kişi dedektif bürosuna ulaşmak istediğini söyler. *New York Üçlemesi*'nin birinci bölümünde de benzer bir olay gerçekleşir. Kitabın ana kahramanı gerçek ismi Quinn olan ama yazdığı dedektif romanlarını **William Wilson** adı altında yayımlayan bir yazardır. Bir gece yarısı Quinn'in telefonu çalar ve arayan kişi **Paul Auster** ile, Auster Dedektif Bürosu'ndan **Paul Aster** ile görüşmek istediğini söyler. Quinn bir yanlışlık olduğunu belirtip telefonu kapatır ama aynı kişi kendisini ısrarla arayıp **Paul Auster** ile görüşmek istediğini bildirince dedektif roman yazarı, yaptığı işin verdiği heyecanın da etkisiyle, kendini bu sefer dedektif **Paul Auster** olarak tanıtır ve bu yeni kimliği onu bambaşka bir hayata sürükler.

Paul Auster'in gerçek hayatında yaşadığı ve kitabına yansıttığı bu iki olay arasındaki ilişki, gerçek ile kurgu 'nun arasındaki kaypak zemine işaret ediyor sanki. Çünkü gerçek olarak kabul ettiğimiz, **Auster**'in kendi hayatıyla ilgili açıklaması, yine **Auster**'in başka bir kitabından, *Kırmızı Defter*'inden öğreniyoruz. Bu da şu soruları getiriyor akla: Aslında bir yazarın kurguladığı dünya kendi öz yaşantısını da şekillendirmiyor mu belli bir noktadan sonra? Gerçek kurgu'yu şekillendirirken, kurgu gerçek"i etkilemiyor mu? Soruların yanıtını **Auster** yine romanın sayfalarında veriyor: "Öyküler, sadece onları anlatabilen kişilerin hayatında yaşanır." Dolayısıyla bir olay yaşadığı ölçüde değil, anlatıldığı ölçüde "gerçek"tir. Böylece

Auster, bir yazarın ağzından veya kaleminden çıkan bir ifadenin ne derecede gerçek kabul edilebileceği konusunda da dikkat çekiyor.

Kendisiyle yapılan bir söyleşide ise **Timbuktu** başlıklı romanıyla ilgili bir açıklama yapıyor **Auster**: "Kendi öz yaşamımdan aldığım tek bir sahne var kitapta. *Willi*'nin, *Omster*, veya *Amster* adındaki eski okul arkadaşından söz ettiği sahne bu. Bu, tabi ki, kendime yaptığım ince bir gönderme değil. Olay, 17 yaşındayken *İtalya*'ya yaptığım ilk yurt dışı seyahatime ve bu seyahat esnasında karmaşık şartlar altında **Thomas Mann**'ın kızının evine davet edilmesi ve **Thomas Mann**'in eşiyle görüşme ve öğlen yemeğinden sonra üst kata çıkarıldıktan sonra orada gördüğüm bir köpekle karşılaşmama bir göndermedir. Köpek için özel olarak tasarlanmış bir daktilo vardı, burnuna göre kocaman tuşlar yapılmıştı, köpek gerçekten daktiloda yazabiliyordu. Anlayacağınız, **Thomas Mann**'in kızı hayvan psikologuydu. O kadar etkilendim ki bu olayı hiç unutmadım. **Timbuktu** bu anekdotu anlatabileceğim en uygun yerdi. Bunun dışında kitaptaki her şey uydurmadır, benim söyleyebildiğim kadarıyla... Romanlar böyle yazılır. Yazdıklarının nereden geldiğini bilmezsin, içindeki karakterlerin niye orada olduğunu da bilmezsin. Eğer bilseydin belki de kitap yazmana gerek kalmazdı. Sanırım gazeteci olurdu o zaman. Gazeteci, anlatıldığı öykünün nereden geldiğini bilen kişidir, ama romancı bilmez... Bu kitabımda da tam böyle oldu."

Tüm diğer romanları ve birçok yazarın yapıtı için geçerli bir ifade. Yazar, anlatıldığı öykünün nereden geldiğini tam olarak bilmediği gibi, kendi kimliğini de kolayca tanımlamakta güçlük çekiyor. *New York Üçlemesi*'nde örneğin, **Paul Auster** isminin sadece romanın kapağında değil, içinde de kullanılması, romanı, yazar kimliğini sorgulama açısından daha da ilginç yapıyor. Kitapta **Paul Auster** ismi en az dört farklı kimlik taşıyor. Kitabın kapağında gördüğümüz **Paul Auster** ismi, 3 Şubat 1947'de doğan, *Colombia Üniversitesi*'nde Fransız, İngiliz ve İtalyan edebiyatı okuyan, daha sonra bir süre *Fransa*'da yaşayıp *Fransızca*'dan çeviriler yapan, şu anda *New York*'ta eşi ve iki çocuğuyla yaşayan, *New York Üçlemesi*'nin yanı sıra *Ay Sarayı*, *Yükseklik Korkusu*, *Şans Müziği*, *Yanılsamalar Kitabı* gibi başka eserleri de olan yazara aittir. Üçlemenin ilk bölümünü oluşturan *Cam Kent*'in ana kahramanı Quinn yanlış telefon araması sonucunda dedektif **Paul Auster**'in kimliğine bürünür, böylece romana hayali bir **Paul Auster** dahil edilir. Telefon rehberinde **Paul Auster** adına kayıtlı bir dedektif bürosunun olup olmadığını araştırırken aynı adı taşıyan bir yazarla tanışır. Böylece üçlemenin yazarı **Auster** ile aynı mesleğe sahip üçüncü bir **Auster** kitabın yeni bir kahramanı olarak karşımıza çıkar. Kitaptaki dördüncü **Auster**'a ise ancak dikkatli okur-

lar ulaşabilir, çünkü tüm anlatım ve kimlik belirsizliklerine rağmen roman üç farklı anlatıcının aslında **Paul Auster** adında tek bir kişi olduğuna dair ipuçları verir. Peki niçin bu kadar karışık ilişkiler yaratma zahmetine girer yazar? Üçlemenin karakteri olan **Paul Auster**'in belirttiği gibi, yazarın işi kandırmaktır, okurun saflığını sınamaktır, kandırıldığını bildiği halde bundan zevk alma derecesini saptamaktır, buna göre de yeni yalanlar uydurmaktır. Tek, tutarlı bir **Paul Auster** kimliği yerine bölük pörçük, birbiri ile yer yer örtüşen, bazen de birbirine tamamen zıt düşen farklı **Paul Auster** kimlikleri ise **Wayne Booth**'un yazar kimliğinin çok katmanlılığı ile ilgili yaptığı sınıflandırmayı onaylar niteliktedir.²

Foucault da yazar kimliğinin baş döndürücü zenginliği üzerinde durur ve sabit, tek anlamlı bir kimlik oluşturmamanın imkansız olduğunu savunur. Bir kişi yazar olarak kabul edilse bile yine de yazdığı, söylediği, ürettiği her şeyin "yazarlık" serüveninin bir parçası olup olmadığı sorulanmalıdır **Foucault**'ya göre: "**Nietzsche**'nin çalışmaları yayımlamaya başlarken, örneğin, insan nereden başlamalı? Şüphesiz her şey yayımlanmalı, ama "her şey" nedir? Şüphesiz **Nietzsche**'nin kendisinin yayımladığı her şey. Peki ya çalışmalarının müsveddeleri? Tabi ki. Aforizma müsveddeleri? Evet. Çizilen pasajlar ve sayfa altındaki notlar? Evet. Peki ya aforizmalarla dolu bir kitapta bir toplanmış notu veya adres, veya alışveriş listesine rastlarsa: onlar birer yapıt mıdır, değil midir?"

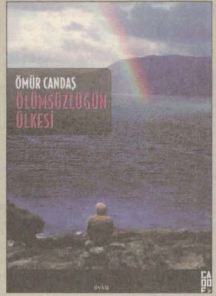
Benzer endişeler **Paul Auster**'in *Kilitli Oda* romanının anlatıcısını (ismi belirtildiğinden kendisinden Anlatıcı olarak söz edilecektir) da rahatsız ediyor. Anlatıcı, **Fanshawe** adında bir yazar arkadaşının eserlerini yayınlama ve biyografisini yazma görevini üstlenmiştir. **Fanshawe** ise ortadan kaybolmuştur. Dolayısıyla Anlatıcı yazacağı biyografiyi onu tanıyanların ifadeleri ve yazdığı eserler üzerine kuracaktır. **Fanshawe**'nin eserlerini yayınlamadan önce ise **Foucault**'nın dile getirdiği sorunu çözmek zorundadır: tamamlanmış, dolayısıyla yayımlanabilir durumda olan kitaplar sayısı müsveddeler arasında ayıklanmalıdır. Bu işi tamamladıktan sonra Anlatıcı arkadaşının **Neverland** başlıklı romanının basılmasına karar verir. Kitap çıktıktan sonra okurlar **Fanshawe** isminin Anlatıcı'nın kullandığı bir takma ad olduğuna inanırlar. Bu noktada Anlatıcı yazar kimliğinin karmaşıklığı üzerinde düşünmeye başlar: "*Bir yazar adını bir kitabın üzerine koymuşsa bu ne anlam taşır, niye bazı yazarlar takma adlar arasında gizlenmeyi tercih eder, bir yazarın gerçek hayatı var mıdır her şeyin ötesinde?*"³ Farklı bir ismin arkasında gizlenmeyi eğlenceli bir fikir olarak görüyor Anlatıcı, çünkü bu kendisi için "*gizli bir kimlik*" yaratma imkanı sağlıyor her şeyden önce. Bir yazarın gerçek hayatı var mıdır sorusu ise yanıtız kalıyor.

* Kaçak Yayın dergisinin bir önceki sayısında aynı başlık altında yayımlanan yazının devamıdır.

1 Stephen Capen ile Söyleşi <http://worlmind.com/cannon/culture/interviews/auster.htm>

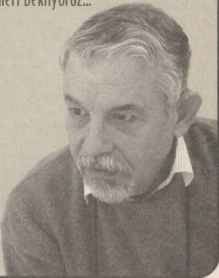
2 Bkz. "Hangi Yazar" Kaçak Yayın, Ağustos 2004, sayı 16, s. 10

3 Paul Auster, *The New York Trilogy*, London: Faber and Faber, 1987, s.236

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN ÜLKESİ ÖMÜR CANDAS

"...Korkulu günler bunlar.
Kimse tek ısıklık yakmıyor.
Bu gidişle, gemilerin ısıkları
görününceye kadar da
yakacakları yok...
Gemileri bekliyoruz..."

Nafer Ermiş

nafer@leman.com.tr

Aşkın ılık suları

Anja ile her gece aynı yatakta uyuyoruz. Ama sadece uyuyoruz. Sanki evliliğimizin otuz yılını geride bırakmış gibi. Oysa daha tanışalı otuz gün olmamış. Yatak o kadar dar, Anja o kadar sıcak ki, Almanya'nın ekimde bile kutupları aratmayan soğukunda pencere açık uyuyoruz. Aslında uyuyan falan yok. Kim yanında yatan bir genç kız yataken uyuyabilir ki? Ama artık söylenmiş bir söz var. Sen hazır olana kadar sadece uyuyacağız denmiş bir kere. Çünkü Anja, *"bir şey yapmadan önce seni tanımak isterim"*, demiş. Biz de kendimizi biran önce tanıtmaya gayretli içine girmişiz. Ancak haftalar geçiyor. Öyle bir çırpıda falan geçtiği yok. Ağır ağır, sanki hiç geçmeyecekmiş gibi geçiyor. Geceler bitmek bilmiyor. Anja ise rüzgarsız bir göl gibi. Sakin ve dalgasız. Step yapmaya gidiyor, bisiklete biniyor, kültür sanat olaylarını takip ediyor. Deniz biyolojisi okuyor. Birtakım deniz diplerinden, tuhaf hayvanlardan, Amerika'ya gidip staj yapmaktan bahsediyor. Eski Doğu Almanya'yı, duvarın yıkılışını, sosyalizmi anlatıyor. Onun sosyalizme hâlâ inandığını gördükçe içime bir ferahlık yayılıyor. Çünkü ben de hala aşkın çaresini bulsa bulsa sosyalizm bulur diye düşünüyorum. Hiç durmadan mandalina yiyoruz. Gözlerimizi turuncu bürümüş durumda. Bir kuzeyli olarak Anja'nın bir Akdenizli gibi mandalina yemesi bizi şaşırtıyor. *"E oğlum kızın kanında Kızılberber kanı var,"* diyor Halil. *"Kızılberberler mandalina mı yer Halil?"* diyorum. Bu arada Anja yeni bir şarkı keşfediyor. Meat Loaf'tan *"I would do anything for love."* Tüm sevenlere. Gece gündüz onu dinliyoruz. Biz de dinlemeden edemiyoruz. Şarkı güzel, en azından Anja güzel. Hele ki aşkın sıcak sularında gayretle karşı kıyıya yüzerken yanan yüreklerimize adeta su serpiyor bu şarkı. Anja, Halil, ben, şarkıyı ezberlemiş durumdayız, başka hiçbir şey dinlemiyoruz, Anja müzik setinin uzaktan kumandasını elinden bırakmıyor. Sonunda komşulardan biri kapıyı çalıyor. *"Sizden bir şey rica edebilir miyim?"* diye soruyor. *"Et tabii, ne istersen!"* Çünkü aşk etrafımızı o kadar sarmış ki, içimizden iyilik fıskırıyor, adam ne isterse vereceğiz, adamın yüzündeki gerginlik bile bizi şaşırtı-

yor, insanlar neden gergin olur ki, hayat böylesine güzel, aşk böylesine sıcakken ve bir hava gibi her tarafımızı sarmışken. Dünyayı, kötülere, şeytanları, uçurumları, anlamıyoruz. *"Buyur,"* diyoruz adama. *"Yüksek sesle çalmanıza bir şey dediğim yok, ama artık ben dayanamayacağım, şu şarkıyı artık değiştirseniz..."* diyor adam. Hangi şarkıyı? *I would do anything for love* mi? Onu nasıl değiştirebiliriz ki? Değiştirmiyoruz tabii, sadece adama acıyarak sesi fazla açmıyoruz. Ben artık eve falan gitmiyorum. Babamın arabası bende. Arada bir telefon edip araba lazım demese onlarla görüşeceğim de yok. Okula kayıt zamanı. Türkiye'den getirdiğim diplomamı tanıtıp ekonomide yüksek lisans türü bir şey yapmak istiyorum. Daha doğrusu planlıyorum. Kayıt yaptırmaya gittiğimden kötü bir sürprizle karşılaşıyorum. Diplomayı tanıdıkları falan yok. Sadece üç dersi tanıyorlar. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türkçe ve Beden Eğitimi gibi derslere anlam veremediklerini söylüyor kadın. Mülkiye de okurken biz de bunlara anlam veremedik. *"Biz de anlam veremiyoruz,"* diyoruz kadına. *"Ama okuduk işte. Size ne zararı var?"* *"Zararı yok,"* diyor kadın, *"sadece üç dersini tanıyoruz."* *"Ama Açık Öğretim'den gelenler var, onların diplomalarını tanıdığınızı duydum."* *"O üniversiteyi biliyoruz,"* diyor kadın. *"Ama sizinkini hiç duymadım."* *"Çünkü hangi salak Siyasal'ı bitirip de Almanya'ya master yapmaya gelir ki,"* diyorum, ama Almanca'mın bunu tam olarak böyle ifade edemediğinden emin değilim. *"Üzgünüm,"* diyor kadın. *"Yani?"* diyorum. *"Yani üç buçuk yıl daha okuyacaksın."* Üç buçuk yıl daha ekonomi okumaktansa isyankâr olmayı tercih ederim. Toplum, çevre, aile, arkadaş baskısı da bir yere kadar. Zaten ekonomiyi bana zorla zerk ettiler. *"Bu durumda başka bir şey okuyasım var benim,"* diyorum. *"Olabilir"* diyor kadın, önüne bir kitapçık atıyor, *"İstedüğün bölümü seçip okuyabilirsin."* Cennet gibi. Kendime şöyle ortaya karşığ türünden bir tahsil programı yapıyorum. Kültür Bilimleri, Felsefe, Alman Dili ve Edebiyatı. Birincisi tam, son ikisi yarım program. Üçünü toplayıp bir diploma alabiliyorsun. Ama bir mesleğin olmuyor. Ne hoş. Meslek kaygısı olmadan okumak kimin aklına gelir? *Kafka, Nietzsche, Heidegger, Thomas Mann* falan. Değişik kültürler, enteresan dersler. Kaydımı yaptırıp Anja'ya geri dönüyorum. Gölün ılık sularında karşıya doğru bir kulaç daha atmanın gayreti içindeyim. Anja mutfakta deniz yosunlarından tuhaf bir yemek yapıyor. Çamur gibi bir şey. İspanak kavurmasına benziyor. Ama işin özü bambaşka. En azından bunda demir yok. Belki de var, bilmiyoruz. Deniz yosunlarıyla ilgili böyle bir söylenti kulağıma çalınmış değil. Halil'i de çağırıp tabaklara yosunları koyuyoruz. Daha doğrusu Anja koyuyor ve biz korkuyla onu izli-

yoruz. Ellerimize çatalları alıp Halil'le göz göze geliyoruz. *"Sakin Türkçe konuşmayın,"* diyor Anja. *"Nein, nein,"* diyorum, *"Bu aşkam Alman aşkama olsun. Feleketen bir gün çalım. Bu şeyin yanında hangi şarap içilir?"* diye soruyorum. *"İçilmez,"* diyor. O içilmez diyorsa içileceğini düşünmek bile saçma. Anja servisi bitiriyor, yosun şeylerinin üzerine birer kaşık da kendi yaptığı reçel den koyuyor. En azından tanıklık bir şey. Sadece reçel olduğu için tanıklık. Ama ne reçeli olduğunu hâlâ bilmiyorum. Belki hiç bilmesem daha iyi. *"Hadi başlayın,"* diyor Anja, ama buna cesaret edebilen kim. Ben önce reçel kısmından biraz alıyorum, *"Hmm, reçel harika olmuş."* Olayı germenin alemi yok. Ne gerekirsya yenir. Hatır için çiğ tavuğun yendiği bir kütürden geliyoruz biz. *"Hadi koşun,"* diyorum Halil'e, *"bir çırpıda yiyip bitirelim. Pardon Anja, bunu Almanca söyleyemedim. Çevrilmesi imkansız."* *"Sen gene de bir dene,"* diyor Anja. *"Bizim ispanak kavurmasına ne kadar benziyor değil mi Halil?"* dedim gibilerden bir çeviri yapıyorum. Serbest çeviri gelenek. Halil'e gözleirimizi kapatıp yosunlara dalıyoruz. Yediğimiz şey değil de başka şeyler düşünerek hızla yiyip bitiriyoruz. İlaç içeri gibi. Ağzımızda unutulmaz bir tat. *"Ben hemen birçay yapayım,"* diyor Halil. *"Kahve yap,"* diyorum, *"daha çabuk olur. Hemçaybunu bastırmayabilir."* *"Gene Türkçe konuşuyorsunuz,"* diyor Anja. *"Evet, ama bu bildiğin Türkçe değil,"* diyoruz.

Derken gece oluyor İçim kıpır kıpır. Bir an önce yatıp uyusak diye düşünüyorum. Ama tuhaf bir oyun oynuyoruz ve oyun bitmek bilmiyor. Zaten Skat dedikleri bu iskambil oyununu anlamak için çok zaman kaybettik. Aslında o oyunu hiçbir zaman tam anlamadım. Bu yüzden de hiç kazanamadım. Ama olsun. Sevgiliyle oynanan bütün oyunlar güzeldir. Ancak bir yerde de bitmelidir. *"Hadi Halil, artık yatalım,"* diyorum. *"Yatalım, yatalım,"* diyor Halil. *"Hadi Anja artık yatalım,"* diyorum, *"yarın erken kalkıp okula gideceğiz."* Okulun ilk günü. Bu her zaman heyecan verici bir şeydir. *"Yatalım,"* diyor Anja, *"sen git yat, ben duş alıp geliyorum."* Anja duşa, Halil odasına ben de Anja'nın odasına gidiyorum. Bir odam bile yok. Benim oda uzak bir yerde haftalar ıssız. Aslında ben de duş alsam mı diye düşünüyorum. Ama daha bu sabah aldım ya, ben bu kız gibi manyak olamam ki, hem o deniz biyologu olacak, suyu seviyor hatun, günde üç kere duş alması normal. Odanın ışığını açmadan üzerimdeki ağır yükleri çıkarıp yatıyorum. Hafif zırhlı vaziyette. Yabancı birlele çırılçıplak yatacak halim yok. Birazdan Anja geliyor. O hep çırılçıplak yatar, hatta odada böyle dolaşır. Gelip yanıma yatıyor, Üzerinde bir duş serinliği var. Ancak bu serinliğin geçici olduğunu biliyorum. Bu ilk değil. *"Bari şu fanilani kırsaysın,"* diyor. *"Dere göründü mü ki paçaları sıvıyoruz,"* diyorum. *"Was?"* diyor. Şimdi bunu çeviren bir türlü çevirmesen bir türlü. Almanca'da muadili bir söz bulmaya çalışıyorum, aklıma bir şey gelmiyor. *"Boşver,"* diyorum sonunda. *"Peki,"* diyor. *"Peki diyen dillerini yesinler,"* di-

yorum. *"Was?"* diyor yine. Allah'ım yabancı dilde aşk ne zor şey ya! Şimdi bunu çevirsem kız hakkımda ne düşünür. *"Peki derken yüzünde çok hoş bir ifade oluyor,"* diyorum. Ödül olarak sıkıca sarılıyor. Ben de sarılıyor, ama nereye kadar. Dakikalar geçiyor. İnsanın aklında bir şey varsa başka bir şey konuşmak içinden gelmiyor. Söylenecek söz de yok. Oda hafif loş, dışardan sokak lambalarını ışığı karanlığımızı eritiyor. Tavansa bütün sükunetitle duruyor. Düz bir bir bulut tabakası gibi üzerimizde asılı. Anja birden doğruluyor. *"Olmuyor ki böyle"* diyor. *"Nasıl olmuyor ki, ne olmuyor ki,"* diyorum. *"Böyle erkek kardeşimin yanında yatar gibi yatamıyorum seninle."* *"Anja senin erkek kardeşin yok ki?"* diyorum. *"Yok ama, senin yanında öyle sakın sakın yatamıyorum, yatsam da uyuyamıyorum zaten."* *"Ne yapabilirim?"* diyorum. *"Bir şeyler yapalım,"* diyor. *"Bir kadınla bir erkek aralarında bir şey yapar ya, ondan,"* diyor. *"Elbette,"* diyorum, *"ben seni beklıyorum, hazır olunca haber verecektin ya sen."* *"Hazırım ya, hazırım,"* diyor, *"sen beni delirtmek mi istiyorsun?"* Bu sinirli haller iyi mi bilmiyorum. Ama kötü olmadığı kesin. *"Hazırsan sorun yok,"* diyorum. *"Ben zaten hazırım. Hatta haftalardır."* Bunun üzerine Anja üzerime atılıyor. Çiçeklerle dolu bir çayır. Uzakta tepeleri beyaz, lacivert dağlar görünür. Aşağıda sevimli bir vadi var, küçük bir dere akıyor. Etrafında kuzular, kuzuların anneleri, az ilerde inekler otuluyor. Beyaz tüylü bir çoban köpeği de onlara göz kulak oluyor. Sabah uyardığımızda, masaya vuran güneş ışığı eşliğinde kahvaltı ediyoruz. Hiçbir kahvaltı bunun kadar güzel olamaz. Sonra aşkam görüşmek üzere vedalaşıp ayrılıyor. İlk derse girmek için okula gidiyorum. Yeni arkadaşlarla tanışacağım. Her şeyiyle, tam anlamıyla yeni bir hayat başlayacak. Uzun aramaların sonra, o karmaşık koridorların içinde, tıpkı *Kafka*'nın kahramanları gibi dolaşarak sınıfı buluyorum. Ama içimde bir sıkıntı var. Ben bu yaban ellerde, yabancı koridorlarda, tuhaf bakışlar altında. Nasıl olacak bu? Sınıfın kapısı kapalı. Geç mi kaldım acaba, diye saatime bakıyorum, evet, beş dakika geç kalmışım. Bu işleri iki kat daha zorlaştırıyor. Şimdi girip tanınmadığım insanların dersini bölmek olacak iş mi? Beş dakika kadar kapının önünde gidip geliyorum. O sırada derse geç kalmış bir kız geliyor beni söyle, *"nedir bu?"* anlamında süzerek kapıyı çalıyor ve giriyor. Ben de hemen arkasından içeri süzülüyorum. Birden bütün bakışlar bana çevrilir. Yirmi kadar varlar, hepsi sarışın, hepsi Alman. Üstelik hemen hepsi de kız. Başım la hoca olduğunu tahmin ettiğim birine selam verip boş bir yere oturuyorum. Yüzlerinde hafif bir şaşkınlıkla hâlâ bana bakıyorlar. Alışmaları zaman alacak gibi görünür. Çünkü hiçbir yabancı zaman diyarlarından gelip de makine mühendisliği, endüstriyel tasarım, medya programcılığı, informatik varken felsefe ya da kültür bilimleri okumuyor. Hele bir erkek, asla! Fakat ne gam. Aşkın ılık suları içinde, oradan oraya yüzerken.

Polisiye - Gerilim Türünde Kadın Yazarlar

Polisiye türü kadınlar için ayrıcalıklı bir alandır. Eski zamanlarda polisiye denince akla ilk gelen isim **Agatha Christie** oluyordu. Seksenli yıllar öncesinde **"Katil Kim?"** sorusunun cevabını kitaplarının sonunda cevaplayan bu kadın, türünün efsanelerindendir. **Agatha Christie**'nin en önemli tiplemesi **Hercule Poirot** adındaki Belçika'lı dedektiftir. **Poirot**, cinayetleri **"küçük gri hücreler"** dediği beyniyle çözmesi ve İngiliz yüksek sınıfının özel yaşamının saklı yönlerini ortaya çıkarması ile tanınmıştır. Yazarın diğer tipi ise **Miss Marple**'dir. Yaşlı, sevimli bir kız olan **Miss Marple**, **Hercule Poirot** kadar ünlü olmasa bile oldukça ilgi görmüştür. Tiplmeleri filmlere konu olan **Christie**'nin **On Küçük Zenci** adlı romanı polisiye türünün klasikleri arasındadır.

Seksenli yılların sonuna doğru kadın polisiye/gerilim türü yazarları rüzgân esmeye başlıyor, bu yılların ortasında ise fırtınaya dönüşüyordu. Bu türün büyük bir payını ele geçiren kadın yazarlar, türünün kraliçesi, düşesi, prensesi gibi unvanlarla taçlandırılmaya başladılar. Bu yıllarda **P.D James**, **Ellis Peters** ve romanları birçok dile çevrilmiş olan ve ülkemizde de iyi tanınan **Mary Higgins Clark** yazdıkları ses getirmeye başladılar.

Kadın zekâsının polisiye ve psikolojik gerilime olan yakınlığını ve kitleleri de arkasından sürükleyebileceğini ispatlayan özel isimlerden biri de **Ruth Rendell**'dir. 1930 yılında doğan **Rendell**, evleninceye kadar gazetecilik yapar. Evlendikten bir yıl sonra eve çekilip roman yazmaya başlayan **Rendell** önceleri yayınevlerinin ilgisini çekmez. Ancak altıncı romanı ve bu romanıyla birlikte yarattığı **"Başmüfettiş Wexford"** karakteri **Rendell**'in tanınmasına ve yayımlanmasına neden olur.

Kısa süre sonra polisiye edebiyatının etkili bir ismi haline gelen **Rendell**'e belki ünü az gelmiş, bu nedenle **"Barbara Vine"** takma adı ile psikolojik-gerilim türünde de eserler vermeye başlamıştır. Eserleri yirmi iki dile çevrilen **Rendell** ABD'de büyük ba-

şarı sağlar. **Amerikan Polisiye Yazarları Birliği**'nin verdiği Edgar Ödülü'nü: **Karanlıktaki Gözler** ve iki kısa öyküsü ile üç kez kazanır. Bunun yanı sıra **İngiliz Polisiye Yazarları Birliği**'nin Altın Hançer Ödülü'nü: **A Fatal Inversion**, **Live Fresh**, **A Demon In My View** kitaplarıyla kazanır. Ayrıca yazarın **Sunday Times Edebiyat Ödülü**'ne de sahip olduğunu bilmemiz gerekir. Toplumdan yola çıkarak bireyin acısını ve ruh durumunu ortaya çıkaran **Rendell**, farklı bakış açısıyla, çevremizi gördüğümüzden daha farklı algılayabilmemizi sağlayan yazarlardan.

Rendell'in karşısına çıkan oldukça etkili rakip ise **Patricia Highsmith**'tir. 1921 Teksas doğumlu **Highsmith** polisiye-psikolojik gerilim türünün ustaları arasında yer alır. On altı yaşında yazar olmaya karar veren **Highsmith** **"suçun kahramanlarının üzerinde yarattığı etkiyle"** ilgili olduğunu söylemiş, nitekim **Ripley** serisiyle bunu kanıtlamıştır. **Highsmith** daha ilk romanından itibaren film yapımcılarının ilgisini çekmiş, **"Trendeki Yabancılar"** adındaki ilk romanı **Alfred Hitchcock** tarafından filme çekilmiştir. **Ripley** serisinin iki romanı ülkemizde de gösterime girmiş olan filmlere konu olmuştur.

Dr. Kay Scarpetta deyince akla gelen isim psikolojik-gerilimin kraliçesi **Patricia Cornwell**'dir. **Cornwell**, **Dr. Scarpetta**'yı tanıtmadan evvel altı yıl boyunca Virginia'daki adli tıp şefinin bürosunda görevli polis memuru olarak çalışmıştır. **Cornwell** aynı zamanda **Charlotte Observer** gazetesinin birçok ödül kazanmış eski bir polis muhabiridir. Altyapı böyle olunca **Cornwell**'in **Dr. Kay Scarpetta**'yı tanıttığı ilk romanı **Otopsi**'nin tüm dünyada olağanüstü beğeni toplaması sürpriz olmasa gerek. **Otopsi**, **Cornwell**'e bir yıl içinde beş büyük polisiye roman ödülü getirmiştir. Aynı zamanda Atlantik'in iki yakasında da bu kadar ödül olan ilk roman olma özelliği taşımaktadır. Bunu izleyen dokuz **Scarpetta** romanı tüm dünyada en çok satan listelerinin ilk sıralarında yer almıştır. **Cornwell**'in **Scarpetta** dışında

Agatha Christie

Ruth Rendell

Patricia Cornwell

polislerin dünyasını ve çalışma yöntemlerini anlatan üç eseri daha bulunmaktadır. **Patricia Cornwell** adlı tıp araştırmaları, hayvanları koruma ve kurbanlara yardım gibi çeşitli kuruluşlara destek vermektedir. Bu desteğin altında hayırseverliğinin yanı sıra, yeni psikolojik-gerilim hikayeleri arama amacının da olduğunu düşünmeden edemiyoruz.

Amerikalı eleştirmenlerin "en esrarengiz öykülerin" yazarı olarak ilan ettikleri **Sue Grafton**'ın kitapları, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de oldukça ilgi görüyor. Ülkemizde Oğlak Yayınları tarafından Türkçeleştirilen, alfabetik serisi (**Ateşin A'sı, Esrarengiz'in E'si gibi**) ilgi gören **Grafton**, yazarlık kariyerine Hollywood'da senaryo yazarlığı ile başladı. Yazarın bu türe eğiliminin ise, **Agatha Christie** romanlarını televizyon filmlerine uyarlarken başladığı düşünülüyor. Yazarın en ilgi çekici kahramanı **Laurano**. Trajik bir geçmişi olan eski polis ve lezbiyen dedektifin birçok fobisi var. Bunlar arasında böcekler, bilgisayarlar ve kanı sayabiliriz. Mace-ralarının okunması zevkli, sürükleyici olması dışında feminizm ve homoseksüelliğin ön planda olduğunu

söylememiz gerekiyor. **Grafton** hayatı seven ve güldüren bir yazar olma özelliğini yansıtmayı da hiçbir kitabında ihmal etmez.

Polisiye-Gerilim türünde kadın yazarlar her geçen gün çoğalmakta ve erkeklerle rekabet etmektedirler. **Cornwell**'in **Scarpettası**'nın takip ettiği seri cinayetler, **Kuzuların Sessizliği**'ndeki **Hanibal Lecter**'in işlediklerinden daha az vahşi değildir. Psikolojik gerilime kadın duyarlılığının eklenmesi ile birlikte ortaya çıkan sonuç oldukça etkileyicidir. Yine de bu türe geçmeden evvel ya da bu türe devam ederken, kadınca duygularını yansıttıkları eserler vermekten kendilerini alamamışlardır. **Agatha Christie**'nin ilk denemeleri duygusal öykülerdi. Yine **Patricia Highsmith**'in iki kadının aşk öyküsünü anlattığı **Carol**, **Grafton**'un **Keziah Dane** adlı romanları polisiye ya da psikolojik gerilim romanları değil.

Ülkemizde bu türde yazan kadın sayısı yok denecek kadar az. Bu neyle ilgili olabilir? Kadınların bu konudaki ilgisizlik ve bilgisizliklerinden mi? Yoksa hâlâ aşkla ilgili çözümsüzlüklerinden sıyrılma-malarından mı?

Sue Grafton

Patricia Highsmith

Mary Higgins Clark

Ya eleştiri kokarsa?

Bizde edebiyat uzun bir süre geniş kitlelerin ilgisini çekmeyen, pek ciddiye alınmayan bir uğraş olarak kaldı; oysa son birkaç yılda özellikle romana duyulan ilginin önemli ticari kazançlar sağlaması, yazmayı ve yayıncılığı bir sektör haline getirdi. Edebiyat Türklere çok eski bir müessese olduğu halde, edebiyat eleştirisinin eksikliği son zamanlarda, edebiyatın bir sektöre dönüşmesi ile hissedildi.

Bir edebi metnin eleştirisi, aslında eklettik bir iştir ve çeşitli edebi kuramları bilmeyi, yani filolojik formasyona sahip olmayı gerektirir. Örneğin eleştirmen bir romanı ele alıyorsa, önce onun yapısal çözümlemesi yapılır. Bu çözümleme sonucunda romanın dili ve kurgusu değerlendirilir, romanın teknik olarak ne kadar başarılı olduğu ortaya çıkartılır. Daha sonra eleştirmen içerik ile ilgilenir. Romanın akrabaları ile olan ilişkilerine değinilir, bağlamı ve altmetinlerinden söz edilir; çünkü modern filoloji bize metinlerin, diğer metinlerin yanında anlamlı olduğunu ve edebiyatın karşılaştırmalı olarak incelenmesi gerektiğini uzun zaman önce öğretmiştir.

Toplumsal içerikli bir roman sosyolojik yorum, psikolojik roman psikolojik yorum, alegorik anlatıma sahip bir roman ise yine alegorik yorumlamaya olanak tanır. Eleştirmen, derinliği olan romanlar hakkında bazı spekülasyonlar yapabilir; örneğin romandaki bir karakter ile yazarın çocukluğu arasında paralellikler kurabilir. Tabii bu yorumlar keyfi olamaz, gerekçeleri ile birlikte sunulur. Bu gerekçeler, yazarın anılarından yapılan alıntılar, çağdaş kişilerin tankıkları, resmi kayıtlar vb. olabilir.

Tüm bu saydıklarımızın tam tersi de olabilir; yani kalemi eline alan bir beylik laflar yazar ve politik-ekonomik nedenlerle yazdıkları edebiyat çevrelerinde kabul görür, filolojik doğrularmış gibi algılanır. Şimdi aynı metin hakkında yazılmış her iki türden eleştiri örneklerini ele alacağız:

Oğuz Atay, *Tutunamayanlar*'da Türk edebiyatı için yeni olan birçok roman tekniğini kullanmıştır. **Fethi Naci, *Tutunamayanlar*** hakkında kaleme aldığı yazısında **Oğuz Atay**'ın kullandığı teknik hakkında şöyle yazıyor: "*Zaman zaman sözün şehvetine kapılarak Oğuz Atay'ın aklına geleni yazdığı da oluyor, ama genellikle bir kurgu kaygısının varlığı apaçık*"¹ **Fethi Naci**'nin *Tutunamayanlar* hakkında üç üç buçuk sayfalık yazısının devamı tamamen alıntılardan oluşuyor, bu yüzden yazıdan aktarabileceğimiz değerlendirmeye, yukarıdaki cümle ile sınırlı.

Aynı roman hakkında bir de filolog **Berna Moran**'ın kaleminden dökülenlere bakalım; **Berna Moran** "*Tutunamayanlardan Tutunamayanlara Bir Yolculuk*"² adlı yazısında söz konusu romanda kullanılan anlatım teknikleri için şunları yazar: "*Atay'ın Tutunamayanlar'da kullandığı anlatım yöntemi Joyce'dan, Nabokov'dan, Dostoyevski'den izler taşır, ama Atay'ın yaptığı onları körü körüne taklit etmek değil, onlardan esinlenmek ve yöntemleri kendi buluşlarıyla beslemek olmuştur. Ustaca kullandığı bu karmaşık teknik ayrıca incelenmeye değer sanırım*"³

Berna Moran'ın *Tutunamayanlar* hakkındaki yazısı Türk edebiyatı ile ilgilenen herkesin okuması gereken bir karşılaştırmalı edebiyat çalışmasıdır. Bu yazıda **Moran**, roman hakkında şu değerlendirmeyi yapar:

"*Oğuz Atay'ın başkaldırı silahını geleneksel roman konvansiyonlarına çevirirken türlü anlatım tekniklerini denemesi, metni çeşitli söylemlerle dokuması Türk edebiyatına çağdaş bir roman kazandırmış, ama kendi yapıtına da kaldıraç yacağı kadar yük yüklemiştir. Çünkü*

Atay, Joyce, Nabokov ve Kafka gibi yazarların romana getirdiklerinin hemen tümünü Tutunamayanlar'a sığdırmak istemiş ve bu yüzden yapıtın çok yönlü ve tıksı tıksı dolu olmasına yol açmıştır"⁴

Amiyane cümleler kullanmakla, **Atay**'ı **Joyce**, **Nabokov** ve **Kafka** ile karşılaştırarak değerlendirmek arasında dağlar kadar fark var. Biz **Fethi Naci**'den ikinci örneğimize geçelim:

Fethi Naci'nin yine üç buçuk sayfalık bir başka yazısı da, **Orhan Pamuk**'un *Cevdet Bey Ve Oğulları* adlı romanı hakkındadır.⁵ **Fethi Naci**, romanın özeti anlattıktan sonra nedenini söylemediği övgüye geçi-

yor ve yazınısı şu sözlerle bitiriyor: **Orhan Pamuk**, "yete-
nek" dediği için kızmasını bana: "Büyük yetenek" in "bü-
yük romancı" ya dönüşmesinin tek koşulu var: **Daha başa-
rılı yeni romanlar... Böyle diyoruz ya, Cevdet Bey Ve Oğul-
ları, Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme'yi yazdığım
yıllarda yayımlansaydı hiç duraksamadan en beğendiğim
yirmi Türk romanı arasına alırdım bu romanı."**6

Şimdi bu büyük Türk romanını dil ve anlatım tekniği
açısından biraz didiklelim (asıl konumuz **Cevdet Bey Ve
Oğulları**'nın incelenmesi olmadığı için, sınırlı sayıda ör-
nekle yetineceğiz): "Ama ticaret için deney gerek..." 7

Fizik, kimya gibi alanlarda başarılı olmak için deneyin
gerekli olduğuna şüphe yok; ama ticaret için "deney" de-
ğil, "deneyim" ya da "tecrübe" gereklidir. Yukarıdaki
cümleyi büyük Türk romanı **Cevdet Bey Ve Oğulları**'ndan
aldık. Cümle, roman kahramanlarından tüccar Cevdet
Işıkcı'ya ait. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkün. Baştan
sona Türkiye'nin dizgesi, sözdizimi ve imlâsı konusunda
yapılan yanlışlıklarla dolu olan bu romanda dil tadı aran-
yanlar, hayal kırıklıkları uğrayacaktır. **Orhan Pamuk**'un bu
ilk romanı, yer yer fantastik özellikler de gösteriyor: Ör-
neğin roman kahramanlarından Cevdet Işıkcı öldüğünde,
oğulları Teşvikiye Camii'ne cenaze için gelen cemaatle
birlikte ayakakabırlarını çıkarıyor, camiye giriyor ve cenaze
namazını caminin içinde "eğilip kalkarak" kılıyorlar.8

Roman, şiir, tiyatro, sinema gibi sanatların, anlatım
araçlarından meydana gelen, kendilerine özgü üst dilleri
vardır. Romanın da bir üst dili ve bu üst diline kendine ö-
ğü anlatım araçları vardır. Örneğin **Cengiz Aytmatov**'un
romanlarında Kazak köylüler bozuk bir Rusça ile konuşur,
çünkü bu köylüler eğitimsizdir. **Turgenev**'in de Moskova
sosyetesinden olan kahramanları, kimi sözcükleri bu so-
syetenin jargonuna uygun bir biçimde bozar. Romanın bu
üst dilinin olanakları, okuyucunun, olayların hangi dö-
nemde geçtiğini, kahramanların hangi toplumsal sınıfa ait
olduğunu ve daha birçok şeyi anlamasını sağlar. Konu-
nun daha iyi anlaşılması için **Roland Barthes**'dan bir ör-
nek verelim: "... düzenlem düzeninde anlam aktarıcı ol-
mayan değişkenler (sözelimi, yuvarlanan r ile artdamak
r'si) yananlam düzeninde yeniden anlam aktarıcı nitelik
kazanabilir. Bu durumda yuvarlanan r ile artdamak r'si iki
ayrı gösterilene gönderir bizi: Tiyatro dilinde, bunlardan
biri "Bourgogne'lu" öbürü "Paris'li" anlamına gelir; dü-
zenlem dizgesindeyse anlam aktarmama durumları sür-
rer."9

Cevdet Bey Ve Oğulları romanının II. Abdülhamid dö-
neminde geçen diyaloglarına bir bakalım: "... Onların Pa-
ris'le hiçbir ilişkileri yok... Onlar, bir düşüncesi, doğru-
rüst bir kararı olmayan bir cahiller topluluğu." 10 Romanın
kurgusuna göre "onlar"ın Paris'le "ilişkileri" değil, "mü-
nasebetleri" olmamalıydı. Yine "onlar"ın "düşüncesi" de-
ğil, "fikri" olmamalıydı vs. Yine 1905 yılında bir bahçıva-
nın ağzından çıkan şu cümle çok ilginç: "Onlartaş ve be-
ton yapılar diktiler".11

Bununla birlikte İstanbul levantenlerinin, ayrıncı özellik-
leri çok belirgin olan galatlı bir Türkçe konuştuklarını bi-
liyoruz. Ama **Orhan Pamuk**'un söz konusu romanının ilk

bölümünde yer alan İtalyan doktorun konuşmalarına,
bu ayrıncı özelliklerin hiç birini göremiyoruz. Bu levanten,
sanki kimliksizmiş gibi diğer kahramanlardan farksız bir
biçimde konuşuyor.

Orhan Pamuk'un bu ilk romanı, yukarıda saydığımız ya
da saymadığımız gafları ile içinde uçak geçen ya da oyun-
cuların saatlerini çıkarmayı unuttuğu tarihi filmlere benzi-
yor.

Orhan Pamuk'un bir başka romanı olan **Kara Kitap** hak-
kında yazarın, yine filolog olan **Tahsin Yücel** şaşkınlığı-
nı şöyle dile getiriyor: "Kötü bir yazar iyi bir romancı ola-
bilir mi? İlk bakışta olamazmış gibi geliyor insana. Ama
bunca yıldır **Orhan Pamuk**'un yapıtlarını göklere çıkaran
ünlü eleştirmenlerimiz, özellikle de şu son aylarda aynı
yazarın **Kara Kitap** adlı romanı konusunda yazılanlara bi-
raz olsun değer veriyorsanız, bu soruyu "Evet, bazı bazi",
"Evet, neden olmasın?" ya da "Evet, olabilir; hatta iyi ro-
mançı olabilmek için önce kötü yazar olmak gerekir!" biçi-
minde yanıtlamanız gerekir." 12 **Kara Kitap**'ın, içerdiği
sonsuz dil ve mantık yanlışlarına rağmen kazandığı başa-
rının hiçbir edebi açıklaması yok. **Fethi Naci**, **Tarık Dur-
sun** hakkındaki bir yazısını şu sözlerle bitiriyor: "(**Tarık
Dursun** Türkiye'yi iyi kullanan bir yazar olarak bilinir; 15 kit-
tap yazdıktan sonra 'çeşme' ile 'musluk'u, 'belirlenmek' ile
'belirlenmek'i' hâlâ birbirine karıştırmaya ne demeli!) " 13

Bu yanlışlar **Tarık Dursun** yapınca kusur oluyor da, **Or-
han Pamuk** yapınca neden büyük romancılığın alâmeti
oluyor? O halde bu romanları değerlendirirken kullanılan
ölçütler edebiyata ait değil.

Kötü romanların başta edilmemesinin yanında, bir de
kötü eleştirmenlerin göklere çıkarılması var. Örneğin **Fet-
hi Naci**, okuduğu kitaplardaki dizgi yanlışlarını sayıp ro-
manların özeti çıkararak edebiyat otoritesi oldu. Buna
karşılık **Tahsin Yücel** gibi isimler, hep şöhret peşinde
koşmakla suçlandı.

Edebi metinler hakkında ideolojilerin ya da piyasanın
bakış açısından yazılmış eleştiriler mutlaka olacaktır (fah-
ta olmalıdır da); ama filolojik donanıma sahip yazarların
edebiyatın penceresinden bakarak yazdığı eleştirilerle
edebiyat ortamının dengelenmesi gerekir.

Dipnotlar

- 1- Fethi Naci, Yüzyılın 100 Romanı (Nisan 2002), s. 539
- 2- Berna Moran, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, Cilt II (1996), s. 196-218
- 3- a.g.e., s. 204
- 4- a.g.e., s. 216, 217
- 5- Fethi Naci, a.g.e., s. 644-647
- 6- a.g.e., s. 647
- 7- Orhan Pamuk, Cevdet Bey Ve Oğulları, (Nisan 2000), s. 162
- 8- a.g.e., s. 213
- 9- Roland Barthes, Göstergebilimsel Serüven, çev. Meh-
met Rifat, Sema Rifat (Mart 1997), s. 70
- 10- Orhan Pamuk, a.g.e., s. 273
- 11- a.g.e., s. 68
- 12- Tahsin Yücel, Tartışmalar (Nisan 1999), s. 92
- 13- Fethi Naci, a.g.e., s. 494

Popüler edebiyata direnen bir grup öğrenci...

Ne gıyeceğimize, neyi "nasıl" yememiz gerektiğine, nasıl hareket etmemiz, nasıl düşünmemiz gerektiği-
ne başkalarının karar verdiği bir devirde yaşıyoruz. Aslında hepimiz kendi kendimizi "1984" adlı kitabın
kurgusu, hikâyesi içine soktuk. Düşünce sistemimize kadar girmişken, edebiyatın, edebiyat okur ve yazar-
larının bu durumdan etkilenmemesi imkânsız.

Yazarlar ya da okurlar, edebiyatla ilgilenen her insan dahil ellerine geçen kitapları ya da yazarların ken-
dilerini eleştirmekten geri kalmıyorlar. Herkes hayatında eleştiriden nasibini almıştır, eleştirmiştir de. An-
cak okuyacağınız röportajda, yaptıkları eleştirilerle kalmayıp fikirlerini hayata geçiren – geçirmeye çalışan
bir grup üniversite öğrencisini dinlemiş olacaksınız.

İ.Ü. Edebiyat ve Felsefe Kulübü öğrencileri, edebiyatı yuvarlandığı çukurdan çıkarmaya çalışıyorlar.

Edebiyatla ilginiz dışarıda, hayatınızda ne derece önemli?
Türk edebiyatına sahip çıkmaya, temel, etik değerlerini ko-
rumaya çalışıyor musunuz?

Okan İrketi: Günümüzde pek çok üniversite öğrencisi ya-
zarak olsun, okuyarak olsun edebiyatla ilgileniyor. Bu, bi-
zim için de geçerli. Edebiyate baten ve felsefeye meraklı, ilgi du-
yan üniversite öğrencileri baten bu alanlardaki konuları ve
tartışmaları en baştan öğrenmek, baten bilgilerini derinleş-
tirmek ya da okumalarını başkalarıyla birlikte belli bir dü-
zene koymak gibi amaçlarla kulübümüze geliyorlar; kulüp
çalışmalarında belli bir verimliliği yakalayabildikçe bu alan-
lara olan ilgimiz de artıyor doğal olarak. Öyle ki, kulübü-
müzde sekiz yıldır çalışmalara katılan arkadaşlar var

Ayrıca, bu ilgimiz elbette pasif bir ilgi değil. Türkiye'de-
ki edebiyatın yaratmış olduğu değerleri, zenginlikleri
özümsemeye ve sahiplenmeye çalışıyoruz. Kaçınılmaz ola-
rak da günümüzde edebiyat olarak sunulan "yazılara" kuş-
kuyla yaklaşıyoruz; ülkesiyle ve edebiyatıyla samimi bir
ilişki tutturmaya çalışan herhangi bir insan için aksi de
mümkün değil zaten. Türkiye ve dünya edebiyatından bi-
raz nasiplenmiş herkesin benzer bir kaygı taşıdığını sanıyo-
rum. Günümüzün yazarlarıyla geçmişteki edebiyatçılar ara-
sında bu nedenle büyük farklılıklar olduğunu düşünüyoruz.

Edebiyatı ve felsefeyi seven üniversiteli öğrenciler olarak
bunlardan uzak durmaya özen gösteriyoruz. Bu, temel de-
ğerleri sahiplenmek adına attığımız ilk adım.

Melike Işık: Bugün basılan edebiyat kitaplarının genellik-
le alınsa da okumadığı çeşitli defalar saptanmış. Pek ço-
ğu adeta bir süs gibi, alımp evlerdeki raflara kaldırılıyor.
Bizler için bunlan edebiyat kategorisine sokmak dahi zor.
Dolayısıyla hem edebiyatı öğrenebilmek, hem bir yazar-
okur tipi çıkarabilmek için kulüp olarak klasik yazarlara yo-
ğunlaşıyoruz. Shakespeare, Balzac, Cervantes gibi yazarla-
rı, Türkiye'den de Orhan Kemal ve Nazım Hikmet'i bu yıl
inceledik. Kulübe gelen arkadaşlara da bu tip klasik yazar
ları okumalarını tavsiye ediyoruz.

Okan: Klasik yazarları incelediğimizde bugünün yazarla-
rının değersizliği daha da iyi anladık. Örneğin günümü-
de pek çok edebiyatçı, sanki aralarında anlaşmışlar gibi,
eserlerini kurgu, plan yapmadan yazdıklarını söylüyorlar;
gözlüyerek ya da okuyarak bilgi toplama kaygıları olmadı-
ğını açık açık söyleyebiliyorlar. Bunları, yaptıklarını yazma-

dan önce aylarca bilgi toplayan, okuyan, araştıran Balzac
duysaydı herhalde oldukça şaşırı ve gülerdi. Kulübe gelen
arkadaşlara bu nedenle kurgu ve plan yapmanın, bilgi to-
palamının önemini anlatıyoruz

Melike: Edebiyatçılar bilimin bu kadar geliştiği bir dö-
nemde dahi edebiyat yapmayı mistik bir faaliyet olarak al-
gılayabiliyorlar: "Kalemi elime alıyorum, kalem kendisi yaz-
maya başlıyor." diyebiliyorlar. Biz ise kulübe gelen arka-
daşlara, edebiyat yapmanın akli bir faaliyet olduğunu gös-
termeye çalışıyoruz.

**Seçici okurlar mısınız? Yoksa kim neyi nasıl yazmış deyip
elimize geçen her kitabı okumaya çalışır mısınız?**

Okan: Bizce bu dönemde her zamankinden daha fazla
seçici olmak gerekir. Ama biz seçtiklerimiz bir yana, genel-
likle piyasaya hakim edebiyat dergilerini de okumayı tercih
ediyoruz. Asıl olarak dergilerde reklamı yapılan kitaplar il-
gi alanımıza giriyor. Doğrusunu söylemek gerekirse bu ki-
tapları iyi edebiyat eserleri okumak amacıyla satın almıyo-
ruz. Daha çok bu eserlerin neden reklamının yapıldığını an-
lamaya çalışıyoruz.

Melike: Kulüp olarak, dergilerde reklamı yapılan kitapla-
rı takip edip edebiyatta pompalanan genel eğilimleri çı-
kartmaya çalışıyoruz. En çok tartışılan aynı zamanda da
belli eğilimlere denk düşen kitapları okumaya gayret edi-
yoruz. Ama bu kitapların iyi, okunması gereken edebiyat
eserleri olduğu konusunda büyük şüphelerimiz var. Yazıla-
maya neden olan eğilimler, günümüz edebiyatını anlayabil-
mek için bize daha çok yol gösteriyor. ÖKM Edebiyat ve
Felsefe Kulübü'nün de bu rahatsızlık neticesinde oluştuğu-
nu söyleyebiliriz.

Biz de ülkemizdeki okur-yazar insanların görüşleri ile
reklam-edebiyat dergilerinin görüşleri arasındaki bu öğreti-
ci kopukluğu ve farkı anlamak için pompalanan bazı yazar-
ları merak edip okuyoruz.

**Türk edebiyatının, özellikle son dönemdeki yeni yazarların
gidiş yönü nedir sizce? Değişen çok şey var mı?**

Melike: Gidiş yönleri, aralarındaki büyük sarmayenin gi-
diş yönüdür. Yani Amerika ve Avrupa'dır; İngilizce yazma-
ya başladılar bile... Türkiye'de yaşayan bu yeni yazarlar,
aynı dili konuştukları insanlara, kendi kitaplarının çevirisi-

ni lâik görüşörlor. Zaten bu ülkenin insanları yazıyor gibiler... Tek sorun, bu ülkenin edebiyatçıları olarak sunulmaları... Yalnızca edebiyatta değil, tüm kültür-sanat alanında şu anda yaşadığımız bu kötüye gidiş bir süre daha devam edecek gibi görünüyor.

Okan: Bu eğilimlerin dışında olan yazarlar ise bir elin parmaklarını bile geçmiyor ne yazık ki. Örneğin **Bilgesu Erenus** bugünkü kültür sanat dünyamızın yoz eğilimlerine karşı bir duruş sergiliyor. **Erhan Bener, Gülten Arın** gibi edebiyatçılar da hâlâ samimiyetle edebiyat yapmaya çalışıyorlar. Ama az önce söylediğimiz gibi pek az edebiyatçı söz konusu genel yazlaşmanın dışında kalabiliyor.

Geçtiğimiz bir yıl içinde edebiyata dair sizi rahatsız eden bir gelişme oldu mu? Rahatsız eden yazar ya da kitap var mı?

Okan: 1980 sonrası edebiyat alanında ortaya çıkan şu iki ana çizgi son bir yorda da hiç değişmeden devam etti: Birincisi, toplumdan yabancılaşmış bireyin bunalımlarını anlatmak; ikincisi de insanlık ya da ahlak adına sola saldırmak. Her fırsatta kişilere karşı hareket ettiklerini söyleyen pek yenilikçi yazarlarımız, işte bu konuları yirmi yıldır bırakabilmiş değiller. Özellikle **Oya Baydar**'ın son kitabı, işlediği tema, bu klişelerin basit bir örneği. Darbe sonrasında, solu karalamak adına hazırlanmış yığınla yazında yalnızca biri. Anıyoruz, böyle para kazanıyorlar ama artık kabak tadı vermeye başladı.

Çoğu okur, basında yer alan en çok satan kitaplar listesine bakıp kitap alıyor. Sizce bu ne kadar doğru? Kitap tercihlerinizi siz nasıl yapıyorsunuz?

Okan: Bilirsiniz, bu listelerin belli kitapları okutturmak için şişirildiği bile söyleniyor. Alanlar da bu kitapları sahipleniyor ya da okuyor değil. Alanlar okur değil, yalnızca müşteri. Örneğin, **Sartre**'in yeni kitabı çıkınca insanların alıp okuyup hemen hevesle kitabı birbirleriyle ve hatta **Sartre** karşıtlarıyla tartışmaya başladığı sıkça anlatılır; biz okur derken en azından bunu anlıyoruz. Bu günkü alıcılara bu bağlamda okur diyebilir miyiz? Bu listelerden kitap alırken bir edebi beklentileri var mı? Alıcılar da ülkemizdeki özelde edebiyat, genelde de kültür-sanat düzeyi yeniden yükselene kadar bunları tüketecekler. Söz ettiğiniz türden alışverişlerde alının da satanın da edebiyatla ilişkili bir iddiası yok zaten, dolayısıyla sorun edebiyat meselesinin içinde kalarak çözülmeyecek gibi görünüyor.

Melike: Bu listelerin söylediği tek bir şey var: "**Bunları satın alın,**" Pe ki gerçekten bunları okumak zorunda mıyız? Edebiyat yapıtı kendisini dayatır, okumazsanız her zaman eksik kalırsınız. Örneğin **Nazım Hikmet**'i okumadan, **Orhan Kemal**'i okumadan okur-yazar olunabilir mi? Ya **Oya Baydar**'ı okumazsak ne kaybederiz? Bu listeler ve satış rakamları gerçekten tartışmalı ama doğruysa bile ülkemizin dibe batırılmış halinin devam ettiğine işaretler yalnızca.

Türkiye'de bazı kitaplar çok satılıyor; doğru, ama bu kitaplar dışındaki eserlerin pek az basıldığı, satıldığı da bilinen bir gerçek. O halde genel olarak kitap okuru sayısında önemli bir düşüş olduğunu söyleyebiliriz. Bu ümitsizlik verici bir gelişmeymiş gibi görünüyor. Oysa tam tersi. Kitap okuru sayısındaki düşüş, Türkiye'deki yoksul insanların yazlaşmış edebiyat ortamından habersiz olduklarını gösteriyor. Dahası bu durum, toplumla bağını koparmak istemeyen bir edebiyatçının yolunun açık olduğunun da bir göstergesi. Eğer tekellere yaslanan yazarların halkla bir ilişkileri yoksa, aydın olma vasfını yitirmemiş bir edebiyatçının önüne edebiyat alanında bir engel çıkmayacak demektir.

Kitap tercihlerine gelince; yazarların dünya ve Türkiye edebiyat geleneğini bilip bilmemeleri bizim için önemli bir kriter. Kitap alırken genellikle yazar hakkındaki düşüncemize bağlı olarak bir tercih yapıyoruz.

Kaçak Yayın Edebiyat dergisinin içeriği ve tasarımı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Okan: Edebi ürünlerin yayımlanmasına daha fazla ağırlık verilmesi kanısındayım. Örnek teşkil edebilecek ürünler ağırlıkta olursa genç edebiyatçıları daha kolay yönlendirilebileceklerdir.

Melike: Daha önceki gibi kitap tasarımının daha iyi olduğunu düşünüyorum.

Ekleme istediğiniz bir konu var mı?

Melike: Son dönemde çıkan yazarların büyük çoğunluğunun kalıcı olmayacağına inanıyoruz. Topragına yabancı edebiyat bir süre sonra elbet yıkılacaktır. Türkiye'deki edebiyat ortamı konusunda çizdiğimiz karamsar tabloya rağmen, aslında oldukça umutluyuz. Dünya ve Türkiye edebiyatının geçmişinde sosyalist gerçekçi edebiyatı besleyecek yeterince kaynak var. Edebiyat ve Felsefe Kulübü'ndeki çalışmalarımız da mümkün olduğunca bu kaynaklardan beslenmeye çalışıyoruz. Ama bu çaba sadece geçmiş edebiyatı öğrenmekle sınırlı değil. Geçmiş bilmek, edebiyatçı olmanın sadece bir yönünü oluşturuyor. Diğer yön ise, bu bilgiyi çağdaş bir biçimde kullanabilmek, diğer bir deyişle edebiyat yapabilmek. Bu yöndeki çabalarımızı bir dergileye somutlaştırmak istiyoruz. Hem kulüpte yaptığımız çalışmaların dışarıya aktarılmasını sağlayacağı, hem de içinde kendi öykü ve şiirlerimizi yer alacağı için, bu projenin bu yöndeki çabalarımızın somut bir ürünü olacağını düşünüyoruz. Bu, bizim için en azından edebiyatçı olma yolundaki bir ilk adım olacak. Eğer edebiyat alanında tekellerden uzak durma anlayışının devamlılığı sağlanabilirse, yeni edebiyatın hangi temeller üzerinde yükseleceği sorusu belirli bir ölçüde yanıtlanmış olacaktır. Biz umutluyuz. Bu nedenle çalışmalarımızı Edebiyat ve Felsefe Kulübü'nde böyle bir anlayışla sürdürmeyi düşünüyoruz.

Bebek yüzü doliciler,
"hokkacı" federasyon
başkanları, mafyayla
"merhabalaşan" adlı
adamlar ve daha neler
neler. Suçun, hemen
yanımızda, içimizde
olduğunu göstermiyor mu
bütün bunlar? Zaten çift
kişilikli bir suçluyu
anlatmış "Yetenekli Bay
Ripley" ve diğer bütün
romanlarında suçun
İnsanlara değil, sadece
ve sadece koşullara bağlı
olduğunu anlatan Patricia
Highsmith de farklı bir
şey söylemiyordu. Polisi-
yenin yalnız kraliçesini an-
manın tam zamanı.

**"Koşullar uygun olursa
anneanneniz de adam öldürebilir"**

Patricia Highsmith

Memleketi Amerika'yı terk edip Avrupa'ya göçtüğü 1960'larda, kimseyle konuşmuyor, yazarken yanında kimseye tahammül edemiyordu. Buna karşın hayvanlara tutkulla bağlıydı. Fransa'daki evinde o yokken kedilerine bakan komşusu **Madame Maes** her zaman ilginç bir tip olduğunu söylüyor: "*Kedilerine çok düşkümdü. 'Neden' diye sordüğümüzda 'Çünkü soru sormuyorlar' diyordu.*" Bir de salyangozları çok seviyordu. Bazı dostları, konuşurken onun da her zaman bir sümüklüböcek gibi savunmaya çekilip içine kapandığını belirtiyor; hatta bir müddet evinde sümüklüböcek bile beslemişti.

4 Şubat 1995'te lösemiden ölen, yazdığı "*akılötesi*" polisiye romanlarla "*çoğumuzun EdgarAllen Poe'su*" unvanını kazanan **Patricia Highsmith**'in 74 yıllık hayatı, bu iki hayvanın izlerini taşıyor zaten.

Bir kadın düşmanı

Uykudaki bir kedi gibi tetikte, korkmuş bir sümüklüböcek gibi "*silik*" bir hayat sürdü **Patricia Highsmith**. Romanları baştan çıkarıcı, canlı; karakterleri psikopatı ama kendi hayatı hakkında hiç ipucu vermiyordu. Onunla söyleşi yapabilen gazeteciler "*parmakla bile*" sayılamıyordu. Zaten bir arkadaşına yazdığı mektupta, "*Hiçbir yazar, özel hayatını yazmaz. Bu, insanları içine çinilçiplak çıkarmakta daha kötüdür*" diyordu. Kendisi hakkında yazdığı sadece iki yazı vardı. İlki Charles Latimer'e gönderdiği 1973'ten 1994'e kadarki hayatını anlatan 400 kelimelik bir mektuptu. Yaklaşık 240 kelimeden oluşan 1967 - 81 yıllarını kapsayan diğer metin ise fotoğraf sanatçısı **Barbara Seymour**'e yazılmıştı.

1921'de Teksas - Fort Worth'da "**Mary Patricia Plangman**" adıyla doğan yazarın ikisi de reklamcı olan anne babası, o doğduktan kısa süre sonra ayrıldı. Babası Alman kökenliydi ve onunla ancak 12 yaşındayken tekrar tanıştı. "**Highsmith**" soyadı üvey babasından geliyordu. **Patricia** büyükannesi tarafından New York'ta yetiştirildi. Resme ve heykelle olan yeteneği çok erken yaşlarda keşfedildi. Ama genç kız, her şeyden daha çok yazmayı istiyordu. İşte bu dönemde hikâyeler yazmaya başladı. Bunun bir nedeni de, giderek kendi dünyasını kurmak istemesiydi.

"10 yaşımıdayken hayatımda bana hükmedecek birini istemediğime karar vermiştim. Hayatım boyunca kendi programımı kendim yapmak istedim" diyen yazarın roman kahramanları hep akıllı - atik erkekler olsa da hayatına özellikle hiçbir erkek sokmadı. Kadınlarinsa yeterince çalışmadığını düşünür, bu yüzden öykülerinde onları aşılar, "*kötü*" bir rol biçerdi. "**Bir Kadın Düşmanından Öykücüler**" adlı kitabındaki "*dişi*" karakterlere bakıldığında tam bir "*kadın homongolos*" olduğu söylenebilir **Highsmith**'in. Bunda, iki yaşındayken annesinin babasını terk edip **Patricia**'ya soyadını veren **Stanley**'le evlenmesinin de payı var tabii. Oysa annesi çok güzel bir kadındı. **Highsmith** onun **Greta Garbo**'ya benzediğini söylüyor:

"*Harika resim yapardı, gerçek bir yetenekti. Çok heyecan verici bir kadındı... Biz New York'ta otururken üvey babamla korkunç kavgalar ederlerdi.*"

İşte bu yüzden pek mutlu bir çocukluk geçirdi **Highsmith**; aile hayatı ona göre bir "*cehennem*"di: "*Eğer kaçamayacağım bir ailenin içine hapsolmuş, sürekli onlarla oturmak, onlarla yemek yemek zorunda olsaydım, herhalde bir süre sonra onları öldürürdüm.*" Nitekim bir hikâyesinin kahramanı ressam annesi ile birlikte yaşayan küçük bir erkek çocuğu. Çocukla annesi aynı odayı paylaşmak zorunda kalıyor ve sonunda çocuk annesini öldürüyordu.

Çocukluğunu andığı ender zamanlardan birinde, annesinin çok dağınık bir kadın olduğunu, kendisininse tam bir düzen delisi olduğunu söylüyor **Highsmith**: "*Annem çok pis ve dağınık olduğundan ben düzenli oldum herhalde. Florida'yı onu ziyarete gittiğimde hep etrafı toparlamasını, yataкта sigara içmemesini söyledim. Sonunda yataкта sigara içtiği için evinde yangın çıktı ve öldü.*"

Hitchcock'un film kazığı

Kendisi hakkında çok laf etmediği için hurafeler yoğun. Öyle ki, bazıları onun hâlâ Fransa'da bir köy evinde yaşadığını bile söylüyor. **Highsmith**, iddialara göre okumayı da iki yaşında, onu yetiştiren büyükannesinden öğrendi. Mut-suz çocukluğunu kitaplara sığınarak telafi etmeye çalıştı ve çocukluk günlerinden itibaren "*garip*" bir karakter çizdi. Şiddet, suç ve cinayet üzerine yazmaya başlamıştı. Daha 16 yaşında ilk kez yazdığı bir şey yüzünden tepki gördüğünü söylüyor: "*Ben 16 yaşından beri bunları yazıyorum. Usedeyken okul gazetesi yazdığım bir öyküyü yayımlamayı reddetti; öyküyü tatsız ve çirkin bulmuşlardı.*"

Altı yaşından itibaren New York'ta büyüyen yazar, ortaokuldan sonra Columbia Üniversitesi **Barnard Koleji**'nde İngiliz, Latin, Yunan edebiyatı ve zooloji dalında eğitim gördü. 1942'de yaşamını kazanmak için eğitimini yarında bıraktı. Önce bir reklam ajansında, sonra çizgi roman senaristi olarak çalıştı.

İlk ciddi başarısı 1945'te **Harpers Bazaar** dergisinde "**Kadın Kahraman**" adlı öyküsünün yayımlanması oldu. O ana dek çizgi roman balonları yazmakla uğraşan **Highsmith**, 27 yaşında yazdığı ilk kitabı "**Strangers in the Train**"le (**Trendeki Yabancı** - 1950) çapını kanıtladı. **Alfred Hitchcock**, yayımlanır yayımlanmaz olumlu eleştiriler alan bu romanı sinemaya aktardı (hem de filmin haklarını sadece 7500 dolara alarak. Çünkü, anlaşmada adını gizlemişti **Hitchcock**). Bu kitap diğer kitaplarının da tarzını belirledi. **Highsmith**'in daha sonraki kitaplarında iki farklı dünya birbirine karşın, normal ve anormal insanlar arasın-

daki sinir geniş olduğu gibi hiç yokmuş gibi de görülebilir. Zaten, "Herkes adam öldürebilir. Bu sadece koşullarla bağlantılıdır ve mizaçla hiç ilgisi yoktur. Herhangi biri. Anneanneniz bile" diyor yazar.

Film birçok eleştirmen tarafından Hitchcock'un en iyi filmi olarak değerlendirilince kendini yazmaya verdi Highsmith. Onu üne kavuşturan "Tom Ripley Efsanesi" ise 1951'in sonbaharında bir sabah Positano'daki plajda dolaşan bir silüetin verdiği esinle doğdu. O gün tasarladığı "Becerikli Bay Ripley" (1955) ile birlikte, daha sonra 30 yılını vereceği büyük bir kara mizah serisine başladı Highsmith. Roman, Amerikan polisiye kitapları arasında birinci seçilerek Edgar Allen Poe Ödülü'nü kazandı.

Ripley, çift kişilikli, suç tutkunu bir kalpazan ve dolandırıcıydı. Highsmith kendini kahramanına o kadar yakın hissediyordu ki "Bazen sanki Ripley yazarı bense yalnız daktilo ediyormuşum gibi geliyor" diyordu. Zaten bu seriden sonra "çapaşık seks ilişkileriyle ilgilenen ve şeytanın doğası üzerinde derin düşüncelere sahip" bir yazar olarak nitelendirildi Highsmith. Kısa bir süre İtalya ve İngiltere'de yaşayan yazar 1966'da Fransa'daki küçük bir kasabaya yerleştikten sonra Avrupa'da da kendini kabul ettirmeyi başardı.

"Çok tehlikeli bir adam"

Romancı Graham Greene onun "kendine ait bir dünya" oluşturduğunu söylüyordu: "Klostrofobik ve mantıksız bir dünya... Biz de her seferinde bir tehlike duygusuyla bu dünyaya adım atıyoruz." Bir eleştirmene göre ise Highsmith okumak "çok tehlikeli bir cadyla çay içmek" gibi bir şeydi. Aslında Highsmith'in romanlarının çoğunda bir tehdit duygusu vardı. Kısa hikâyeleri bile gerçek dünyanın hayal ettiğimizden çok daha tehlikeli olduğu hissini veriyordu. Bazıları Highsmith'in kurgularının Sartre ve Camus'ye özgü varoluşçu unsurları barındırdığını düşünüyordu.

"Hayattan kaçmak, deneyimlerimi ortaya koymak, para kazanmak için. Tabii bir de zevk için yazıyorum" diyen Highsmith, Fransa'da "Grand Prix de Literature Policier," İngiltere'de "Crime Writers" ödülleri aldı. Fransızlar onu Henry James, Agatha Christie ve Dashiell Hammett'in karışımı olarak görüyordu. London Times'ta bir eleştirmen 1971'de onun etkisini şöyle özetliyordu: "İnsani neredeyse suça özendiriyor." Ancak Highsmith, görünüşte sıradan, ama kesinlikle ürkütücü kurgu karakterlerinin ruhlarına derinlemesine inmek için kazılar yapıyordu. Bu keşifler onu cinayet ve entrikalardan daha çok ilgilendiriyordu. Zaten Conan Doyle'u ya da Agatha Christie'yi hiç okumamış olan yazarımız, "Dedektif romanları ben hiç çekmiyorum" diyordu.

Tuhaf bir hayalgücü vardı. Kahramanları hep yanlış kararlar alıyor, kendilerini suç ve sahtekârlığın ortasında buluyor. Onun bu öyküleri ise en çok yönetmenlerin hoşuna gidiyordu. Çünkü en korkunç sahneleri bile büyük bir soğukkanlılık ve açıklıkla yazıyor, planı çok iyi yapıyordu. Romanlarını filme çeken yönetmenler arasında Hitchcock dışında Rene Clement, Wim Wenders, Michel Deville ve Claude Chabrol da vardı. Peki o, bundan gurur duyuyor

muydu? Pek sayılmaz; "Bazı yönetmenlerin öyküden hiçbir şey anlamamış olduğunu görmek çok şaşırtıcı" diyor yazar.

Highsmith yazdıklarının insanları etkilediğinin çok iyi farkındaydı. Zaten "Her insanın anlatacak güzel bir hikâyesi olduğu fikri" ona komik geliyordu: "Yazarlar hayalgüçlerinden yararlanmıyor, başlarından geçen olayları yaşıyor. Ortaya çıkan birçok kadın da kocalarının başanmış mutsuz kadınlardır. Yaşamlarını yazdıklarında çok iyi roman yazdıklarını zannediyorlar. Ne büyük bir yanlış!" Kendisinin ölümünden korkup korkmadığı sorusunu ise şöyle cevaplıyordu yazar: "Tabii ki korkuyorum. Ama bir gün gelmesi kaçınılmaz. Geçen gece rüyamda kedinin arabanın altında kaldığını gördüm. Korkunçtu..."

1988'de İsviçre Alpleri'ndeki bir köye, Tegna'ya yerleşti Highsmith. 20'yi aşkın roman sahibi "polisliye kraliçesi"ni bu kasabada kimse tanıtmıyordu. Bu dağ köyünde kedisi Charlotte ile birlikte yaşamaya başladı. 1991'de Ripley serisinin sonuncusunu yayımlayıp bir müddet inzivaya çekildi. Ama edebiyattan uzak duramadı; 1995 şubatında İsviçre'deki Locarno'da ölümünden birkaç hafta önce tamamladığı "Küçük G, Bir Yaz Masalı"nı romanlarına ekledi. Roman "duygusal aşk öyküleri" anlatıyordu. Bu kez çok az polis vardı ve hiç dedektif yoktu. AIDS, uyuşturucu, ölüm korkusunun sardığı eşcinsellerin dünyasına sokuyordu bizi Highsmith. "Küçük G" Zürih'te, cinsel kararsızlık içinde olanların bulunduğu bir yüzen restorandı. Kahramanların hemen hepsi yanlış insanın peşinden koşmakta, dedikodular, entrikalar birbirini izlemekteydi.

Bu romanda sanki ilk kez vücudunu kabuğundan çıkarıyordu Patricia Highsmith ve kendini "lezbiyen yazarlar" kategorisine sokanları haklı çıkarıyordu. Highsmith, 4 Şubat 1995'te 74 yaşında öldü. 22 roman, 7 hikâyesi yayımlanan yazarın İsviçre'deki edebiyat arşivlerinde 250 yayımlanmamış metni var.

TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

Baykuş Çılgılığı (Ayrıntı)
Becerikli Bay Ripley (Remzi)
Beceriksiz (Ayrıntı)
Bir Kadın Düşmanından Öykücükler (Can)
Cam Hücre (Ayrıntı)
Carol (Remzi)
Edith'in Güncesi (Can)
El Sürçmesi (Ayrıntı)
Fidyecinin Peşinde (Can)
Küçük G: Bir Yaz Masalı (Can)
Merhameti Ertelemek (Ayrıntı)
Ripley Karanlıkta (Remzi)
Ripley'in Oyunu (Remzi)
Sokakta Bulundu (Can)
Su Altında (Can)
Tatlı Hastalık (Ayrıntı)
Trendeki Yabancılar (Can)
Yetenekli Bay Ripley (Can)

TOZLU RAFLAR

faruk kaya

EVİMİZİN DOSTLARI: "Kedi, köpek ve kuşlar insanların en yakın dostlarıdır. Alileden sayılırlar. O kadar aileden sayılırlar ki, onlara dosttan çok yakınlarımız gibi bakarız." (Kitaba öyle bir giriş yapılmış ki evimde beslediğim bir hayvanım - pardon yakınım - bulunmadığı için insanlığımdan utandım. Eşşekmişsin oolm dedim kendi kendime. Düşündüm belki de bir eşek beslemeliyim evde. Sonra apartman yöneticisi Sabri abi gelince aklıma, anında caydım bu fikirden. Neyse kitabımıza devam) "Sevgiler karşılıklıdır. Dilleri yoktur, belki meramlarını tam olarak anlatamaz gibi görünürler. Ama öyle değil. Neşelerini, mutluluklarını, kışkınlıklarını, acılarını bize anlatmanın yollarını bilirler. Yeter ki biz de onları içten sevelim, anlamaya çalışalım" (Neymiş? Hayvandır deyip geçmiyoruz, oturup dinliyoruz, bakalım ne diyecekler. Miyav diyo, hav hav'dan başka bi şey demiyo dediğin vakit, anla ki içten sevememişsin, tam gönüllü verememişsin) "Onlar bağlandıkları kimselere tam manasıyla bağlanırlar. Ve onları insanlardan ancak ölüm ayırabilir. Evet ölüm!" (Yalan! Kükükken Pistan adında kedi vardı benim. Komşumuz verdi buna çiğeri, köfteyi!... iki dakka da sattı beni, gitti onların kedisidi oldu. Tamam ben de çok iyi bakamamış olabilirim Pistan'a, ama olmaz ki, böyle bi döneklilik yapılmaz ki. Bak elim ayağım titredi, sinirlendim hatırlayınca, şerfefsiz Pistan) "İşte Evimizin Dostları kitabında bu dostların ihtimamı ve bakımı ile ilgili bilgileri bulacaksınız..."

ilgili bilgileri bulacaksınız..." Hayvan bakımını anlatan, Tanık Rona'nın kaleme aldığı kitabımız vakitlikle Hürriyet gazetesinin neşriyatı olarak dağıtılmış. Ben Kadıköy'de bir sahafta buldum ve beş yüz bin lira ödeyip aldım. Ee! zamanında beleş dağıtmışlar, niye para verip oyağım di mi? Bak şimdi iyice soğudum kitaptan, zaten kapığına da kedi resmi koymuşlar. Ama ne diyoruz hayvanlar candır, ciğerdir. Zira Panter Emel ile bir iki kez karşılaşmışlığım var; Aliye Rona gibi kötü kötü bakıyo insana. Şimdi takar kafayı, sen hayvanları sevmiyon galiba genç!! diye canımı yer. Olur mu be ablam, her türlü mahlukattan hastası olmuşum şu alemde, yüce rabbim özene bezene yaratmış her birini. Saygılar Panter ablam...

YUVAYA DÖNÜŞ - LASSİE: "Lassie bize bir şeyler anlatmak istiyor galiba" çocukluğumun unutulmaz film repliydi. Ne akıllı hayvandı vala, bütün olayları çözerdi hemen. Mahalledeki en sümkülü köpeğin adını bile Lassie diye değiştirip aynı hünnerleri sergilemesini beklirdik. Adı muhtemelen Karabaş olan sokak köpeği ise mal mal yüzümüze bakar, yaşadığımız heyecanın zerresini hissetmezdi. Ne vakit colin cinsi köpeğini gezdiren zengin biri bizim

oralardan geçse; ahaa olm Lesi, vallaha Lesi cinsi köpek diye iyice delirdik. Vay be, ne yıllardı... Lassie bir şeyler anlatma olayını ilerletip kitap çıkarmış. Yuveya Dönüş (Lassie Come - Home), yazar: Eric Knight, dilimize çeviren: Nurcihan Keskin. İyigün Yayınevi 1965'te yayımlamış bu eseri. Eski fiyat 350 kuruş. Kadıköy'de eski kitap satan tezgahlardan edindiğim bu esere tam tamına iki milyon lira verdim. Şimdilik Tozlu Raflara konuk olan en pahalı kitap diyebilirim. Lassie'ye hela li hoş olsun, iki milyonun lafı mı olur ama bu arada eski kitap fiyatları pahalı mı ne? Dur bakalım Tozlu Raflar için örtülü ödenek talebinde bulunayım Kaçak Yayın'dan. Evet evet zam isteyeyim hatta... Yabancı isimlerin Türkçe okunuşları diye bir bölüm bile düşünülmüş kitapta. Bakıyorus; Andrew=Endrür, Greenall Bridge=Grinil Birç, Watson=Vatsın, Lassie=Lessi... Bu bölüm önemli çünkü hikaye boyunca bütün yabancı kelimeler Türkçe okunuşlarıyla çıkıyorlar karşımıza. "Neşe"ciğim, bu kitabı çok seveceğini umuyorum, gözlerinden öperim. Annen. 25.XII.1965" El yazısıyla böyle bir not düşülmüş kitabımızın ilk sayfasına. Duygulanımdı vala, ne güzel anneler var. Sevmek mi tenezicim, Neşe bayılmıştır bu kitaba. Bu aralar Lassie dizisi galiba Samanyolu TV'de akşamüstleri yayınlanıyor. Bütün "Neşeler" ekran başına...

İNSANLAR, HAYVANLAR ve YIRTICI HAYVANLAR: Aaaaa! Yeter ama bu aykırı Tozlu Raflar köşesi hepten hayvanlar alemi gibi oldu diye düşününler çok yarırlar. Lütfen kitabımızın sadece ismine bakarak ön yargılı davranmayalım. Saki adıyla bilinen yazar Hector Hugh Munro'nun İngiliz edebiyatına kazandırdığı en komik, en iğneli öykülerden seçmeler bulacaksınız eserimizde. Özellikle 1. Dünya Savaşı öncesi İngiliz toplumunun kaymak tabakasına mizahi bir dille öyle giydirdi ki yazarımız, sormayın gitsin... Fatih Özgüven tarafından dilimize çevrilen bu seçme öyküler Sunğur Yayınları tarafından 1984 yılında basılmış. Bugünkü etiket fiyatı: Bir milyon lira. Eski etiket fiyatı: 450 liraymış. "Miizahlanıyın anlayan bir dosta en büyük iltifat Saki'nin öykülerini armağan etmektir" Christopher Morley'in dile getirdiği bu görüş umarım net bir fikir sunmuştur sizlere. O derece iddialı bir eser yani, meraklısına...

AKDENİZ suyunu AŞK Hikâyeleri

Island Kiss

Sabah gözlerimi açtığımda ilk önce beyaz çarşafın dışında kalan bordo ayak tırnaklarım ve hâlâ ıslak olan saçlarımdan ortalığa yayılan keskin bir şampuan kokusu çıktı bir gece önce muhtemelen dünyanın en tatlı şeyinin infaz ettiği dikkatimi. Neredeydim? Bıçkın aşk trapezisti ipten mi düşmüştü yoksa? Önce kireç badanalı tavana, sonra da yatağımın baş ucunda duran şifoniyerde dolaştı yorgun ama kedi meraklı gözlerim. Karşı oteldeki balkonlarına bir dönümlük Dani-marka bayrağı asan sarı kafa kuzeyliler kış uykularından uyanıp böğürmeye başlamadığına göre demek vakit erkendi. Genzimde ne olduğunu hatırlayamadığım keskin bir tat, Yunanlı bir pasaport polisi gibi dikilmişti oraya. Etajerin üstünün **Campo dei Fiori** meydanında kurulan baharat pazarından tek farkı günün Cumar-tesi değil, Çarşamba oluşuydu. Demek ki Nemo hafızamda geri dönüş gününü hatırlayacak kadar kontür kalmıştı. Dünyanın tüm kumsallarından evime gelip, minik şişelere doluşmak için sıraya girmiş birkaç kum poşeti, bir gün önce **Simi Adası**'nda gezdiğimiz gönül çelen Ortodoks manastırının ıslak ve buruşuk giriş bi-letleri, Adalıların yıllardır sahillerden toplayıp getirdikleri, içinde küçük mektuplar olan denize atılmış asırlık şişelerin toplandığı **San Miguel** şapelinin dokuzuncu sınıf bir resimden ibaret kartpostalı, Anna'nın da benim gibi tek solukta okuduğu çapkın ve fevkalade yakışıklı bir profesör dostumuz **Felipe Maillo**'nun beş kıtada kadın nüfusunun dörtte üçünü nasıl becerdiğini anlatan akademik soslu otobiyografik kitabı, bir de küçük ve yırtık bir kağıt parçası üzerine ilkokuldan terk bir el yazısıyla iştirtilmiş bir telefon numarası: 693 752 17 77. Kağıda uzanıp yanıma baktım. Kırmızı saten geceliği otelin kar beyazı çarşaflarını boyadığı için mi tişörtle yatmıştı acaba Anna?

Kastilya güneşinin kararttığı elleriyle ıslak saçlarımı yüzümden çekti.

-Vasilis, dedim Nemo hafızamın derinliklerinden silkinerek süzülüp çıkmaya çalışan görüntülerden ilkinin tutarak. Vasilis nerede?

-Uyuyordur.

-Ben neden buradayım? Gitmedim mi yanına?

-Gidemedin. Ölmek üzereydin.

Genzimdeki pasaport polisi, bir gece önce ardı ardına devirdiğimiz Rodos şaraplarının harabeleri olmalıydı. Birkaç saat öncesine dair sadece iki şey hatırlıyordum: Vasilis'in menekşe Metaxa'sı kokan ıslak dudaklarını ve "saat üçte" dediğini. Vasilis'in bir yere gidip geldiğini ve bana "üçte" dediğini. Sonra tekrar dudaklarını yapıştırdı. Şimdi bir de anneannemin o deniz kıyısındaki evindeki yüzyıllık yeşil alacalı fayanların Yunan kardeşleriyle örülmüş küçük otel banyosunda avuç avuç kustuğumu. Hem de defalarca. Dudakların kokusunu hatırlıyordum. Ama kahretsin ki hayatımın en güzel dudaklarının tadı silinivermişti özenle yavaşlatılmış hafızamdan. Ah, düşük megabyte'lı hain hafızam! Anna ise sabaha kadar beni tekrar tekrar yıkayıp ortalığı temizlediği için tişörtüyle yığılıp kalmıştı muhtemelen.

Vasilis beni beklemişti bütün gece. "Saat üçte" demişti. Şimdi hatırladım. Bara dönüp elime telefon numarasını tutuşturmuş, yeniden öpmüştü beni. Ve muhtemelen bütün geceyi hiç gelmeyecek olan bir otobüsün umutsuz yolcusu gibi bekleyerek telef etmiş ve sabaha doğru sızıp kalmıştı. Vasilis, otobüsün ona doğru yola çıkıp, yarı yolda kaldığını bilseydi belki de huzurlu uyurdu. Darmadağın olmasına rağmen hâlâ onu düşünemediğini...

Anna yerinden doğrularak:

-Kanuni Rodos'u almak için tam tamına altı ay duvarları dövmüştü. Senin bir Rodos'luyu fethin için sadece altı dakika yetti, dedi. İki tarihinin bu adada gezirken yapacağı metaforların en civcivlisiydi bu. Sa-

bah sabah nerden aklına gelmişti?

Tam tamına on iki saat önce şu adada geçirdiğimiz en alengirli saatler başlamıştı. Civar adalardan getirilip Şövalyeler Sarayı'na koyulan mükemmel orantılı mozaik parçalar, **Lindos**'un beyaz kireçle sıvanmış daracık, dağılmış bir bucuk kolyeyi andıran sokakları, kiliselerin tavanlarını ve duvarlarını allayan neme ve zamana karşı direnen yaldızlı Kutsal Kitap tasvirleri, duvarlarındaki gediklere bakıp çapkın çapkın "Atalarımın küçük ziyaretinin anısına bıraktığı minik hatıralar" dediğim denize karşı dımdık ayakta duran Ortaçağ kale dokusu, geceleri palmiye yapraklarının ve begonvil-lerin arasına sıkışıp kalan yanık Yunan ezgileri, akşamı sırtımızı yalayan ada rüzgarı, hatta yaz sıcak-ının meydan okurcasına kafelerden dışarı taşıp insanı en yakın masaya oturtup eline bir fincan almaya zorlayan enfes kahve kokusundan bile önce gelecekti sıralamada. Ne geçeydi ama!

Bir restoranda akvaryumdan masasına gelmesini istediği balığı seçen müşteri kararlılığıyla barın arkasındaki afeti hiç çekinmeden parmağımla göstererek, Anna'yı tek hamleyle bara oturttum. Ne istediğimi ilk sa-

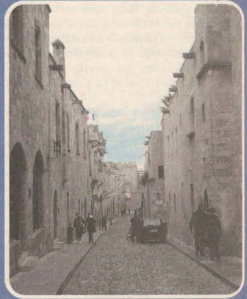
ğıyla şişelerin birini kapayıp, birini açıyor, bu işlem sırasında yüzüme bile bakmıyordu. Dünyanın en zor beğenen insanı Anna, parmağımla çekmeden gösterdiğim yakışıklı balığa bakıp "Gerçek bir bonbon", dedi. Şekerleme. Ne içeceğimizi biliyorduk. Sorulduğunda aklımıza ilk gelen dilden söyledik.

"Kırmızı Tatlı Ev Şarabı"

Yakışıklıya ne istediğimizi anlatmamız kolay olma-
yacaktı. Evinden çıkmamış bu katıksız afetin yardımı-
na "Stef" diye seslendiği arkadaşı olmasaydı... Bir sı-
cak ülke klasığı fonu vardı barın arkasında: kirece bo-
yanmış duvarlar, dört bir yanından sarkan bakır ten-
cereler, eski bir gramfon, rustik anılar. Ama gözümü-
zün tekelinde tek bir yaratık vardı. Hem de Olim-
pos'tan yanlışlıkla düşmüş, alımı çalımıyla.

İnsan güzelliği mükemmelleştikçe rahatsız eder.
Michelangelo'nun David'i, Rafael'in Apollon'u mükem-
mel oldukları için anlamsız bir rahatsızlık yaratırlar in-
sanda. Önümde dikilen **Rodos Tanrısı** onları bu koşu-
da kilometrelerce arkada bırakırdı. Tek farkı onun bu
ilahi güzelliğinin hazımsız bir tarafı olmamasıydı. Tan-

Güneş, aşk, sıcak ve şarap... Ada sokaklarında kol geziyor.

niyeden beri bilmem, hayattaki bütün başarılarımın en genel geçer formülü olmuştu. Temmuz sıcaklığında soka-
ğa taşan masalardan birine değil de, iyi İspanyollar gi-
bi bara oturma'nın her zaman daha bir fiyakalı olduğu-
nu biliyordum. İlk bakışta aşık olduğum adada, ilk ba-
kışta aşık olunacak bir Rodoslu olabileceğini pratik
olarak test etmemiz için her zaman, her yerde olduğu
gibi kaderin son ana sakladığı kartlarımızı açmamız
gerekliyordu. Bu sefer asların en cafcıflısı çıkmıştı kar-
şımıza. Hem de yarım metre ötemde tüm canyakarlı-

rının yaratırken bir dişi beşerin akıl sağlığını tamamen
göz ardı ettiği yaratıklardan biriydi. Hem de Villama-
yor taşından değil, etten kemikten yapılmıştı. Tüm
malzemesi gram gram tartılıp koyulmuş bir yemek ta-
dındaydı: İtirlı, baş döndürücü baharatlı, lokum gibi...

"Buradan gidince Akdeniz'e bir şişe atacağım," de-
dim gözlerimle yakışıklılığı göstererek. "İçine de güzel
bir şeyler yazmayı unutmayacağım tabii". **San Miguel**
adına. Şişelerin bir şekilde karaya ulaştığını görmedik
mi **Simi**'de? Anna ise şimdi Akdeniz'in en batı ucunda

kalan sevgilisine, bu adaya geldiğinde onun için Akdeniz'e bir göz yaşı dökceğine söz vermişti. Sözü nü fazlasıyla tutuyordu. Ilık, tatlı Rodos şarabı yuvarlandıkça gülmekten bu göz yaşı dökme zorunluluğunu fazlasıyla yerine getiriyorduk. Uysal, tatlı, kıvrak şarap insanı kendine benzetiyordu. Boğazımızı gıdıklayarak aşağı süzülürken, geri dönüşümü ortalığı inleyen kahkahalar oluyordu. Hafta sonu elimizde bidonlarımızla Barcelona'nın köylerine gidip, arabanın bagajını doldurduğumuz o hayatimin en unutulmaz muskat şaraplarını hatırlatıyordu bana derinden gelen Rodos üzümü tadı. Zavallı Javier, onu seveyim diye neler yapmamıştı ki. Oysa ben muskat şarabını bile ondan çok sevmiştim.

Unutulmuş Yunan sahil köylerinin, müdavin listesi hayli kabarık taverenalarından birinde gibiydik. Açık kapıdan içeri izinsizce sıcak bir ada rüzgarının süzülürken, anlamadığımız ama aklımızı yerinden oynatan kıvrak bir dille harcanan bin bir kelînenin havada bir birine değdiği ve kadeh sıkırtılının kahkahalarla yılanlı sütun gibi örölüp gittiği bir mekanın tam orta yerindeydik. Sirkeli havuç dilimleri bitince, yerine bir tabak dolusu kuru yemiş koydu masaya annee'nin çarşafından daha beyaz bir gömleğin içinden uzanan esmer ince parmaklar. Anna'nın dikkatini kuru yemişler arasında sıran kuru yeşil bezelyeler çekmişti, benimse artık gülümsemeye karar vermiş bir dizi inci diş ve "bu adada daha güzelini göremezsin" dercesine bakan bir çift ela göz. Hem de artık gülümseyerek.. Üstelik gözlerimin tam içine!

"Kırmızı sek ev şarabı"

"Telli telli" çalıyor fonda. Herkes kıvrak. Kırmızı dry güç veriyor, yapıyorum ellerine ve gözlerine bakarak ona "Maskeli Balo"yu söylüyorum. Birlikte şarkı söylüyoruz. O Yunanca, ben Türkçe. Bir el hareketiyle tepedeki DJ'e şarkımızı çalmasını söylüyorum.

İssiz bir adaya götüreceğim tek şey o olabilir miş gibi geliyor. Onunla saatlerce tek kelimesini anlamadım-

gım, ama ruhunu sular seller gibi ezbere bildiğim bir dille şarkılar söylemek istiyorum. Şarkı söyleyerek ölünür mü acaba? Yıllar yılı Türklerden dinlemeye alıştığım şarkıları onlardan duyunca hem seviniyor, hem kendimi aldatılmış hissediyorum. O ise bir juke-box gibi. Ne koysan söylüyor.

Adı Vasilis. Eski Grekçe Vasiley. Kral yani. Başka ne olabilir ki! Tanrı olmadığına şaşmak lazım. Boynunda ki devasa haça bakıp gülüyoruz arada Anna'yla. Yunanistan bütün Avrupa'nın ibadet inancını tek başına karşılamaya ant içmiş anlaşılan. Sahildeki delikanlılarda bolca gördüğümüz o parmak kalınlığındaki bir zincire amansızca geçirilmiş altın haçtan takmasındansa, kararmış bir gümüş haçla yetinmesine sevinecek durumdayız. Aslında aklımız gümüşten daha berrak esmer teninde. Boynunda kalas kadar bir haç taşıyan bir Yunanlı'yla sevişmenin çok eğlenceli olduğu kanatındeyiz. Şişeye aşkımı yazıp, kendi sahillerimden atarsam belki eline geçmez. Burada atacağım Akdeniz'e aşk dolu şişemi. Bu sahillerde. Belki de şu "denize girmek yasaktır" tabelası önünde bütün adanın denize girdiği küçük limanda bırakırım. İçmek lazım güzelleşmek için.

Vasilis şişeleri uçuruyor havada:

-Bak o da senin meslekten, diyor Anna. Jonglör!

Kahkahayı yapıştırıyoruz barın ortasına. Arkadaşlarımızın hediye ettiği "Aşk Jonglörü" titrini özen ve şefkatle koruyan ben, şişe jonglörüyle aşık atıyorum. Ben sayısız aşkı hiç birini birbirine değdirmekten havada uçururken, o da Metaxa, Uzo, votka şişelerini uçuruyor. Uçma ve uçurma bilimindeki üstün başarımızı neden ayrı ayrı deniyoruz da birlikte icra etmiyoruz sanki? Şu cümleyi şuracıta Yunanca kurabilmek için neler vermezdim? Arkadaşlarım Yunanca öğrenirken, ben dört koca yılını Japonya'ya vermiştim de bok mu olmuştu? Evet, korkarım bok olmuştu.

-Vasilis, diyorum yine ellerinden tutarak.

"Beyaz sek ev şarabı"

Küçük, kulplu kırmızı yaldızlı teneke kutularla gelen üçüncü şarap bu. Ötümöze koyduğu her kırmızı yaldızlıdan üç koca kadeh şarap çıktığını unutuyorum. Kuru, sert, insanı kendine getiren tat. İnsana nerede olduğunu, kim olduğunu hatırlatan koku. Tuhaf burukluğun bir sel gibi getirdiği kendine gelme, kendini bilme hissi. Kırmızı tatlının bayılttığı beyin hücrelerimizi ayıltmak misyonu var sırtında. Ama ne yazık ki hiç, ama hiç işe yaramıyor. O kadar sarhoşum ki, tek kelime bile konuşmadan usul usul anlaşıyorum Vasilis'le.

Yanlış misyonlu uyandırıcı beyaz şarap karanlıklara gömülürken, kahkahalarımız daha şiddetli çıkıyor. Her zamanki gibi gittiğimiz mekanın tiyatrosu olmayı başarıyoruz. İnsanlar barda oturmuş, anlamsızca önlerinde duran bardağa bakacaklarına, bize bakıp gülümsüyorlar. Hatta eğleniyorlar. Ortamın maymunu kimliğine bürünmüşüz. İşte insanın büyüğü buradan geliyor: Tek

kelime anlamana gerek kalmadan sevgiyi, eğlenceyi, kahkahayı paylaşabiliyorsun.

-Doña Juana, dedi çingirik bir kahkaha patlatarak Anna. İşte senin yeni vaftiz adın.

Yalan değil. Ben erkeklerle değil aşığım. Don Juan gibi. Güzel şarkı söylediği, ağzından iki notalık bir fado döküldüğü, karnıma atgılar girene kadar beni güldürdüğü, ya da okyanus mavisi gözleri olduğu için âşık olabilirim. Hem de ossaat. Ben erkeklerle değil, aşkın "idea"sına âşığım. Plato haklı. Bu yüzden hepsini bir anda sevip, yanımda tutuyorum ve sırf bu yüzden hiçbirini beni sevdikleri kadar sevmiyorum. Hepsi 1/4'lükten 4/4'lük ediyor Ne acı!

Yok, yok. Ben Doña Juana değil, aşk için aklını yitiren ve ölüm fermanını kalbine imzalatan kraliçe Deli Juana'yım. V. Carlos'un annesi, Güzel Felipe'nin karısıyım. İspanyol kraliçesiyim. Bütün dostlarım haklı: Aşk önümde reverans yapıyor.

Ama Vasilis'i sevebilmişim, onun için bavulumu toplayıp bu adaya gelebilmişim gibi geliyor. Doña Juana ruhum beni kandırıyor, biliyorum, ama uyanana kadar tadını çıkarmalı. Şu buz gibi akıp giden beyaz

Tadına bakacak şarap kalmadı. Ama biraz daha bu tanrısal güzelliği seyretmek için kuru, kırmızı bir baha-ne lazım.

"Bir kırmızı sek ev şarabı daha"

Artık sadece müziği duyuyorum. O ise şişeleri havada uçurmaya, onlara takla attırmaya devam ediyor. Dudaklarında bir şarkı asılı kalmış: "Mia Gynaika". Vasilis'in önümüze tedirginlikle koyduğu şaraba el uzatmakta zorlanıyorum. Vücutum bir kurşun gibi ağırlaşmıştı. Kolum kalkmıyor. Anna önümden şarabı alıyor. Kartvizitle uğraşamayacağım.

-Öpeceğim, diyorum Anna'ya. Getir onu bana.

Sonra "Island Kiss" diyorum göz kırparak. Escada'nın bu yaz için çıkardığı şeftali kokulu karşı koyulmaz parfümüne bulanmışım: "Island Kiss". Ada öpücüğü! Evden çıkmadan önce dalgasını geçmemişmiydik? Bu, o an işte.

100 Euro'luk bir banknotu daha sonra da hayal meyal hatırlayacağım bir çeviklikle diğer garsona uzatıyor ve para üstünü tomar yapıp sokuyorum çantama. Yüksekte düşerek iniyorum yere ve oradan geçmekte

Simi'nin Akdeniz mavisi sokakları

şarap gibi. Bu adanın toprağı hem üzümle, hem kekleri dayanılmaz yapıyor belli.

Mary Popkins çantası olarak vaftiz edilen ve altı kıtanın usulca sığabildiği çantanın derinliklerinden bir kartvizit çıkarıyorum. Çok sarhoş olmalıyım. Hem de çok. Elimde buruşuyor. Şişeden vazgeçiyorum. Çıkar-ken eline kartımı tutuşturacağım. Asla yenilgi yüzü görmeyen bir cazibem olduğuna inanıyorum her zaman ki saflığımla. Ne biçim bir beyaz şarap bu? Gerçeğe döndürmeyi başaramıyorum.

olan silüetini yakalıyorum kolundan. Karanlıkta görebildiğim tek şey bu. Kolundan tutup dışarı atıyor ve zehirli bir vatoz gibi yapışıyorum dudaklarına. Sonrasını hatırlamıyorum. Karanlıktan, oracıkta kendimizi kaybettüğimizden, kimsenin bizi ayırmadığından, bir ara içeri gidip elime bir kağıt tutuşturduğundan, sonra deliler gibi öpüşmeye devam ettiğimizden başka. Güçlü bir mknatis ve demir parçası gibi...

"Saat üçte", diyor. "Üçte çıkıyorum. Bu numarayı al ve beni ara." "Bekle beni"... "Bekle".

EDEBİYAT EYLEMİ İÇİN ALIŞTIRMALAR

Recep Şener

Bir Fransız atasözü *"İnsan her zaman kendinden küçük birinin arayışı içindedir"* diyor. Bu belki sadece edebiyatçılar için böyle değildir. Bizden önce ve zamanımızda yazan büyük ve öncü sanatçılardan öğrenmek, ürünleri karşısında heyecan duymak, edebiyatçılar için doğal olsa gerek.

Fakat öte yandan, edebiyatın devleri karşısında ne denli hayranlık duyarsak duyalım, eğer kendimiz de üretmeye çalışıyorsak, istisnasız her şeyi yeniden ele almalı, her şeyi kendi dilimizle, kendi imge düzeneğimizle, kendi yanıtlarımızı oluşturarak yeniden söylemeliyiz. Sahici edebi metin üretmenin başka bir yolu yoktur. Bizden önce ve dışımızda da üretilmiş her şeyi, hatta verili kültürel-ideolojik-siyasal ortamı dahi eleştirel bakışımızın süzgecinden geçirmekte tereddüt etmemeliyiz.

Elbette tarihsel-toplumsal bir ortamın kaçınılmaz paylaşıcılarıyız. Yaşanan verili hayattan beslenmek demek, gerek maddi, gerek zihinsel olarak bu verili ortama saplı bulunmak, kelimenin birinci anlamıyla 'orada ve içinde olmak' demektir. Ancak bununla yetinerek, verili olanı kendi metninde, yine verili dil ortamının mevcut gereçlerini kullanmak, sanatsal yaratıcı etkinlikten uzak bir yeniden üretim'den başka bir anlama gelmez. O zaman her sanatçı, bulunduğu kültürel ortamı doğru biçimde anlamalı, onun kodlarını çözmeli ve bu maddi-zihinsel ortamı, kendinden yeni şeyler, yeni algılayışlar, anlayışlar, deneyimler oluşturarak dönüştürmelidir.

Burada, verili tarihsel-toplumsal ortamın teorik anlamını kavrama, yani sistemin kendisi hakkında oluşturduğu görüşü paylaşmayıp, bizzat kendimizin de parçası olduğu sistemin bütünü hakkında eleştirel ve 'dışarıdan' bir kavrayış geliştirme, sanatsal etkinlik içindeki insanın kılavuzu olmalıdır. Uyumlu, sağlıklı, denetlenebilir (daha iyisi kendi kendini denetler) durumda tutulan insan, sanatın 'kendini gerçekleştirmiş insan' vaadinin dışındadır, ama söylemek gerekir ki, bu sistemin insanı, özgür ve sahici insanın tohumunu içinde taşır.

Öyleyse, sanatın amaçlarının en temellisi, insanın kuruluşu eylemine ışık tutmak, her insan tekinin biricikliğini, varoluşunun kutsallığını söylemek, onu yükseltmek ve yüceltmektir.

Gönderilen ürünlerde genellikle karşılaştığımız "Ben"ler, başka benleri de içeren-kapsayan, onlar adına da eyleyen ve söyleyen, o 'yabancı' ben'leri kendini farkındağa zorlayan "ben"ler değil. Sanat salt kendini ifade aracı değildir. Öyle olsaydı, herhangi bir konuşmanın sanat sayılmamasının önünde hiçbir engel bulunmazdı.

Sanatsal yaratma eylemi, bir bakıma, insanın kendini ve bütün insanlığı yaratma etkinliğinin özel bir biçimidir.

Sanatın tekniği konusunda aldığımız uyarılar elbette sürecektir. Fakat salt biçim sorunuyla uğraşmak, salt içerik sorunuyla uğraşmak kadar yanlıştır. Benzersiz olandan, yerine başka şey ikame edilemez olandan söz ederek bitirelim. *"Herhangi bir sanat eserinde yerine konulamayacak olan şey, son çözümlenmede, asla onun tekniği ya da ustalığı değil, sanatçının kişiliği, onun benzersiz ve bireysel duygularının ifadesidir."* J. Fowles.

ELLERİN VARDI RÜYAMDA

Dün gece sen yoktun
Ellerin vardı rüyamda
Senin güzel beyaz ellerin
Dün gece sen yoktun
Ellerini öpüyordum rüyamda
Bir kere daha öpüyordum
Bir kere daha
Ellerimi alıp başıma koyuyordum
Yüzün geldiğinde aklıma

RUH GENİŞLEMESİ

Önce evin dar gelir sana
Sonra yaşadığın şehir
Gitgide kısılır günlerin
Ne kadar yaşasan
O kadar az gelir
Kelimeler bir türlü yetmez anlatmaya
Yükselirken içinde taşıdığın nehir
Her dakikan yeni bir yalnızlığa açılır
Bedenim ruhuna

KALBİMİ BÜYÜTTÜM

Senin için
Kalbimi öyle çok büyüttüm ki
Dünyanın her yerinden sevebilirim
artık seni.

Derya Canüzmez

BEKLENTİLERİMİZİN ARASINDA SEVGİ

Sevgiyi, dağların eteklerine konan küçük ışık gruplarını da bulunan kırık köy kapılarının tokmağına vuran buruşmuş bir elde, ya da kuyunun kıyısındaki ağacın dökülmüş yapraklarını süpüren yaşlı bir teyzede, belki de şehrin göbeğinde, bir ansöre binmek için sıra bekleyen kravatlı, sivri burun ayakkabılı ve nereye çıktıklarını bilmeyen, farkında olmadan yaşama limitini dolduran insanların içinde bulabilmek ya da bulamamak...

Beklentilerimizin arasındadır sevgi.

Kısaöykü

Erdinç Gümüş

MÜKEMMEL GÜN

07:30, gün ışımak üzere. Çok işlevli dijital saatim on iki kere bipledikten sonra otomatik olarak radyo-yu çalıştırdı. Perfect Day, Lou Reed. Güne başlamak için harika bir şarkı. Yavaşça kalktım yataktan, banyoya gidip yüzümü yıkadım. Aynaya baktım, işte karşımdayım. Uykulu; traşsız yüzüm, çapaklı gözlerim ve darmadağın saçlarımla hepsi birbirinin aynı olan binlerce günden birine daha başlıyorum. Yüzümü bir kere daha yıkadım, kaliteli traş köpüğümün renkli tüpünü sallayıp gerektiğinden daha fazlasını sıkarak yüzüme yaydım. Pahalı traş bıçağımla acısız ve keyifli bir traş yaşadım, tıpkı reklamlardaki gibi. Ama bir şey eksikti, traş olduktan sonra eliyle yüzüme dokunacak yarı çıplak bir sarışın. Yüze biraz losyon, ve biraz jöleyle de saçlarımı hallettim, fazlaca parfüm sıktım, banyodaki işim bitmişti. İçeri gidip gardrobı açtı, hepsi birbirinin aynı olan beyaz gömleklerimden birini giydim, saçmasapan bir kravat taktım ve birbirine banyoda koyu renkli pantolonlarımdan birini kıcıma geçirdim. Her sabah olduğu gibi koyu ve şekersiz bir kahveyi yarisına kadar içip çantamı aldım. 07:48, bugün iki dakika kârdayım. Birbirine benzeyen siyah ayakkabılarımdan birini giydim, aynaya son kez baktım ve kapıdaydım. Kapıyı araladım, tam çıkmak üzereydim ki radyonun hâlâ çaldığını farkettim. Perfect Day, güzel şarkı. Ceketimin kolunu sıyırdım ve pahalı saatime baktım: 07:51. Ardına kadar açık kapının önünde öylece kalakalmıştım. Dört dakikalık bir şarkı yirmi dakikadır çalışıyordu. Şarkının son bölümü çalışıyordu, bitmesini bekledim. Ses yavaşça alçaldı ve derken yeniden başladı. Birkaç dakika hareketsiz durduktan sonra hemen sağ tarafımdaki aynada kendime baktım. Her şeyimle güne hazırdım. Mükemmel bir güne. Hepsı birbirinin aynı olan mükemmel günlerden birine! Kapıyı bir tekme attım, çantamı fırlatıp; attım. Hızlı adımlarla yatağıma doğru yürüdüm ve kendimi yüzüstü yatağa bıraktım. Yüzüm yumuşak, beyaz yastığıma gömülmüştü. Şarkı hâlâ devam ediyordu. Just a perfect day...

KAOS

Mayıs

Beslenme şekli bir delinin

Mayıs

Çalakalem çalışması bir şairin

Mayıs

Bekleme salonu kalbimizin

Mayıs

Annemizin yemeklerini yapamayan bir kadın

Mayıs

Uzun uzun seyretmek bir gece-kondunun seyrini trafikte

Mayıs

Geri kalmış bir fahişe

Mayıs aslında

Tanımsız bir mayıstı

Ve bu şiir ne yazık ki

Kendini yaktı

M. Fatih Şafak

YOLCULUK

Tatlı bir rüya sanki hayat;

Öylece yaşanan,

Ve uyanılan sonsuzluğa.

Bitmeyen bir yolculuk hayat;

Yorulmadan gidilen,

Ve her gönüde kısa bir mola verdiren.

Bitmeyen bir yolculukta tatlı bir rüya sanki aşk;

Bir insanda uyanılan,

Öylece yaşanan,

Hayata büyük bir mola verdiren

Ve sonsuza dek süren...

Ürün Gönderenler...

Mine Şimşek/Hatay, Murat Seçkin/ Bitlis, Perihan Uysal/İzmir-Bornova, Nilgün Atar/Antalya, M.Fatih Şafak/Ş.Urfa, Mert Yüksel/İzmir, Ayşe Fırat/Seyhan Adana, Erdinç Gümüş/Beşiktaş- İst., Bahadır Özay/Cerrahpaşa-İst. Emrah Altınok Ufuk Selim/Rahmanlar-İst., Hülya Uzun/Malatya, İlkay Noylan, M.Erinç Tepedelen, Vedat Ezer, Awdiya Su, Tülay Köse, Görkem Mercan, Bünyamin Kurt, Alper Akarsu, Yusuf Saraç, Selman Karaca, Dayanç Işık, Murat Köprülü, Ramazan Kaynar/Erdek, Nadiye Sönmez.

Değerlendirmeler

Erdoğan Gümüş

Öykünüz bir başlangıç noktası gibi. "Her şey yadsımayla, başkaldırıyla başlar. Bu dünyanın insanı yabancı olduğunun bilincine varılmasıyla başlar". R. Garaudy. Fakat bu bilgi sadece başlangıç noktasını işaret ediyor. Sanat 'yeni ve mükemmel bir gün'ün nasıl yaşanacağı bilgisini götürmese bile, buna kapı açar. Tek ürün üzerinden konuşmak doğru olmayabilir, ama eldeki metne dayanarak; en önemli şeylerden birini yapmış ve yadsıma bilinci geliştirmişsiniz. Yeni ürünler bekliyoruz.

Mert Yüksel

Bizi edebiyatın kapısına kadar getirip bırakmışsınız. Öykünüzü hesapsız ve sıcak bulduk ama; kahramanınız sanki durmadan 'maşallah' diye adama tanıklık etmek için biniyor trene. Onun iç hesaplaşmaları, varsa dönüşümü, yaşadığı gerilim, bunlardan eser yok. Trene binış öncesi sahne neye hizmet ediyor? Trein tamamen dolu olduğunu anlatmak için neden yarım paragraf kaybediyorsun? Sadece anlatmak istediğiniz şeye ve onu bir'e indirerek, odaklanın. Daha çok atmalı ve metni sadeleştirmelisiniz, ta ki bir öze ulaşana kadar. Böylece "oyuncağını kaybetmiş çocuk hüznü" ya da "aranan cevapların kaçılan o yerde olduğu" türünden klişelere gönül indirmez, öyküye hizmet etmeyen ayrıntılardan kurtulursunuz ve metnin iç dokusunu sıkılaştırmak ve zenginleştirmekle ilgilenebilirsiniz.

Derya Canüzmez

Henüz teknik konulara ilişkin görüş oluşturmadığınızı anlaşıyor. Desenle, resimle, müzikle, yazıyla uğraşmak, insanların ve kendinizin bir emekçisi olmak demektir. Yakınmayı bir kenara atıp bir farkındalık bilincine ulaşmak sizi muhakkak geliştirecektir. Bazen gerçekten bir varoluş sorunudur edebiyat. Üzerine daha fazla düşünülmüş metinler bekliyoruz. Saygı bizden.

M.Fatih Şafak

Açıkçası gönderdiğiniz metin öykü olmamış, ancak hiç olamamış da değil. Bu işi geçmek ve el attığınız herhangisi bir konuda sanatsal gereklilikleri yerine getirilmiş metin üretme potansiyelinizin olduğu görülüyor. Daha çok çalışmalısınız, ve okumalı..

Bahadır Özyay

Kanat Alıştırıran sizin saygılarımızdır. Ancak bir ürünü önce siz yayımları bulmalısınız. Dedığınız gibi; ustaları var. Onların huzurunda saymalıyız kendimizi.

Tahir Uçuk

Şiir duygunuzun olduğu seziliyor. Türkçenin aralarında basit ses uyumu bulunan kelimeleri bir malzeme değil, tuzaklı bir kolaycılık barındırıyor. Tuzak uzak'tı, kolay olay'ı çağırmasın, kağıt ağıt demeyin, bunlar bilincin üretimi değil tembelliği sayılır daha çok. Kaldı ki, böyle yön temlere başvurmadığınız takdirde, kendini daha rahat savunacak ve ayakta duracak bir şiir yazıyorsunuz.

Burçin Yıldız

Anlaşılan sizin için yazı henüz yaşantı ile doğrudan ilişkisini kemsemiş. Bu hem iyi, hem de kötüdür edebiyat için. Edebiyat elbette 'metinsel bir oyun' değildir. Hayattan kalkışır ve hayata döner. Ancak bir ara uğrakta onu kendisi yapan estetik süreçten geçerek... Bu, edebiyata asli niteliğini kazandırır uğraktır. Önerim, yaşantıyla edebiyat arasındaki bu temel uğrakta daha uzun süre konaklamamızdır. Metin, kendi gerçekliğini kendi iç yapısına dayanarak kazanmalıdır.

Burada görev size düşüyor. Yeni ürünler bekliyoruz.

Ayşe Kara

Deneme yazmak için sanata, bilime, felsefeye, dinlere, topluma, çevreye... dair bütünlüklü bir bakış açısı oluşturmak gerekmez mi? Ancak o zaman ele aldığınız 'küçük' bir konu hakkında edebi lezzeti olan, bilgilendirici, eğlendirici, düşündürücü, ufuk açıcı, okuyana başka bir bakış açısı kazandırır ve onda bir tatmin duygusu yaratan denemeler üretebiliriz. Entelektüel donanımdır söz konusu edilen. Denemeye ve ürünlerinizi bize ulaştırma-ya devam.

Recep Şener

Şiir yeni bilgiler getirir. Varlığımızın henüz ulaşılmadık alanlarına, yepyeni imgeler kullanarak ayak basar; ya da etkin bir söyleyişle. Yeni bir estetik kavrayışı haber verir. Yazdığınız şiiri kimsenin yazamayacağına emin olana, o kişiliğe ulaşana dek üretime devam etmelisiniz. Üslup farklılıklarının hakkındaki yargınızı eleştirmeye geçmeden önce, bir üslubu yarattığınızın ikna etmelisiniz bizi. Şiirde erke sözlerden çok, bükülmez sağlamlıkta metinlerden medet umabiliriz. Daha iyisini yapacağımıza inanıyoruz, lütfen bunu gösterin.

Ufuk Karakurt

Gönderdiğiniz yazılar geniş bir alanda okuma yaptığınızı gösterir biçimde düzenlemişsiniz. Fakat fazlasıyla "gösterir" biçimde. Açıkçası yazıların amacını çözemedik. Çok bilgili olabilirsiniz, ancak bu, ele aldığınız bir konuyu "bizim için" anlaşılır ve aydınlatıcı kılmaya yetmiyor, amaç nedir? Sorumuz bu, aydınlatırsanız seviniriz.

Murat Seçkin

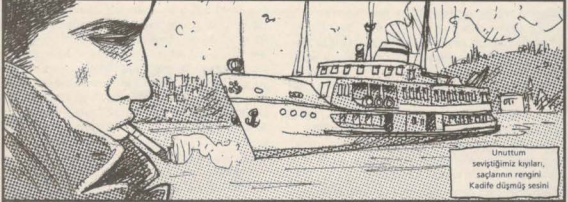
Sevgili Murat Seçkin, incelikli, sık şiirinizi sevinerek dergiye koyuyoruz. wşiir elbette pek çok şeydir, ama belli bir düzeye, aslında sezilen, maddi yaşamda somut karşılığı olmayan, fakat bir o kadar gerçek ve doğru, ele gelmez bir varlıktır. Kelimelerin, bu ortak kullanımlar nesnelerinin kendi bağlamlarından kopartılarak yeni bir dize içerisinde, yeni bir gerçekliği dile getirmesi için düzenlenmesi, ve bunu yaparken hissettığımız ama adını koyamadığımız yeni bir gerçekliğin yaratılmasıdır. Mümkünse, daha fazla ürün yollayın bize.

UNUTULUŞ ŞARKISI

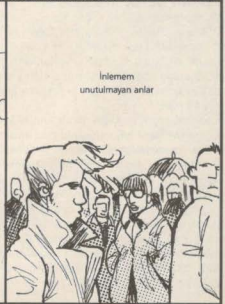
Ah unuttum
teninin kokusunu
Unuttum dudaklarının tadını

Unuttum
seviştığımız kıyıları,
saçlarının rengini
Kadife düğmüs sesini

Unuttum
Gözlerini ve yolunu
Ah unuttum seni
Ah unuttum
Ahl

İnlemem
unutulmayan anlar

ÇİHANGİR'İN KAFELERİ

Halkımızın büyük bir çoğunluğu ağustos ayında tatile çıkmış. Tatil kentleri hınca hınç dolarken büyük kentler de ıssızlaşmış. Bu yıl da öyle oldu. İstanbul bir ferah sormayın. Ortalıkta kimseler yok. Böyle olunca da bize de yazacak konu yok!.. Gazetelerde, televizyonlarda, hatta internet sitelerinde, haberleşme gruplarında, anlayacağınız tüm haber kaynaklarımızda bir kuraklık ki sormayın. Onların da çalışanları, yöneticileri, yazarları tatile çıkmış herhalde.

Dergimizin editörü Aslan beye *"Bu ay yazamayacağım!"* deyince önce telaşlandı. Tamamen istifa ediyorum sandı. *"Biz ettik sen etme! Bari ne kusurumuz var, onu söyle!"* gibi laflarla gönlümüzü almaya çalışıyor. Aslan beyi daha fazla üzmemek için, *"Konu yok Aslan-cığım, o yüzden yazamıyorum!"* dedim de rahatladım, o her zamanki hınzır gülümsemesi yüzüne yerleşti ve *"Konu hep ayağınıza gelmez Yahya Bey, bazen de sizin konunun peşine düşmeniz gerek!"* dedi. Ben de hemen *"Konu vardı da, peşine mi düşmedik!"* diye lafı yaşıttım. Demez olaymışım! Efendim, İstanbul entelektüellerinin, sanatçıların, yazarlarının tatile gide-meyenleri Cihangir'deki açılan kafelere, barlara takılı-yorlarmış. Eğer oralarla takılırsam binlerce taptaize olaydan haberdar olurmuşum. Buraların müdavimleri hep ünlü sanatçılar, yazarlar, artistlermiş.

Laf bir kere ağzımızdan çıktı, geri alınmaz. Hafta üç olsun, bari tenha olur diye bir perşembe günü yola düştük ve Cihangir'e vasil olduk.

ADNAN BEYİN MACERALARI

İlk durağımız tabii ki Kaçak Yayın'ın bürosu. Orada bizi Adnan Özer bey misafir etti, sağolsun. Soğuk sular, çaylar ikram etti. Ama bize karşı biraz buruk. Öyle nazik de biridir ki, asla neye kırıldığını söylemez. Lafı ağzından kerpentenle alırsınız. Uğraş didin, tekrar tere batma pahasına Adnan beyin bize kırılma nedenini öğrendik.

Efendim, geçen ay Kaçak Yayın seminerlerinin diploma törenine nasıl ısrarla çağrıldığımı anlatmış, ardından da paranoyaklığım tuttu, iyi ki gitmedim, yoksa Adnan bey beni deşifre edecektmiş diyerek lafı sürdürmüş ve şöyle tamamlamıştım: *"Bu deşifreyi teşebbüsünden uzuz kurtulduk! Şimdi Adnan bey ilk hatırlatacağın söz 'Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste!'*dir. *Bu girişimler devam ederse, benim de kulağımın ne kadar delik olduğu ortaya çıkar; Adnan beyin 'Kolombiya'da Medellin Şiir Festivaline gidiyorum!' diyerek çıktığı yolculukta Paris'te, Madrid'te yaşadığı maceralara anlatıveririm, ayıklar pirincin taşını."*

Adnan bey bu sözlerimden alınmış. *"Yahya Bey, benim ne maceram olacak ki! Duyan da aşk maceralarına kapıldım sanacak! Niye beni töhmet altında bırakıyor-sunuz!"* demez mi! *"Efendim, ben dedikodu yazarı mıyım, benim ilgi alanım edebiyat, ötesi başkalarını ilgilendirir!"* dediysem de ikna edemedim, *"Ne biliyorsanız yazın da okuyucu ne olduğunu, daha doğrusu ne olmadığının anlasın!"* demez mi! *"Madem öyle, bize de her şeyi açık açık yazmak düşer. Ama alınmak güc-enmek yok! Her şeyi ama her şeyi yazacağım ve sonra sırlarımı açık etti diye kızmayacaksın, kabul mü?"* dedim. *"Kabul!"* dedi. Sarıldık, öpüştük, küslüğümüz bitirdik.

Söz verdik, yazıyoruz! Bildiğiniz gibi Adnan bey *"Kolombiya'da Medellin Şiir Festivaline gidiyorum!"* giderken Paris'e ve Madrid'e de uğrayıvermişti. Medelin maceralarını ballandırarak zaten yazmış, Kaçak Yayın'da okumuşsunuzdur. Ama Paris ve Madrid'te neler yaptığını sanki bizi haklı çıkartmak istercesine e geçmiş. Biliyorsunuz Adnan Bey aynı zamanda Cadde Yayınları'nın editörüdür. Sessiz sakın de olsa hemen her ay birbirinden değerli eserler yayınlıyor. **Nafer Ermiş, Kamil Karlıdağ** gibi genç yazarları onun sayesinde tanıyor. Paris'e ve Madrid'e gitmesinin sebebi de yayıncılık meşgalesi imiş. Adnan beyin niyeti Cadde Yayınları'na sonbahar itibarıyla bir hamle yaptırmakmış. Ama bu tersine bir hamle imiş; Adnan bey, İspanyol yazarlarının Türkçe haklarını değil Cadde yazarlarının İspanyolca haklarını satma peşinde imiş. Niyeti yazarlarını bizzat tanııp onların kitaplarının İspanya'da yayımlanmasını sağlamakmış. Madrid'te dünyanın en ünlü yazar ajanlarından birinin patronu ile toplantısı varmış. Paris'te kalmasının sebebi ise daha ilginç. Adnan bey, değişik projelere imza atması ile ünlüdür. Yeni projesi de İran'daki Humeyni Devrimi'nden kaçıp Fransa'ya iltica etmek isteyen ama *"belgelerin eksik!"* diye kabul edilmeyince çareyi havaalanı terminalinde ikamet etmekte bulan bilim adamına anılarını yazdır-makmış. Yaklaşık 25 yıldır Paris Havaalanında mecburi ikamet eden bu profesörün hayatı yakında film olacakmış. Filmi de **Spielberg** çekecekmış. Bunu duyan Adnan bey Medellin Şiir Festivali'ne giderken soluğu Paris Havaalanında almış ve Kolombiya uçağını bekliyorum bahanesi ile terminalde gecelemiş. Terminalde neler yaşamış, İranlı profesörle neler konuşmuş, kendisi anlatsın! Bizim macera dedimiziz buydu, yoksa gönlül eğlenceleri ya da yeni aşklar değil.

AKARSU CADDESİ EFSANESİ

Cihangir'in meşhur kafeleri Akarsu caddesinde kü-melenmişler. Yani yazarları, sanatçıları, entelektüelleri

örmek istiyorlarsak araya gitmemiz gerekiyor. Aka-
su caddesi Cihangir'in en geniş ve ferah caddelerinden
biri. Gerçekten de kafeler, barlar yan yana sıra sıra di-
zilmiş, masalar sandalyeler soaka atılmış, insanlar Bo-
ğaz'dan gelen esintide oturmuş çaylarını kahvelerini içi-
yor, sohbetlerini ediyor. Tabii bendeniz buraya gelme-
den önce dersimi çalışmışım, "Leyla'ya gidelim!" diyo-
rum ve bana mihmandarlık eden Aslan beyi hayretlere
düşürüyorum. Oysa tüm gazeteler bu caddenin ve
özellikle Leyla'dan söz ediyor ama o beni magazinle il-
gilenmez sadece kültür ve sanat sayfalarını okur sandı-
ğı için nereden bildiğime şaşıyorum.

Doğrusunu söylemek gerekirse kafelerin bizim Ba-
ğdat Caddesi'ndekilerden pek farkı yok. Olsa olsa eksik-
leri vardır, fazlaları değil. Hatta bazılarında açıkça "sa-
las" bile diyebilirsiniz. Ama tek bir farkları var, burala-
ra ünlüler takılıyor. Hürriyet'in Cuma ekine (13 Ağustos
2004) bakarsanız tüm kıymetli şahıslar orada. Her me-
kanın birbirinden mühim müdavimleri var. Aslan beye
bunları anlatıyorum, o da kıs kıs gülüyor. "Yahya Bey,
o bir tür reklam! O haberlere bakarsan insanlar tüm za-
manlarını kafelerde geçiriyor zannedersin. Mümkün mü,
işleri mi yok!" diyor. Gerçekten de bu tanıtım yazılarına
bakarsanız Şener Şen, Murathan Mungan, Sevdâ Fer-
dağ, Baba oğlu Alaboralar yani Mehmet Ali ve Musta-
fa Alabora, Yıldırım Türker, Atif Yılmaz, Kenan İmirzali-
oğlu ve Teoman hemen her yerin müdavimi.

Biz bu reklamlara kapılmayıp caminin yanındaki mu-
salla taşı manzaralı kahveye oturuyoruz ve hayretle ga-
zete haberinin doğru çıktığını görüyoruz. Evet, listeler-
de isimleri sayılan müdavimler ortada yok ama isimleri
sayılmayan birçok ünlü (!) masaları kapmış! Ve Aslan
beyin dediği gibi her masa ayrı bilgi kaynağı. Kulağımı-
za çalınanları yazmamız bile bu aykırı yazıyı kurtarmaya
yetecek!

POS BİYIKLI ELEŞTİRMEN KİM?

Mehmet Murat Somer, üst başlığı "Hop-Çiki-Yaya Po-
lisiyesi" olan ve bir travestinin kahramanı olduğu ro-
manlarından yenisini geçtiğimiz günlerde yayınlamış.
Huzur Cinayetleri (Everest yay.) adlı bu polisiye yaz sı-
cağına alırdından kısa sürede en çok satanlar listesi-
ne girmiş ve de "polisiye satmaz, o yüzden basmıyo-
ruz!" diyen yayıncıları da utandırılmış. Ama Huzur Ci-
nayetleri'nin çok satmasının nedeni polisiye olmasının
yanında ilk sayfalarında yer alan ve romanın kahrama-
nı Burçak Veral'in işlettiği travesti barının müdavimleri-
ni tek tek saydığı bölümmüş. Bu liste özellikle Cihan-
gir'deki kafelerde çok konuşuluyor, kim kimdir diye
tahminler yürütülüyormuş. Ardi ardına sayılan isimler
genellikle hoş ya da alaycı sıfatlarla anılmış ama
sadece biri için edilen lafların altından kalmak pek
mümkün değilmiş, Burçak Veral'in ağzından şöyle anla-
tılıyormuş bu şahıs: "Bizim kızlara düşkün devamlı müş-
terilerimiz de yavaş yavaş geliyordu. Önceleri sadece şa-

zı Refik Altan'la gelirken, aramızda geçen bazı ufak tat-
sızlıklar nedeniyle Refik'in ayağı bizim kulüpten kesilin-
ce son zamanlarda kendi başına sürekli gelmeye başla-
yan posbiyıklı edebiyat eleştirmeni yine iki kızı birden
masasına çağırmış sıkıştırıyordu. Merak edip eleştirme-
ni okumuş, yazıların sonuna gelmeden bunalmışım.
Önce kültürel birikinti hazmedilmeyince rafınman yeri-
ne sıkıcı bir kabızlık yapıyordu. Kızlardan öğrendiğime
göre yatağı fena değildi, bizimkilerin bile garip diye ta-
nımladığı, kuçına puro dumanı üfletmek gibi fantezileri
vardı."

Travesti kulüplerinin devamlı müşterisi bu pos biyık-
lı eleştirmenin kimliği doğal olarak merak konusu ol-
muş. Zira edebiyat dünyamızda tam dört tane pos bi-
yıklı eleştirmen varmış. Şimdi, Mehmet Murat Somer'i
bu denli kızdırıp travesti kahramanın ağzından böyle
laflar etmesine neden olan eleştirmenin kim olduğunu
anlamak için dergi koleksiyonları karıştırılıyor, Meh-
met Murat Somer'le ilgili yazıların altındaki imzalara
bakılıyormuş.

DA VİNCİ'NİN İMZALARI

"Dan Vinci'nin Şifresi"nin yazarı Dan Brown Türki-
ye'de kitabı hakkında yazı yazarlara imzalı birer kitap
göndermiş. Gerçekten de hoş bir jest, (bizim yazarla-
rımızdan da eleştirmenler için travesti kulüplerinde
garip fanteziler icat etmek yerine böyle jestler bekliyo-
ruz). Hürriyet'in Keyif ekinde her pazar yazılarını me-
rakla okuduğumuz meslektaşımız Kültürâzî bey de
Dan Brown'ın kitap imzaladığı Türklerin tam listesi-
ni'ni açıklamış.

Dan Brown'ın bu hoş jesti ne yazık ki Cihangir Kafe-
leri'nin müdavimlerince dedikodu malzemesi yapı-
lmaktan kurtulamamış. Bu münafık arkadaşlar bu işte
de bir çapanoğlu vardır diyerek olayı biraz deşmişler
ve de ilginç veriler elde etmişler. Efendim, Dan Brown
kitabı hakkında yazan bazı yazarlara daha o yazılar
gazete ya da dergilerde basılmadan kitabını imzalayı-
vermiş. Yani bir danişıklı dövüş varmış. Yayınevlerinin
ısmarlama yazılar yazdırdıkları şüphesinin ilginç bir
kanıtı ile karşı karşıya imişiz. Kültürâzî'nin yazısının
çıktığı 1 Ağustos 2004 günü yayınlanan diğer gazete-
lere bakmak yeterli imiş. Dan Brown'ın kitap imzaladı-
ğı isimlerden bazılarının "Da Vinci Şifresi" ile ilgili ya-
zıları o gün yayınlanmış. Cihangir sakinlerinin en çok
okuduğu gazete olan Radikal'in aynı gün yayınlanan
Radikal İki adlı ekinde bu yazılardan birini bulmak
mümkünmüş. Yazı tam yarım sayfalık bir yer kapladı-
ğından görmemek de olanaksızmış. Ve bu yazının ya-
zarı da Dan Brown'ın kitap imzaladığı yazarlar listesi-
de yer alıyormuş!

ADALET HANIM'IN TALİHSİZLİĞİ

Ahmet Altan'ın kitabının bir milyon basılıp ucuz fi-
yatla piyasaya sunulmasının ardından birçok yazar Al-

Kim Yayınları'na transfer olmaya başlamış. Bu transferlerde de en önemli sebep kuşkusuz kitaplarının bir milyon basılıp ucuz fiyatla satılacağı umuduymuş. Alkım'ın yeni transferlerinden biri de **Adalet Ağaoglu** imiş. **Adalet Hanım**'ın bu transferinin nedeninin **Enis Batır**'un Yapı Kredi Yayınları'ndaki (YKY) görevinden atılması olduğu, birçok yazar gibi onun da bu olayı protesto etmek için ayrıldığına inanılmış, hatta Yeni Şafak'tan **Melik Duvaklı**'da bu yönde bir haber yapmış (5.08.04 Yeni Şafak).

Oysa, biraz yayın dünyası ile ilgili birinin bile bilebileceği gibi **Adalet Hanım** geçtiğimiz yıl o zamanki KYK editörlerinden **Cem Akış**'ın "*Dünyada kimseye **Adalet Ağaoglu**'nu okutamazsın. **Adalet Ağaoglu**'nun romanları artık okunmayacak romanlar*" cümlesini etmesinden ve bu cümleye karşı KYK yöneticilerinin sessiz kalıp herhangi bir yaptırımda bulunmamasından, üstüne üstlük **Adalet Hanım**'ın cevap yazısını yayınlamamak için de bin dereden su getirmelerinden beri **Enis Batır**'a kırgınmış. Yani **Enis Bey** için yayinevi değiştirmemiş. Zaten hemen ertesi gün (7.08.04) Yeni Şafak'ta **Adalet Ağaoglu**'nun cevabı yazısı yayınlanmış. **Adalet Hanım** şöyle diyormuş; "*Benim KYK'dan ayrılmanın nedeni, bu yayınların yayın kurulu başkan ve murahhas azasıyla bir bölümünün buradan uzaklaştırılmasından ya da bunu takiben bazılarının uzaklaşmalarından sonra 'yolların ayrılması' üstüne varılmış bir karardır. 5 Ağustos günlü bu sayfada **Melik Duvaklı** imzasıyla çıkan 'Yazarların Tercihi de Ucuz Kitaptan Yana!' başlıklı yazıda adı geçen öteki yazarların nedenleri bu mudur, değil midir bilemem. Bilmek de istemem. Ama benimki bu yazıda yansıyan havadan anlaşılacağı gibi, değil. KYK'dan ayrılmam, o kadro uzaklaştırılmadan önce alınmış bir karardır. Alkım Yayınları'na geçişim ise, bu açıklamam üstüne Alkım Yayınları'dan bana gelen teklifi değerlendirmiş bulunmamla gerçekleşmiş bir durum. Burada, adımla ilgili olarak KYK'dan çekilmemi Alkım'a bir tercih biçiminde ortaya koymak yanlış ve gereksizdir. Hem de KYK'dan ayrılmamın asıl nedeni buradan uzaklaştırılan ya da uzaklaşanlar 'kôdrosu' iken. KYK'dan ayrılma kararım sonucu başka yayinevleri arasından Alkım'ı seçmemdeki ilk nedenim, korsan satışlarının 'ucuz kitap dağıtım'ı gibi bir projeye önlenebileceği görüşüne dayanışma verme isteğidir. İkincisi ise, bugüne kadar birlikte yürüdüğümüz okuruma duyduğum saygı. KYK'da tükenen eserleri min yeni basımlarının ya hiç, ya da gecikerek yapılması bir yana, onların dağıtım ve tanıtımında da KYK'daki 'egemen kadro'ya göre gözle görülür bir 'eşitsizlik' sözkonusu olmaya başlamış olması. Eserlerimin hem eski, hem yeni okurlarla buluşturulmasını istiyorum. 'Çok satar' olmak, en kısa yoldan (ayıptır söylemesi,) 'şöhret olmak' gibi bir derdim yok. Bu yaş ve baş bana göre değil. Ancak beni bugün de arayıp soran okuruma karşı büyük bir vefa borcum var."*

Adalet Hanım'ın mektubunda ifade ettiği gibi Alkım'da kitapları çok basılıp ucuz ucuz satılır mı bilinmez! (Zira, Alkım'ın ucuz kitap projesinden dili yamış, artık kolay kolay yeni bir yazar için bir milyon baskılıklar projeler yapmayacakmış! Zaten **Adalet Ağaoglu**'nun Alkım'dan yayınlanacak ilk kitabı normal bir baskı sayısında, örneğin iki bin, normal bir fiyatla olacaktı.) Ama Cihangir kafelerinde dolaşan söylenti doğru ise **Adalet Hanım**'ı Alkım'da çok talihsiz bir sürpriz bekliyormuş. KYK'den soğumasına neden olan süreci başlatan demeci veren **Cem Akış**, Alkım Yayınları'na editör olmuş. Büyük bir ihtimalle de "*Adalet Ağaoglu*'nu kim okur." lafını yalayıp yutup **Adalet Hanım**'ın kitaplarını yayına **Cem** bey hazırlayacakmış. Yani **Adalet Hanım** yağmurdan kaçarken doluya tutulmuş!

İSMEt ÖZEL'İN SON ŞİİRİ

İnternet son yıllarda şiirin en önemli medyası sayılmaya başlamış. Şiir okuyucuları şiir kitaplarına, dergilere itibar etmezken nedense internetteki şiir sitelerinin sıkı takipçisi olmuşlar. Gelişmeleri sezmesiyle ünlü şairlerimizden **İsmet Özel** de interneti gözlem altına almış ve uzun incelemelerden sonra şiir okurunun internet tutkusunu tespit etmiş olmalı ki kendi resmi sitesini www.ismetozel.org adı altında kurmuş. Sitesine ne denli önem verdiğini göstermek için de "**Kaçmak İsterken Vuruldu**" adlı son şiirini sadece orada yayınlamış. Böylelikle de Türkiye'de bir ilke imza atmış.

Sitenin giriş sayfasındaki "**Tüm Hakları İsmet Özel ve Yayıncılarına Aittir. Aktif Link Verilerek Alıntı Yapılabilir. Aksi Halde Yasal Haklarımızı Korumaya Çalışmaktayız**" ibaresi de dikkati çekmiş. Bu uyarının şairlerin şiirlerini izinsiz yayınlamakla ünlü şiir sitelerini uyarmak için konulduğu söyleniyormuş. İnternetteki şiir sitelerinin şiir kitaplarının satışı nasıl olumsuz etkilediği ve siteden siteye şiirlerin nasıl biçim ve de ilginçtir, şair değiştirdiği gözönüne alındığında, artık yasal önlemler almanın da zamanı geldi de geçiyor diye düşünülmüştü. Biz telif haklarına saygı duyduğumuzdan **İsmet Özel**'in şiirinin sadece ilk bölümünü buraya alıyorduk ve merak edenler internette www.ismetozel.org adresini ziyaret etsinler diyoruz!

Gök güreldi

Canı sarılmadı şimşek çakışından

Ve yağışlar dilinden döküleni epritemedi

Sert esen poyrazın dayattığı siliklik

Ağustos sıcaklığı gerekçeyle pelteleşme

Dilsizlik sağrılık çolaklık körlük

Mızrak değdiremediler güzelim gövdesine

Değiştirilsin aniden coğrafya dersinde konu

Kaçmak isterken vuruldu.

Doğan Kitap Tatil Rehberi Yurtiçi Turları

2003-2004 sezonunun
Mavi Bayraklı kitapları

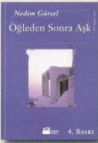

Uzak, Hep Uzak Selim İleri

2003 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü sahibi yazarla İstanbul'un gündelik yaşamına geziler, roman kahramanlarını daha yakından görme fırsatı, panoramik hüznün turları, zihinsel bir yolculuk

Her şey dahil

10.500 TL.

Öğleden Sonra Aşk Nedim Gürsel

2004 France-Turquie ödüllü, edebiyat şövalyesi yazarla geçirilecek keyifli saatler, Yunanistan turu, aşkın en derin halleri, açık büfe cinsellik

Her şey dahil

7.500 TL.

Getirin O Günleri Yakalım Bu Öyküleri Başar Başarır

2003 Sait Faik Hikâye Armağanı sahibi yazarla zorlu ama keyifli bir tırmanış, insanlık hallerine giriş, Türkçe'nin bin bir şekline varış, masalsi bir yolculuk

Her şey dahil

7.000 TL.

Bu bir işaret

Nihat Genç'in beklenen kitapları çıktı.

